

311842
117
ACTA REG. SCIENT. UNIVERSITATIS CLAUDIOPOLITANAE
FRANCISCO-JOSEPHINAE ANNI MDCCCXCVI—XCVII.

FASCICULUS II.

*

BESZÉDEK,

MELYEK

A KOLOZSVÁRI M. K. FERENCZ-JÓZSEF TUDOMÁNY-EGYETEM

1897. MÁJUS HÓ 29-IKI

ÉVFORDULÓ- ÉS PÁLYADÍJ KIOSZTÁSI ÜNNEPÉLYÉN

TARTATTAK

ÉS A NÉGY TUDOMÁNYKAR JELENTÉSEI

A PÁLYÁZATOK EREDMÉNYÉRŐL, VALAMINT AZ ÚJ PÁLYATÉTELEKRŐL.

KOLOZSVÁR

AJTAI K. ALBERT KÖNYVNYOMDÁJA

1897.

378.4 (439.21) "1897" (042.)

378.32 (439.21) "1897"

FRANCISZ JOSEPH ALAI MEXICO VI - Z. VII.

FRANCISZ JOSEPH ALAI

BESZÉDEK.

FRANCISZ JOSEPH ALAI

FRANCISZ JOSEPH ALAI MEXICO VI - Z. VII.

FRANCISZ JOSEPH ALAI

FRANCISZ JOSEPH ALAI MEXICO VI - Z. VII.

FRANCISZ JOSEPH ALAI MEXICO VI - Z. VII.

FRANCISZ JOSEPH ALAI MEXICO VI - Z. VII.

B 11842

FRANCISZ JOSEPH ALAI

FRANCISZ JOSEPH ALAI MEXICO VI - Z. VII.

FRANCISZ JOSEPH ALAI

I.

B E S Z É D,

melylyel

Farkas Lajos

a jog- és államtudományok doktora, a római jog ny. r. tanára, czimz. ministeri tanácsos, az I. alapvizsgálati bizottság elnöke, a jog- és államtudományi karnak 1877/8. és 1887/8. tanévi volt dekánja, 1878/9. és 1888/9-ben prodekánja, a M. T. Akademia v. lev. tagja, az Erd. Róm. Kath. Status igazg. tanácsának tisz. előadója, az Erd. Róm. Kath. Irod. Társ. tisz. vál. tagja. egyházi főgondnok, a kolozsvári állami tanítónőképezde igazg. tanácsának tagja, a m. kir. tudomány-egyetemnek

e. i. r e c t o r a

AZ ÜNNEPÉLYT MEGNYITOTTA.

Mélyen tisztelt egyetemi közgyűlés!

Hálás kegyelettel üljük meg egyetemünk ma már 25-ik évforduló-ünnepét alattvalói legmélyebb hódolatunk és tántoríthatatlan ragaszkodásunkat ismételve dicsőségesen uralkodó Felséges Urunk Királyunk iránt, kinek atyai bölcsessége és tudományszeretete a nemzeti művelődés ezen egyik kiapadhatatlan forrását megnyitni méltóztatott.

Legyen áldott és tartós Felséges Urunk uralkodása, gyarapodjék az Ő hatalmában és dicsőségében édes magyar hazánk jóléte és boldogsága!

De kedves nekünk mai ünnepélyünk még azért is, mert azt e nemes város művelt közönségével ülhetvén meg, érezhetjük az együttlét közvetlenségének jótékony voltát, a munka időszakai eredményét buzdító elismeréssel cserélve ki, s különösen hallgatóinknak munkásságában betekintést nyújthatván egyetemünk sajátos életműködésének napról-napra fokozódó kiterjedésébe, társadalmi és állami közéletünkkel mindig közvetlenebbé és bensőbbé változó, tehát a kölcsönös erősítést is mindinkább feltételező alakulása és alkalmazkodásába.

A múltat ismerő előtt ugyanis több mint világos, hogy a mai egyetem belső- és külső viszonyai-
ban éppen úgy átalakult, miként azon korszak, melynek szellemében eszméje megszülemlett. Az „universitas“ eredetileg csupán szervezeti értelme átvitt

folyamokat (University extension), melyek az egyetemi hatóságok védnöksége és kormányok támogatása mellett az egyetemek tanáraiból alakuló egyesületek által tartva, az egyetem működési körét valóban azon határig terjesztik, a hol már csak a tunya közönyösség sötét országa kezdődik?

Az egyetem ma is tudós iskola, mint volt mindig. De eme jellegéből eltűnt a czéhbeliség, a mindent legjobban tudni akaró ezermesterség hamis káprázata. Tudós munkásainak feladata nyilvános a szó azon helyes értelmében, hogy a közélet többi feladataival szerves összefüggésben van tartva; mely állandó vonatkozásnál fogva megértik korunk vágyait, méltányolják követelményeit és főleg van melegen érző szívük küzdelme és bajai iránt, napról-napra szaporodó tettekkel bizonyítják, hogy a régies hiú elméletek útvesztőiből kitontakozva, fáradtságot és veszélyt nem néző odaadó kitartással keresik a módokat, hogy „növekedjünk, erősödjünk és jobbakká” legyünk.

Ismételjük hálánkat, hogy ezen új iskola szilárd alapjait immár mi is birjuk s a teljes kibontakozást a közel jövőből bizvást várhatjuk és reméljük, hogy a magyar társadalom rokonszenve mindezzel egyenletesen fog szintén növekedni.

Ünneplő közgyűlésünket mély tisztelettel teljes üdvözetlemmel megnyitottnak nyilvánítom és a jog és államtudományi kar nagyságos dékánját, dr. Klupathy Antal urat mindjárt fel is kérem, méltóztassék alkalmi értekezését felolvasni,

II.

A tisztességtelen verseny. (Concurrence déloyale).

Felolvasta az Egyetemnek 1897. május 29-én tartott évforduló- és pályadíjkiosztó közgyűlésén

Klupathy Antal,

a jog- és államtudományok doktora, köz- és váltó-ügyvéd, a váltó- és kereskedelmi jog ny. r. tanára, az I. alapvizsgálati és a jogtudományi államvizsgálati bizottság tagja, a jog- és államtudományi karnak e. i. dekánja.

Tekintetes egyetemi Közgyűlés,
Igen tisztelt Közönség!

I. A munka szabadságát proklamáló francia forradalomnak egyik kiváló vívmányaként az ipar-szabadság és az ezzel járó szabad verseny a modern jognak alapjává vált. A czéhrendszer eltörlésével mindenki előtt megnyitak a szabad verseny sorompói, mely rövid idő alatt a forgalmi életnek egyik leghatásosabb rugójává lett.

Messze elvezetne kitűzött céloktól a szabad verseny előnyeinek és hátrányainak részletezése. De mindenesetre utalnom kell arra a kétségtelen túlzásra, mely a szabad versenyben csak a czéhrendszer helyébe lépett nagyobb rosszat látva, azt minden visszaélés törvényes szentesítésének tartja,¹ mely a gyengébbnek az erősebb által való elnyomására vezet.

Ez utóbbi állításban van némi igazság. Ámde ez a természet törvénye, a szabad versenynek előre látott következménye. Hisz annak alapgondolata éppen a gazdasági erők szabad kifejtésében, a létért

¹ L. Considerant, Destinée sociale I. 61. p., ki szerint az ipar-szabadság azt jelenti: „laissez passer le vol, l'agiotage, la banqueroute, laissez piller, laissez détruire, laissez ruiner, laissez spolier le corps social tout entier; laissez falsifier les produits, laissez le désordre et la guerre dans toutes nos relations industrielles et commerciales.“

való küzdelemnek bizonyos mérvben való szentesítésében áll. Hogy ebben a küzdelemben egyesek kárt szenvednek, hogy az néha igazságtalanságokra vezet, azt tagadni nem lehet. De ezeket a természetyszerű hátrányokat jóval meghaladják azok az előnyök, melyekkel a szabad verseny az összességre nézve jár. Az emberek között mindig volt és lesz különbség, melyet bármily utópikus rendszer sem fog megszüntetni.

Azt sem lehet tagadni, hogy a versenyszabadság visszaélésekre vezet. De hát van-e emberi intézmény, a melylyel visszaélés ne történnék? Ez azonban nem az egyébként üdvösnek bizonyult elv feláldozására, hanem a visszaélések leküzdésére utal.

A verseny terén jelentkező káros visszaélések miatti panaszok nem újak; de a gazdasági viszonyok teljes átalakulása ezeket a panaszokat napjainkban gyakoriabbakká, azok orvoslását égetőbbé tette. A versenytársak megelőzését célzó törekvésben az üzleti tisztesség iránt kevésbbé kifejtett érzékű embereknél nagy az inger arra nézve, hogy oly tisztességtelen eszközökhöz nyúljanak, melyek a csalástól gyakran csak abban különböznek, hogy ennek összes jogi ismérveit bebizonyítani nem lehet. A létért való küzdelem ily körülmények között egyenlőtlen fegyverekkel vívott küzdelemmé válhatik, a melyben a tisztességes ipar mindenesetre a rövidebbet húzza.¹

Ez az oka annak, hogy a concurrence déloyale, tisztességtelen verseny, unlau-

¹ L. az 1896. júl. 1-én kelt német törvény indokait.

tener Wettbewerbelnevezés alá foglalt visszaélésekkel szemben való állásfoglalás ma minden államban napirenden van és ez indokolja, hogy felolvasásom tárgyául ez intézménynek — természetesen az alkalom és a rendelkezésemre álló idő által vont korlátok szem előtt tartásával csak vázlatos — ismertetését választottam.

II. Hogy mit kell conc. dél. alatt érteni, azt legelőször és leghatározottabban a francia jogtudomány, illetve bírósági gyakorlat fejtette ki. A francia törvényhozás előtt ez a fogalom ismeretlen; és a jogtudományban is az alapján nem egy sajátlagos fogalom,¹ hanem inkább egy oly elnevezés, mely delictumból eredő károsítások bizonyos eseteinek jelzésére szolgál, melyek kártérítési kötelezettséget vonnak maguk után egy oly jogtétel alapján, mely száz és száz más a conc. dél.-al semmi összefüggésben nem álló esetre is kiterjed. Ezt a jogtételt a Code Napoleon 1382. cikke tartalmazza, mely azt mondja:

„Az embernek minden oly cselekménye, mely másnak kárt okoz, kártérítésre kötelezi azt, a kinek vétkessége a kárt okozta.“

¹ A francia írók meghatározásai se tekinthetők valódi, fogalom-meghatározásoknak. L. pld.: G. Meyer, De la c. d. stb. Páris 1879. 36. p.: „L'usage réunit sous le nom de c. d. une variété indéfinie de faits, qui ne peuvent être considérés comme convertis par le droit de libre concurrence.“ E. Bert, De la c. d. Paris 1888. q. p.: „On peut définir le faits de d. c. d. ceux a l'aide, desquels un industriel cherche à attirer frauduleusement la clientèle d'autrui.“ Allart, Traite théorique et pratique de la c. d. Paris 1892. 1. p.: „La c. d. est tout agissement, toute manoeuvre ayant pour but de détourner la clientèle d'un établissement industriel, ou d'une maison de commerce.“

Hasonló alapelv egy törvénykönyvben sem hiányozhatik és nem is hiányzik; de a francia jogászok abból, meglehetősen biztos kézzel, a conc. dél. elleni jogvédelemnek egész rendszerét kiépítették.

Jogi konstrukciójuk vázlatosan a következő: Az iparüzletet alkotó erők és tényezők közé tartoznak a dolgokon és jogokon kívül, az üzleti összeköttetésből eredő viszonyok, jelesen a klientéla viszony is. Az egész iparszerű foglalkozás ily állandó klientéla viszony létesítésére irányul; ennek sikerültén fordul meg az üzlet boldogulása. Természetes ennél fogva, hogy a létesített klientéla viszony jelentékeny értékkel bír; az az iparúzó vagyonának egy részét képezi, mely üzletátruházások alkalmával is a vételár megállapításánál jelentékeny összeggel szokott számításba vétetni és melynek éppen azért a jog részéről a vagyonnak általában biztosított védelemre van igénye.

A klientéla biztosítása bizonyos állandó tényezőket feltételez. Ezek közt első helyen áll az iparos személye; de más tényezők is nagy szerepet játszanak a közönségnek valamely üzlethez való vonzásában. Ezek lehetnek merőben esetleges külső körülmények, pld. az üzlet kedvező fekvése; de lehetnek az iparosnak, üzletének vagy árúinak individualizálására szolgáló oly eszközök is, melyek — mint pld. a címtábla, árújegy, a csomagolás módja stb. — állandóságuk által a klientéla biztosítására szolgálnak, a mennyiben a közönség ezekhez a külső jelentkezési formákhoz szokván, nem annyira az iparos személyéhez, mint inkább azokhoz ragaszkodik. A klien-

télával való összefüggés alapján természetesen ezek a tényezők is értékkel bírnak, de éppen azért igényük van a jogi védelemre úgy, mint a klientela viszonyának, az üzleti forgalomnak általában.

A francziák a klientela biztosítására szolgáló ezen tényezőknek, az iparos és a klientela között létrejött viszonyoknak összességét „a chalandage”-nak¹ nevezik és hogy annak védelmét jogilag megállapíthassák, a tulajdon (propriété) fogalmához folyamodva, azt mondják, hogy az achalandage az iparos tulajdonához tartozik,² eljutván ez úton a klientelának, az üzleti forgalomnak védelméhez.

A mily helyes azonban ez az eredmény, épp oly kevésbé megfelelő annak jogi megalapítása. Legyen elég annak kiemelésére szorítkoznom, hogy a tulajdon fogalma vagy csak testi dolgokra vonatkozhatik, vagy legalább kell, hogy annak tárgya önálló forgalmi jelentőséggel, tárgyiassággal bírjon. Ez azonban a conc. dél. által sértett javaknál teljesen hiányzik. A ki versenytársának címtábláját utánozza, nem sérti idegen címtábla tulajdonát; a ki pedig versenytársát kissebbíti, oly károsítást követ el, melynél idegen tulajdon tárgya egyáltalában szóba sem jöhet. Itt a támadás egyenesen, minden közvetítő tényező nélkül a klientela, az üzleti forgalom ellen irányul. Ez volna tehát a védett subjectiv jog tárgya; a károsútnak a klien-

¹ Rendu (Traité pratique des marques stb.) szerint ez: „les relations créées par l'habileté et la probité d'un fabricant entretenues et développées par la réputation, qu'il a su acquérir.” Waelbroek szerint (Cours de droit industriel 292. sz.) „un ensemble de relations suivies, qui se sont établies entre un industriel et les consommateurs.”

² Így lesz: propriété du nom, de l'enseigne, de l'étiquette stb.

telára joggal kellene bírnia, a mivel természetesen nem bír. De e mellett a tulajdon abszolút jog, ellenben az achalandage egyes részeire, pld. a cím táblára vonatkozó állítólagos propriété természeténél fogva relativ. Csak versenyzők ellen irányúl, tehát pld. a cím táblánál csak ugyanazon város iparúzóí ellen; míg az emberiség többi része szabadon használhatja ugyanazt a jelzést, melynek állítólag az iparúzó tulajdonának kellene lennie.¹ A francia írók érzik is, hogy ez a propriété csak egy szükségből használt hasonlat; alig akarnak alatta mást érteni, mint a védelemre szoruló vagyoni érdekből folyó egyszerű kizárási jogot.

Érintenem kell e helyütt még Kohler² jogi konstrukcióját, ki a conc. dél.-t a személyességi jogok elleni támadásnak tartja. A személyességi jogok a személynek az ő testi és szellemi javaira vonatkozó jogai. Ilyen e helyütt minket érdeklő személyiségi jog az is, hogy az egyén az ő üzletét illetőleg az ő valódi individualitásában elismertessék, érvényesülhessen. A személyiség elleni támadások különbözők. A személyiségi javak ellen irányzott támadás mellé lép oly társadalmi berendezések ellen irányzott támadás is, melyek — mint a név, czég, védjegy — a mindenkori üzleti személyiség individualizására szolgálnak. Ez ellen a konstrukció

¹ A francia írók maguk is azt mondják, hogy ez a „propriété n'est pas un droit absolu, comme l'est d'ordinaire la propriété, c'est plutôt un droit relatif.“ (Bert, 57. l.) Vagyis oly tulajdon, mely nem tulajdon.

² Recht des Markenschutzes. Ezt követik Traeger, Brunstein, Gierke, Lobe stb.

ellen a legnyomósabb érv az, mely szerint a joggal ellenkezik, hogy az egyént oly dualismusnak vessük alá, melynél fogva az subjectivitása mellett dologi minőséggel, önmaga ellen jogokkal és köteleességekkel bírjon.¹

Nem tulajdon, nem személyiségi jog, hanem tisztán a klientela viszonyban jelentkező vagyoni érdek az, a mi a támadásnak ki van téve, a mi a védelem tárgyát képezi; a conc. d.él csak vagyoni sértés.² Ha egy iparos azt hirdeti, hogy versenytársának árúi az övéinél csekélyebb értékűek; ha valaki az „Operához“ címzett kávéházal szemben nyitott kávéházának ugyanezt a címet adja; ha versenytársának a kiállításon nyert érmét a magáé gyanánt használja: mindig versenytársának vagyoni érdekét sérti, mert eljárása alkalmas arra, hogy elvonja klientelájának egy részét, mely a hirdetés valóságát megítélni nem képes, vagy csak a helyiség elnevezését tartja szem előtt, vagy végül az éremben az árú jóságára nézve biztosítékot látván, azt annak jogosulatlan használójánál is feltehlálhatni véli.³

A ki tehát másnak üzleti forgalmába klientelájának elvonásával behatol, az vagyoni sértést követel és az id. czikk alapján kártérítésre van kötelezve.

Ámde itt nem szabad a verseny lényegét figyel-

¹ Handbuch des Strafrechtes, I. 699.

² Már a római jogban sem volt feltétlenül szükséges az actio doli megállapításához subjectiv jog²sértése, vagyoni értékű tényleges viszonyok is jogi védelem tárgyai voltak. (L. Mayer Ottó. Die c. d. Z. f. d. ges. Handelsrecht, XXVI. 368)

³ L. Schuller, Die C. d. Zürich 1895.

men kívül hagynunk. Minden versenyző klientela szerzésére törekszik, a mi csak versenytársai klientelájának elvonásával történhetvén, a fennebbi elv szigorú alkalmazása mellett minden versenyző ellen kártérítési keresetnek volna helye. Csakhogy az egyik versenyzőnek a védelemre vonatkozó igényével szemben áll a többieknek versenyszabadsága; ha az ezzel való élés más klientelájának elvonását eredményezi is, ez jogsérelemről nem panaszkodhatik. Az a kérdés tehát, mikor válik a verseny felelősséget maga után vonó delictummá, conc. deloyale-lá?

Az elnevezés azt látszik mutatni, hogy az erkölcsi értelemben vett tisztesség momentuma az irányadó.¹ De habár kétségtelen, hogy a conc. dél. legtöbb esetében az eljárás ily értelemben is tisztességtelen, úgy ez a subjectiv momentum még sem képez minősítő kriteriumot. Alig akad jogrend, mely mindazt jogilag tiltottnak jelentse ki, a mi az erkölcsileg megengedettnek a határait átlépi.² A conc. dél.-nak objectiv jogi kriteriummal kell bírni már csak azért is, nehogy a hely és idő szerint külön-

¹ Ezt a momentumot némelyek meghatározásaikban előtérbe is állítják, sőt a német törvény indokai is túlságosan kiemelik.

² Helyesen jegyzi meg Schuler, hogy az a vagyonos ember, ki szorgalmas iparosok szerény üzletei közé versenyüzletet állít és vagyoni helyzete által képesítve, potom áron adja áruit addig, míg azok az iparosok tönkre nem mennek, mindenesetre tisztességtelenebbül jár el, mint az, ki versenytársa által történt elnyomatása tőlötti haragjában, annak üzlete ellen a nyílt-térben támadást intéz. És mégis, a hol a jog a conc. dél. ellen védelmet nyújt, abban az utóbbi esetet részesíti, az előbbit nem.

böző erkölcsi felfogások legyenek a jog terén irányadók.¹ És ily objectiv kriterium fel is található.

A francziák a versenyszabadságot külön jognak tekintve, azt mondják, hogy még a versenyző csak ezt a jogát gyakorolja, ment a felelősségtől; ha ellenben ennek a jognak a határait átlépi, elő áll a conc. dél. esete. Habár nézetem szerint a versenyszabadság magánjogi értelemben vett külön jognak nem tekinthető, mert az nem más, mint az általános cselekvési szabadságnak egyik nyilvánulása, az eredményen ez nem változtat; a mi egy jogra nézve áll, az áll az általános szabadságra nézve is.²

Csak az a kérdés, mikor él vissza a versenyző az általános versenyjoggal? A francia jogtudomány itt elvi kijelentés helyett, az esetek egész sorával mutatja be, mikor áll be a visszaélés, a conc. déloyale. És ezen esetekben — majdnem kivétel nélkül — minősítő kriterium — nézetem szerint helyesen — az, hogy a versenyző nem, vagy nemcsak saját erejét, hanem versenytársának az erejét, üzleti tevékenységének az eredményét használja fel a közönség megtévesztésével arra, hogy verseny-

¹ Persze nincs kizárva, hogy a törvényhozás az üzleti élet ily elfajulásait is korlátozza, de ez nem a c. d. körébe tartozik.

² Már a római jog se védi a jogosítottat, ha jogát pusztán bosszantásból, károsítás céljából gyakorolja. Ugyan így a német polg. tk. 226. §-a: „Die Ausübung eines Rechtes ist unzulässig, wenn sie nur den Zweck haben kann, einem Andern Schaden zuzufügen“. Az általános szabadsággal való visszaélésre pedig a 826. §. azt mondja: „Wer in einer gegen die guten Sitten verstossenden Weise einem Andern vorsätzlich Schaden zufügt, ist dem Andern zum Ersatze des Schadens Verpflichtet“. L. még a 824. §-t is. a dénigrementra nézve.

társát a klientélájának elvonásával károsítsa.¹

A conc. dél. kriteriumai e szerint a következők: 1. a fennebbi értelemben jogtalan cselekmény; 2. a panaszló károsodása; 3. a cselekmény és a károsodás közötti causalis nexus,² végül 4. a panaszló és a panaszlott közötti versenyviszony, mert conc. dél. csak versenyző által versenyző ellen követhető el.³

A versenyviszony feltételezi:

1. hogy az érdekelt iparúzők szolgáltatásai ugyanazon szükségletek kielégítését célozzák, hogy tehát ők vagy ugyanazt a hivatást üzzék, vagy legalább — habár csak részben is — azonos árukat hozzanak forgalomba. Egy szabó és egy lakatos pld. nem versenyzők és így árúiknak azonos jeggyel való ellátása nem lesz conc. dél.; ellenben egy gyógyszerész és egy droguista, tekintettel árúik egy részének azonosságára, versenytársak lehetnek;

2. hogy a klientela gyanánt számításba vehető személyek köre ugyanaz legyen. E részben sokat határoz a távolság. Igen nagy távolságok rendszerint kizárják a versenyt. Szabály szerint csak ugyanazon hely iparúzői közt áll fenn verseny. Egy vendéglő pld. nem versenyez egy más városban levő

¹ L. Ottó Mayer id. h. 377.; Schuler id. m. 14. és k. II.

² Ezt a panaszlónak kell bizonyítani. A panaszlott dolga azután igazolni, hogy az ő eljárása más körülmények közbejötté folytán hatástalan volt, mert a kár az ő cselekményétől független okokból állott be. L. a svájci főt. it. Entsch. X. k. 35. I.

³ Ugyanaz a cselekmény — pld. egy iparos árúinak ócsárlása — versenyző részéről elkövetve, conc. dél.-nak tekintendő, más által elkövetve nem az.

vendéglővel; egy kolozsvári cipész- vagy divatüzlet nem versenytársa egy debreczeninek és így egyenlő cím tábla vagy árújegy használata esetén se lehet szó a közönség megtévesztéséről és ezzel conc. déloyale-ról. Csakhogy ez nem kivétel nélküli szabály. Vannak iparágak, melyekben nagy területen, esetleg több állam területén igen kicsiny a konkurráló vállalatok száma, úgy hogy ezek klientelájukat esetleg több állam területéről nyerik és éppen azért a nagy távolság daczára is beállhat közöttük a conc. dél. Egy francia híres selyemgyárnak pld. klientelája lehet az egész kontinensen; ha most egy berlini vagy budapesti gyár árúit ugyanazon jelzéssel látná el, ez conc. dél. volna. Az a kérdés tehát, hogy fenn forog-e conc. dél., mindig csak az egyes esetekben dönthető el. Más áll, ha egy cím tábla és más, ha egy árújegy használatáról; más, ha egy világhírű és más, ha egy vidéki kis üzletről van szó. Mindig az határozó, hogy az egyiknek az eljárása alkalmas-e a másik klientelájának elvonására; e nélkül nem lehet szó conc. déloyale-ról.

Feltétlenül jellemzője azonban a conc. dél.-nak, hogy az a tisztességes versenyzőknek és nem a közönségnek a károsítása,¹ ennél fogva azzal szemben nem a közönségnek, hanem a versenyzőknek védelméről van szó.²

¹ Conc. dél. fennforoghat a közönségnek legkisebb károsodása nélkül, pld. egy iparos a közönséget végeladás címén leszállított árak hirdetésével magához csalja, de aztán mégis az árnak megfelelő árút ad. Viszont lehet, hogy a vevő az árút túl fizeti a nélkül, hogy conc. dél.-ról egyáltalán szólni lehetne.

² Közvetve a conc. dél.-nak elnyomása természetesen a közönségnek is javára válik.

Franciaországban a conc. dél. csak kártérítési kötelezettséget von maga után. Az achalandagenak kiválóan fontos részei — jelesen a címzába, árújegyek, kitüntetések, származási jelzések — speciális törvények útján, az előirt alakiságok betartása mellett fokozottabb védelemben is részesülnek ugyan, a mennyiben az azok ellen intézett, a külön törvényekben meghatározott és elvileg a conc. dél. fogalma alá tartozó visszaélések büntetéssel is sújtatnak: mindamellett ott ez a fokozottabb védelem is az általános magánjogban gyökeredzik, csak az ezen alapuló általános védelem van büntető határozatokkal megerősítve. A conc. dél. elleni általános védelem subsidiaire továbbra is megilleti az említett tényezőket, úgy hogy ha a fokozottabb védelemnek előfeltételei — pld. a védjegy belajstromozása — hiányzanak, a conc. dél. elleni általános védelem még mindig igénybe vehető.¹

III. A többi államok közül Belgiumban, Angliában, Észak-amerikában és újabban Olaszországban a conc. dél. intézménye a bírói gyakorlat útján lényegileg úgy fejlődött ki, mint Franciaországban. Ugyanez áll Svájcznak francia nyelvű kantonjaira nézve is. Svájcznak egész területén azonban ez az intézmény csak az 1881. évi kötelmi jog életbe lépte óta, ennek általános jelentőségű 50. §-a alapján fejlett ki.

Németországban a conc. dél. intézménye a legújabb ideig ismeretlen volt. A magánjogok intéz-

¹ Találmányok kizárólagos értékesítésére azonban a jog csak az előirt formaságok betartásával szerezhetik; e nélkül ily jog egyáltalán nem jétezik és így a találmánynak más által való felhasználása csak legfelebb mint gyári titok megsértése (l. alább) eshetik a conc. dél. fogalma alá.

kedései¹ itt is alapul szolgálhattak volna annak kifejlesztésére; de egyes íróknak² ez irányú törekvése hajótörést szenvedett a Reichsgericht gyakorlatán, mely ismételve kimondotta, hogy a francia jog elveinek a magán- és kereskedelmi jogban nincs jogi alapjuk.³ A német felfogás szerint a versenyszabadság valódi szabadság; a verseny terén minden meg van engedve, a mi nincsen világosan eltiltva. Az achalandage egyes kiválóan fontos részei specziális törvényekkel védettek ugyan,⁴ de csak az előírt alakiságok betartása mellett és a szorosan körvonalozott visszaélések ellen; általános jogalapon a conc. dél. ellen jogvédelem nem volt igénybe vehető.

E felfogással szemben megindult mozgalom hatása alatt, eltekintve a polgári törvénykönyvbe felvett és a conc. dél. elleni védelemnek általános alapjául szolgáló jogtételtől,⁵ nemkülönben az árújegyekről szóló 1894. évi törvénytől, mely az árújelzések terén előfordulni szokott visszaélések ellen a védjegybitorlás korlátain túl is védelmet nyújt: 1896. júl. 1-én a tisztességtelen verseny legyőzésére egy külön törvény alkottatott, melynek célja az, hogy a visszaéléseknek nem ugyan összes,

¹ Így a porosz Landrecht I. r. 6. cz. 8. és 10. §§.: a százsz ptk. 116. §.; bajor törv. IV. 16. 6. §.

² Így Kohler, Träger, kik e célra az actio doli-t is felhasználhatónak tartják.

³ V. ö. Rg. 18. k. 90. l.; 20. k. 71. l.; 22. k. 58. l.; 43. k. 271. l.

⁴ Így a K. T., ipartörvény, a mustrák védelméről szóló 1891. jan. 1. törv.; az árújegyekről szóló és az 1874. törv. helyébe lépett 1894. máj. 12. törv.; a szabadalmi törvény, a büntető törvény egyes határozatai.

⁵ Idézve a 19. l. 2. jegyzetben.

hanem legalább a legkirívóbb fajai ellen határozott védelmet nyújtson.

Az id. törvény azonban oly visszaélésekre is kiterjed, melyek nem a tisztességtelen verseny, hanem inkább a tisztességtelen üzletvitel fogalma alá esnek, a mennyiben azok első sorban a közönségnek érdekeit sértik és csak esetlegesen, másodsorban jöhet szóba a versenyzők károsodása. Ide tartoznak a reklam útján elkövetni szokott visszaélések egyes fajai is. De ha ezek tágabb magyarázattal a conc. dél. körébe volnának is vonhatók, semmi esetre se tartozik oda az 5. §-ban említett mennyiségi elpalástolás, midőn t. i. oly árúk, melyek csak bizonyos hatóságilag megszabott mennyiségben, vagy a tényleges mennyiség megjelölésével hozhatók forgalomba, kisebb mennyiségben vagy a mennyiség megjelölése nélkül árusíttatnak. Itt az iparos a legtöbb esetben kedvezőbb kínálat látszatát se akarja felköltetni, mert ez a mennyiség kevesletnek megfelelő árleszállítást, tehát pld. azt feltételezné, hogy az 1000 drb gyufa helyett 800 darabot, 12 tuczat toll helyett 10 tuczatot tartalmazó doboz, megfelelően olcsóbban adassék. Ez azonban rendszerint nem történik; ellenkezőleg az iparos az által akar nagyobb nyereségre szert tenni, hogy kevesebb árút ad ugyan azon árért, melyért a vevő másnál többet kapna, bízva abban, hogy a közönség, mely meg van szokva ahhoz, hogy azért az árért egy meghatározott mennyiségű árút kap, nem veszi magának azt a fáradságot, hogy a vett árú mennyiségét megállapítsa.¹

¹ Hogy itt nincs szó conc. dél.-ről, bizonyítja az is, hogy ez a

A conc. déloyale-nak a német törvényben szabályozott esetei nem csak kártérítési kötelezettséget, hanem a megjelölt különös előfeltételek mellett büntetést is vonnak maguk után.¹

Végül Ausztriában és hazánkban is vannak egyes törvények, a melyek az achalandage fontosabb részeit az előirt formaságok betartása mellett és a szorosan körvonalozott visszaélések ellen védelemben részesítik, vagy melyek általában a verseny terén jelentkező kirívóbb visszaélések ellen védelmet nyújtanak:² de a conc. dél. elleni általános védelemről épp oly kevésbé lehet szó, mind eddig Németországban, habár az osztrák polg. tk. 1295. §-a arra épp oly alkalmas alapúl szolgálhattott volna, mint a Code Napoleon id. cikke Franciaországban.

cselekmény nem kártérítési kötelezettséget, hanem csak hivatalból alkalmazandó büntetést von maga után. Az persze nincs kizárva, hogy ily üzleti visszaélések tilalmazva és büntetve legyenek, csakhogy az ily tilalmak iparrendészeti szabályok és nem a conc. dél. leküzdését célzó törvénybe valók. Nálunk e részben az 1893. XXXIV. t.-cz. intézkedik.

¹ Így jelesen akkor, ha a cselekmény hatása az egyesek érdekein túl terjedve, az általános jogrendet támadja meg úgy, hogy megbüntetését a közérdek követeli.

² Így Ausztriában különösen a K. T.; az 1883. ipartörvény novella, melyben a c. d. kiválóbb esetei meglehetősen súlyos büntetéssel sújtatnak; az 1890. törv. a védjegyekről, kiegészítve az 1895. jul. 30. törvénnyel; a szerzői jogról, végeladásokról szóló törvények stb. Hazánkban különösen: a cégjogra nézve a K. T. I. r. 3. cizme; a védjegyekre nézve az 1890. II. t.-cz., kiegészítve az 1895. XLI. t.-cikkkel; a színleges végeladásokra nézve az ipartörvény 51. §-a; a valószínűségnek meg nem felelő adatoknak címtáblákon, nyomtatásokban vagy hirdetésekben való felvételére nézve az ip. t. 58 §-a; az ország címerének használatára nézve az 1883. XVII. t.-cz.; a vöröskereszt-egylet jelvényeinek használatára nézve a 40113/89 belügym rend.; a szerzői jogra vonatkozó 1884. XVI. t.-cz.; a találmányi szabadalmakra vonatkozó 1895. XXXVII. t. cz.

IV. A conc. dél. összes jelentkezési alakjait felsorolni lehetetlen. La conc. dél. est un véritable Protée — mondja Pouillet.¹ Általános szempontból azonban a felmerülhető eseteket két főcsoportba lehet osztani² a szerint, hogy az eljárás két üzlet vagy árúik összetévesztésének előidézésére irányúl-e vagy sem.³ A két főcsoporton belül aztán több alcsoport különböztethető meg.

Egyes írók⁴ a conc. dél. fogalma alá vonják azt az esetet is, midőn a verseny megelőző szerződési viszonynyal, a versenyre vonatkozó tilalommal ellenkezik, pld. a társaságból kilépő tag, vagy az üzletből kilépő segéd kötelezi magát, hogy az elhagyott üzlettel versenyezni nem fog.⁵ Ha most az illető ennek daczára versenyüzletet nyit, kártérítésre van ugyan kötelezve, de ez a kötelezettség szerződésen és nem úgy mint a conc. dél.-nál deliktumon alapszik. A verseny ez esetben az általános jogelvek szerint megengedett, csak a szerződési viszonynyal ellenkezik. Éppen azért ez az eset nem is tartozik a conc. dél. fogalma alá.

1. Két üzlet- vagy árúik összetévesztésének előidézése.

Az erre irányuló conc. dél.-nak eszköze általában az üzleteknek vagy árúknak megkülönböztetésére (individualizálására) szolgáló jelzéseknek jogosulatlan használatában áll. Az iparüző személye

¹ Traité des marques de fabrique et de la conc. dél. Intr. 8. p.

² A különböző csoportosításokra nézve l. Simon id. m.

³ Lényegileg így Bert és Simon id. m.

⁴ L. Bert, 106.; Rendu 511.; Pouillet 755.

⁵ Konkurrenzverbote. Az ily kikötés kötbérrel is biztosítható. L. „Ker. jog kézi könyve“ című művem 168. l.

rendszerint csak kisebb helyen vagy kisebb körben ismeretes; a forgalomban a személyes ismeret helyébe az említett jelzések ismerete lép; ezek gyakorolják a vonzerőt a közönségre és éppen azért a conc. dél.-nak egyik legkedveltebb eszköze az ily jelzések jogosulatlan használatában áll oly célból, hogy az üzletek vagy árúk összetévesztetvén, ez úton a versenytárs klientélája elvonassék.

A) Két üzlet összetévesztésének előidézése.

a) Az üzlet individualizálásának legtermészetesebb eszköze a név vagy cég. A névnek cég, illetve védjegy gyanánt való használata mindenütt külön törvényekben van szabályozva;¹ e helyütt az csak annyiban jön tekintetbe, a mennyiben az nem esvén ezen törvények hatálya alá, conc. déloyale-t képez. Ez fenforog akkor, ha egy iparos akár szóval, akár körözvényeiben, levelein, fakturáin, címtábláján vagy árúin versenytársának nevét vagy cégét használja a két üzlet összetévesztésének előidézése céljából.² A francia gyakorlat nemcsak a polgári, hanem a felvett, kölött névnek (pseudonyme) más által való használatát is conc. dél.-nak minősíti. Egy Tournachon nevű ember pld. az iskolában kapott „Nadar“ gúnynév alatt kitűnt mint író és fényképész. Fivére „Nadar jeune“ név alatt kezdvén fényké-

¹ Így nálunk a cég jogosulatlan használata a K. T. szerint cég-bitorlást, védjegyül szolgáló névnek vagy cégnek jogosulatlan használata az 1890. II. t.-cz. szerint védjegyhamisítást képez.

² A francziák „usurpation du nom“ néven a conc. dél. egy esete gyanánt tárgyalják. Ennek tekinti a német törv. 8 §-a is.

pezni, a bíróság ezt conc. dél.-nak minősítvén, a fivért eltiltotta a „Nadar“ név használatától.¹

A névazonosság (Hononymie) is felhasználható a conc. dél. céljaira. Névazonosság esetén ugyanis az üzletet később kezdő iparos nevét üzleti életében úgy köteles használni, hogy az a másiktól megkülönböztethető legyen. Ha tehát a két üzlet összetévesztésének előidézésére nevét ily megkülönböztetés nélkül használja, conc. dél.-t követ el és kötelezhető valamely megkülönböztető jelzés használatára.² Egy zeneszerző művei pld. a „A Leduc“ név alatt ismertek; a kiadó egy más Adolph Leduc nevű zeneszerzőnek műveit szintén „A. Leduc“ név alatt hozta forgalomba: a francia bíróság ezt conc. dél.-nak minősítvén, elrendelte ez utóbbinál a teljes keresztnév használatát. Sőt a francia gyakorlat kivételesen eltiltja a saját név használatát is oly esetben, midőn valamely híres czéggel való esetleges névazonosság rosszhiszeműleg felhasználtatik a verseny céljaira, rendszerint oly módon, hogy az üzletben egyáltalán nem érdekelt azonos nevű embernek szinteg társul való felfogadása és nevének a társas cégbe való felvétele útján idéztetik elő valamely híres üzlettel való összetévesztés.³ Így tett pld. egy pezsgőt gyártó cég az üzlettől egészen

¹ L. Otto Mayer id. h. 390. Hasonlóan védetett meg a törpe „Tom Pouce“, ugyanazt a nevet felvett versenytársával szemben (Pouillet 378). Így védetnek általán az írói, művészi álnevek.

² Hogy mily megkülönböztetés elegendő az összetévesztés elkerülésére, az csak az egyes esetekben ítéltető meg L. id. művem I. k. 93.

³ L. Kohler id. m., hol ez a kérdés kimerítően van tárgyalva.

távol álló „Moet“ nevű egyénnel a végből, hogy a híres „Moet et Chandon“ cégnek concurrenciát csináljon. A francia bíróság elrendelte a Moet név törlését.¹

b) Az üzletek megkülönböztetésére szolgál a czímtábla (enseigne) is, mely itt nem mint testi dolog, hanem mint az üzletnek megnevezése jön tekintetbe, melylyel a közönség az üzlet külsején, hirdetésekben, az árúk csomagolásán stb. találkozáván, az emlékébe vésődik és az üzletet csak ez alatt az elnevezés alatt ismeri. A czímtábla tartalmazhatja a nevet vagy céget is; rendszerint azonban valami más elnevezést (dénomination) vagy ábrát (emblème) tartalmaz, mely a közönség előtt ismertté lesz, arra vonzerőt gyakorol úgy, hogy annak más iparos által való utánzása alkalmat adván a két üzlet összetévesztésével a klientéla elvonására, conc. déloyale-t képez, feltéve, hogy az elnevezés sajátzerűsége, újsága, eredetiségénél fogva az üzlet individualizálására alkalmas. Szükségszerű, az üzlet tárgyától vett általános elnevezések² vagy ábrák³ kizárólagos használat tárgyát nem képezhetik, mert különben a többi hason hivatású iparos üzletét meg nem nevezhetné.

¹ Németországban is a világhírű „A. W. Faber“ cég több pert folytatott versenytársaival, kik valódi hajtóvadászatot rendezve Faber nevű egyének után, ezek neveit bizonyos összeg fizetése mellett cégükbe felvették. L. Rg. XXII. 58., XXV. 1. Ilyen esetek merültek fel a Johann Maria Farina és Charles Roederer cégnél is.

² Pld. Játékküzet, vízgyógyintézet, Hotel, magazine de porcelaines, fabrique de chaussures stb.; vagy helységnévtől vett czímtáblák, pld. A la ville de Paris, de Lyon. stb.

³ Pld. egy órás, ki czímtáblául egy órát használ, nem követelheti, hogy egy másik órás ugyancsak órát ne használjon.

Hogy valamely cím tábla ily általános elnevezést foglal-e magában, azt egyes esetekben a bíró dönti el. A svájci főtörvényszék pld. a „Grand Hôtel“ elnevezést ilyennek tekintve, nem minősítette conc. dél.-nak, midőn ugyanazon városban „Grand Hotel Andermalt“ mellett „Grand Hôtel Bellevue“ keletkezett, holott a francia bíróságok ily esetben a conc. dél.-t megállapították. Rendszerint phantastikus elnevezések részesülnek védelemben.

Hogy a két cím tábla az összetévesztés előidézésére alkalmas-e, egyáltalán, hogy két üzlet versenyzőnek tekinthető-e és így a cím tábla hasonlósága révén lehet-e köztük szó conc. dél.-ről, az a már említett elvek szem előtt tartásával, csak az egyes esetekben dönthető el. A francia bíróságok felfogása igen szigorú e részben. Így pld. „Au grand Frederic“ cím tábla mellett „Au roi de Prusse“ Nagy Frigyes arczképével; „La Dame blanche“ mellett „La Reine blanche“; „La Botte rouge“ mellett „La Botte rose“; „A la croix rouge“ mellett „A la petite croix rouge“; „La France“ mellett „France Mutuelle“; „L'Aigle“ mellett „L'Aigle Imperial“; „Concert des Champs Elisées“ mellett „Concert des Elisées“ stb. concurrence déloyale-t megállapító cím táblák. Egy kalapos Richelieu-utca 102. sz. a. cím tábláján a három felkiáltójellel elválasztott 4. és 8. számokat használva, egy másik a Rochechuart boulevard 102. sz. a. nyitott üzletének cím táblájául ugyanazt a jelzést választja; egy Kobelkoff nevű kéz és lábnélküli ember Bordeaux külvárosában „Artiste Tronc“ cím táblát

használ, egy más vállalkozó ugyanott egy más különlegességet „Vrai Artiste Tronc“ elnevezés alatt szerepeltet: a francia bíróság mind két esetet conc. dél.-nak minősítette, ez utóbbit azzal, hogy habár az „artiste“ és „tronc“ szavak külön-külön általános jelzések, összetételük folytán kizárólagos használatra jogosító elnevezésekké váltak.¹ Az olasz gyakorlat is igen szigorú. Hogy csak egy példát említsek: conc. dél.-nak minősített az, midőn egy szálló tulajdonosa társaskocsijára „Propriété Suisse“ felírást alkalmazta és pedig az utóbbi szót oly nagy betűkkel, hogy ennek következtében a „Hotel et Pension Suisse“ nevű szálló társaskocsijával való összetévesztés igen könnyű volt.²

c) Az üzletnek individualizálására szolgálhat a kirakatnak, bejáratnak, az üzlet vagy a ház egész külsejének sajátos berendezése is, melynek utánzását közel fekvő üzletek közt a francia és angol bíróságok szintén conc. dél.-nak minősítik.³

d) Végül más üzleti eszközök is, pld. társaskocsik, szálloda szolgák, podgyászfordók stb. felhasználhatók a conc. dél. céljaira, ha t. i. egy más vállalat ily eszközei kiállításának hű utánzásával idéztetik elő a két üzlet összetévesztése.

B) Két üzlet árúi összetévesztésének előidézése.

a) Két üzlet árúinak összetévesztése mindenek-

¹ L. Bert 65 és k. ll.

² L. Simon id. m.

³ A francziák ezt „Imitation des dispositions extérieures du magasin“ névvel jelölik.

előtt idegen árújegyek jogosulatlan használatával idézhető elő, mely árújegyek e helyütt csak annyiban jönnek figyelembe, a mennyiben a speciális törvények szerint mint védjegyek külön fokozottabb védelemben nem részesülnek.¹ Árújeggyül szolgálhat az iparos neve is, mely esetben az idegen név jogosulatlan használatára nézve mondtak alkalmazandók, feltéve, hogy az illető iparos, gyáros neve az árú generikus elnevezésére nem vált, a mi persze csak az egyes esetekben dönthető el.

Rendszerint azonban árújeggyül is bizonyos elnevezések vagy ábrák szolgálnak, melyeknek hogy kizárólagos használat tárgyát képezhessék eredetieknek, az árú individualizálására alkalmasaknak kell lenni és nem állhatnak tisztán az árú minőségét vagy fajtát jelző általános elnevezésekből, minők pld.: phospho-guano, cartes opaques, corset plastique, encrier syphoide, acier extra dur stb. Itt is rendszerint phantastikus jelzések részesülnek védelemben, mint pld. Pâtes de la Passion vagy Pâtes religieuses, Taffetas Marie-Blanche, stb. Nemcsak idegen árújegy változatlan használata, hanem az összetévesztésre alkalmas hasonlóság is megállapítja a conc. deloyale t; pld.: „Café des Dames“ mellett „Nouveau Café des Dames“; „Gazojene“ mellett „Gaz hygiène“; „Vinaigre de Bully“ mellett „Vinaigre de Baldy“; „L'eau de Floride“ mellett „L'eau de Fluoride“, stb. Állhat az árújegy

¹ Németországban, a mint láttuk, az 1894. törv. védi az ily árújegyeket is.

általán ismert szavakból is, melyek azonban saját-szerű összetételük által kizárólagos használatra jogsíthatnak; pld. „Savon de Congo“.¹

b) Az árúk megkülönböztetésére szolgálhat azoknak, különösen pedig a csomagolásnak, doboznak, üvegnek stb. alakja, színe, módja. Ezeknek utánzása is megállapíthatja a conc. dél.-t. A francia gyakorlatban bő kasuistikával találkozunk.² Az angol gyakorlat is pld. conc. dél.-nak minősítette azt az esetet, midőn két gyáros „dobby blue“ nevű kék festéket gyártva, az egyiknek régi időktől a csomagolásra használt zsakuit a másik utánozni kezdte, de a zsakukat versenytársáitól különböző dobozokba téve, küldte szét a nagykereskedőknek, kik aztán a dobozból kivett zsakukat egyenkint árúsították.

c) Conc. dél. elkövethető hamis származási jelzés használatával is. Egyes helyek (uradalom, város, kerület, ország, sőt világrész is) bizonyos ott előállított árúk tekintetében különös jó hírnévnek örvendenek és ezért az oda való termelők árúikat annak a helynek nevével ellátva bocsátják forgalomba, pld. solingeni acél, brüsseli csipke, lyoni selyem, orosz allasch, hollandi cacao, ementali sajt, stb.³

¹ Az amerikai bíróság az „Akron“ árújegynek más által való használatát, jóllehet az mint geographiai név nem szolgálhatna egy iparos árúinak kizárólagos jelzésére, conc. dél.-nak minősítette a viszonyokra való tekintettel, melyek a klientela elvonására irányuló szándékot igazolták.

² L. Bert. 80. és k. II.

³ Ha az árú több felkészítési stadiumon megy át, míg a forgalomba kerül, akkor a forgalom felfogása határozó, melyik hely tekintendő származási helynek Boroknál pld. rendszerint a szőlő termésé.

Ha most valaki más helyről származott árúit ily helyről származottnak tünteti föl, károsítja ezzel azon hely termelőit, elvonva tőlük klientélájuk egy részét, sőt ha árúi rosszabbak, rontja az illető hely hírnevét is és conc. dél.-t követ el.¹ A származási hely is válhatik azonban az árú generikus elnevezésévé, midőn aztán az csak az árú fajtát, készítési módját jelenti és más helyről származott árukra is alkalmazható. Ilyenek pld. Smyrna, cognac, frankfurti virsli, svéd keztyű, kölni víz, stb. Hogy valamely hely neve ily generikus elnevezéssé lett-e, az csak az egyes esetekben dönthető el. A „Grand Chartreuse“ pld. sok pert folytatott, míg elismertetett, hogy ez a név nem lett ily fajta liqueurök generikus elnevezésévé és azért annak máshol készült ilyenmő gyártmányon való használata, még „imité“, „imitation“ vagy „ne pas confrondre avec la Grande Chartreuse“ toldással is conc. dél.-nak minősítettett.² A francia gyakorlat szerint a „Champagne“ név se lett az ily módon készült borok generikus elnevezésévé; az csak a Champagneben termett és ott elkészített borokra alkalmazható.³

Végül

nek helye. Liqueuröknél néha a gyártási hely (pld. nordhäuser), máskor az a hely, a hol a növény terem, egyes esetekben mindakettőnek egyesülni kell pld. a benediktiner-nél.

¹ Franciaországban a származási jelzés az 1824. évi, Németországban az 1894. évi törvénnyel van védve.

² L. Bert. 46. A svájci föt. ily esetben nem állapította meg a conc. dél.-t. L. Simon, 18.

³ Söröknél is az előállítási hely neve pld. pilseni, müncheni stb. nem oly generikus elnevezés, mely más helyen hasonló módon készült sörre alkalmazható volna.

d) ide tartozik valamely könyv vagy ujság czímének, avagy általában valamely irodalmi vagy művészeti mű kiállításának utánzása az összetévesztés előidézése czéljából. Maga az irodalmi vagy művészeti munka védve van a szerzői jogról szóló törvények által; de a cím vagy kiállítás nem esik a szerzői jog alá, ezeknek utánzása ellen csak a conc. dél. alapján szerezhető védelem.¹ Itt is feltételeztetik azonban, hogy a cím sajátzerű eredeti legyen, nem pedig csak a mű minőségének általános jelzésében álljon, mint pld. dictionaire, encyclopedie, Anzeiger, útmutató, Journal stb.² Ujságoknál szokás a megjelenés helyét a címbe felvenni, pld. Budapesti Hirlap, Kölnische Zeitung stb.; ily esetben ugyan a két szó külön nem alkalmas a kizárólagos használatra, de együtt védelemre jngosított címet képeznek. Itt is különösen phantastikus elnevezések alkalmasak a védelemre. A francia gyakorlat szerint pld. védelemre jogosított címek: La Mode, l'Illustration, La Presse, Paris brûté, Encyclopedie du XIX me Siecle, Almanach comique et prophétique, Mémorial de Sainte Heléne stb. Összetévesztésre alkalmas hasonlóság is conc. dél.-t képez; pld. „Le Constitutionel“ mellett „Le Constitutionel de 1830.“; „Le Journal des Débats“ mellett „Le Journal des Débats industriels“; „La Vienne“ mellett „Le Journal de la

¹ Ez újabban az általános nézet. A német törvény 8. §-a is conc. dél.-nak minősíti.

² A francia gyakorlat pld. nem védi: Histoire financière de la France, Dictionaire de médecine usuelle, Encyclopedie catolique, Bibliothèque literale stb. címeket

Vienne“; „Capitaliste mellett „Le petit Capitaliste“ stb. Az olasz és angol gyakorlat is bő kasuistikát mutat föl.¹

2. *Összetévesztésre nem irányuló conc. déloyale.*

A) A saját üzletnek rosszhiszemű kiemelése.

a) Ide tartozik az iparos kiválóságát tanúsító kitüntetéseknek, jelesen érmeknek, dísz-, dicsérő-okleveleknek jogosulatlan használata. Ez károsítja valóban a kitüntetett és a ki nem tüntetett versenytársakat egyaránt; az utóbbiakat, mert a bitorló fölényt, az előbbieket, mert egyenlőséget vesz velük szemben igénybe.² Jogosulatlan a használat, ha az illetőnek egyáltalán nincs kitüntetése, vagy ha a tényleg bírtnál magasabbat, pld. ezüstérem helyett aranyat vagy egyáltalán nem létező kitüntetést használ, vagy bizonyos áruíra nézve nyert kitüntetését más áruíra nézve is használja, pld. egy mészáros húsneműire nézve használja azt az érmét, melyet mint marhakereskedő kapott. Előfordult, hogy egy gyáros árúin oly érmet használt, melyet kutyája nyert a kiállításon.

b) Ezzel azonos az országos,³ fejedelmi,

¹ Pld. „L'Indicatore ufficiale delle strade ferrate“ mellett „Orario delle Strade ferrate“; „The Real John Bull“ mellett „The Old Real John Bull“; „London Society“ mellett „Englisch Society“ címek használata conc. dél-nak minősítettett.

² Franciaországban ily visszaélések ellen az 1889. törv. ad védelmet. A német törv. 1. §-a ezt a reklam esetei közt említi. Az osztrák ip. t. 49. és 131. §§. büntetik az ily visszaélést. Nálunk az ip. t. 58. §-a. Svájcban az 1890. védjegy törvény.

³ Nálunk e részben az 1883. XVIII. t.-cz., Németországban a büntetőtörvény 360. §-a intézkedik.

hercegi és más czímereknek a használata, mert ebből a közönség azt következtetheti, hogy annak engedélyezése a kiválóság elismeréséül történt. Ide tartozik továbbá bizonyos czímeknek jogosulatlan használata, így: udvari szállító,¹ bizonyos magas személyiségek, testületek szállítója stb.² A találékonyság e téren igen nagy. A közel múltban Budapesten az Orczy-ház udvarán levő posztóraktár a kapu felett ezt a címet használta: „Udvari posztóraktár“, persze azzal a számítással, hogy a közönség udvari szállítónak fogja tartani. Ilyen továbbá az, ha valaki magát valótlannul feltalálónak, valamely szabadalom biztokosának, valamely cikk egyedüli előállítójának mondja; ilyen lehet esetleg a „depositaire“ és még inkább a „seul depositaire“ (egyedüli raktár), az utód, társ³ (associé) cím használata is. A francia gyakorlat annyira megy, hogy annak a való ténynek feltűntetését, hogy valaki egy üzletnek vagy mesternek alkalmazottja, munkása, első segédje vagy tanítványa⁴ volt, az

¹ Erre vonatkozik az ip. t. 58. §-a.

² A francia gyakorlat szerint conc. dél. pld. a következő címek használata: Dentiste des collèges de Paris; artificier de l'empereur, Pharmacien de l'ambassade anglaise (az angol követség gyógytára) stb.

³ Pld. a társas üzlet eladatván, a vevő jogot nyert az utódlás kitüntetésére; a társaság egy tagja, nyitott üzletének címtábláján „előbb az X társaság tagja“ toldást alkalmazza, ezzel akarván elhitetni, hogy ő a volt társasüzlet utóda.

⁴ Némelyek azonban ezt feltétlenül használhatónak mondják, mert a tanítvány fizetett az ismeretek elsajátításáért és így ezt a viszonyt fel is tüntetheti. Mások szerint a körülmények határozók; conc. dél. forog fenn, ha azzal a volt mestertől csakugyan a klientelát akarja elvonni, pld. annak nevét nagyobb betűkkel írhatja, mint a magáét.

elhagyott üzlettel vagy mesterrel szemben conc. dél.-nak minősíti.¹

c) A német törvény szempontjából ide tartoznak a reklam útján elkövetett visszaélések. Az iparüzőnek szabadságában áll üzletét és árúit tetszése szerint dicsérni és ezáltal a közönség vásárló kedvét felkölteni. Az ily dicsérő megítélés, habár túlzott és objective nem jogosult is, nem lesz conc. dél.² Ellenben azzá lesz a reklamirozás, ha az az üzleti viszonyokat tárgyzó oly valótlan tényeknek állításában áll, melyek nyilvánosan, a személyek nagyobb körének szántan téve, különösen kedvező ki-
nálólat látszatát alkalmasak felkölteni.

A reklamirozás nemcsak írásban (körözüvények, üzleti feliratok, plakátok) vagy szóval (az üzlet ajtajában vagy vásári sátorban való kikiáltás), hanem ábrák vagy másnemű berendezések használatával is történhetik; pld. a kirakatban vagy az árún alkalmazott gyártelep vagy szövőszék képével az a feltevés idézhető elő, mintha az illető maga gyártaná árút; vagy az üzletnek oly kinézés adható, mintha ott haláleset vagy csőd miatt végeladás volna, stb.

A valótlan állítások vonatkozhatnak általában az üzleti viszonyokra, pld. az árúkészlet nagyságára, az üzlet korára, kiterjedésére, elismerések birtokára stb.; különösen azonban: a z á r ú k m i n ő s é g é r e,³

¹ Pld. midőn Herlich, Wust et Co. fényképészek címtáblájukra azt írták, hogy a Mayer és Pierson fényképész-üzlet segédei voltak, hol alkalmuk volt különböző magas személyiségeket fényképezni.

² Pld. kitűnő minőség, legnagyobb választék, rendkívül olcsó áruk stb.

³ Pld. félselyem árúk ezek értékének megfelelő áron egész selyem gyanánt hirdettetnek.

előállítási módjára,¹ az ármegállapításra,² az árúk beszerzésének módjára és forrására, (pld. hogy az árú közvetlenül a termelési helyről, eredeti csomagolásban, pld. a thea karaván útján szereztetett, vagy hogy az csődtömegből, valakinek a hagyatékából ered stb.), végül az eladás indokára és céljára; pld. a gyakori végeladások, az üzlet felosztása, költözés, házépítés miatt;³ butorok, berendezési tárgyak olcsó áron kínálnak haláleset, szomorú vagyoni viszonyok miatt stb. Különösen gyakoriak az u. n. csődtömeg-eladások, midőn valaki állítólag egy megvett csődtömeget kiárul, valójában azonban a készletet máshonnan szerzett silány minőségű áruval pótolja, melyet a közönség nagy boldogan megvesz abban a hitben, hogy potom áron vásárolt, a többi iparosok forgalma pedig szenved.

d) A conc. dél. ezen csoportjába tartozik végre idegen gyári vagy üzleti titkok jogtalan megszerzése és a verseny céljaira való felhasználása. Találmányoknak más által való felhasználása ellen a feltaláló szabadalom kihasználásával védheti magát. Ha azonban ezt elmulasztja vagy nem teheti, mert szabadalom tárgyát nem képező gyári⁴ vagy pedig általában üzleti tit-

¹ Pld. gyári cikk kézi munkának állíttatik és viszont.

² Pld. az árúk valótlánul a bevásárlási áron alul kínálnak.

³ Nálunk az e részbeni visszaéléseknek az ip. t. 51. §-a kívánja elejét venni.

⁴ Pld. különböző alkatrészeknek sajátzerű vegyítése, hőfok megválasztása, sajátzerű gyártási fogások, melyek segítségével az illető jobban és olcsóbban termel.

kokról¹ van szó, akkor az üzleti forgalom ezen jelentékeny tényezőit saját üzlete számára csak azok titokban tartása útján biztosíthatja.

A versenyző ezen titkok birtokába két úton juthat: versenytársa alkalmazottainak közlése, árulása útján,² vagy saját a törvénybe avagy a tisztességbe ütköző cselekménye által (pld. ellopja valamely árú előállításának titkát tartalmazó iratot; látogatás alkalmával ellesi a titkot stb.);³ mindkét esetben a titoknak verseny céljaira való felhasználása conc. dél. lesz. Az alkalmazottak azonban a szolgálati viszony megszűnte után a megismert gyári vagy üzleti titkokat saját üzletükben értékesíthetik, a nélkül, hogy az conc. dél. volna. A főnök ez ellen csak szerződési kikötéssel védekezhetik, mely esetben a titoknak értékesítése a volt alkalmazott vagy oly versenyző részéről, ki attól a titkot a szerződési kikötés ismerete daczára megszerezte, conc. dél. lesz. A francia gyakorlat azonban odáig megy, hogy a szolgálat alatt megismert üzleti titoknak a volt al-

¹ Pld. az üzletvitel sajátszerűsége, üzleti tervek, ügynökökhöz, szállítókhoz való viszony, bevásárlási források, vevők lajstroma stb.

² Az alkalmazottak részéről ily esetben természetesen nem forog fenn conc. dél., mert ők a főnökkel nem állanak versenyviszonyban. Az alkalmazottak ellen azonban a főnököt úgy a francia büntető törvény, a mennyiben gyári titkokról van szó, mint az 1896. német törvény, gyári és üzleti titkok tekintetében egyaránt azáltal védi, hogy ezen titkoknak elárulását, a szolgálati viszony tartama alatt, büntetéssel sújtja.

³ Egy iparos pld. versenytársának vegyi alkatrészeket tartalmazó vagon-rakományát az állomáson megvizsgálja és az ily módon szerzett ismereteket saját üzletében értékesíti. Egy posztógyáros állítólag igazgatójával elmegy egy gépgyárhoz és alkuszik egy gépre. Később ki-sül, hogy az igazgató egy versenyző gépgyáros, ki csak meg akarta ismerni a gép szerkezetét, hogy a posztógyáros részére olyat készíthessen.

kalmazott részéről saját üzletében való értékesítését, szerződési kikötés nélkül is conc. dél.-nak minősíti.¹ Különösen annak tekinti pedig a versenyüzlet alkalmazottainak elhódítását (*détournement d'ouvriers*) oly czélból, hogy az azok által megismert üzleti titkokat saját üzlete érdekében felhasználja, vagy általában, hogy azok segélyével versenytársa klientéláját elvonja.²

B) A versenytárs elnyomása

A conc. dél. ezen fájának eszköze általában a versenytársra, üzletére vagy áruira vonatkozólag a verseny céljaira szóval körözüvényekben, árjegyzékekben stb. tett oly állításokban áll, melyek annak károsítására alkalmasak.³

a) Ide tartoznak első sorban a versenytársnak vagy áruinak kisebbitését, lealacsonyítását célzó állítások, az u. n. *dénigrement*. Valaki pld. azt hirdeti, hogy versenytársa a közönség iránti kötelezettségeit be nem tartja, elvállalt kötelezettségeinek nem képes megfelelni, fizetéseit beszüntette, szabadalomsértés miatt elítéltetett, festő-üzletekben mérges anyagot, konzervgyárában ólmozott dobozokat használ; hogy bizonyos helyről származottnak állított árúk hamisítva vannak stb. Ide tartozik az

¹ A volt főnököt feljogosítván, hogy a titok kihasználásának beültását és kártérítést követelhesen.

² Egy pék, a ki egy általában ismert és kedvelt sütemény kiördő asszonyt versenytársától elhódított, hogy ily módon annak klientéláját elvonja, conc. dél.-ban vétkezésnek mondatott. L. Bert. 93.

³ A német törvény 6. §-a itt is ténybeli állításokat kíván; tényeket kell állítani. Az egyszerű megítélés épp úgy nem conc. dél., mint a saját üzletnek dicsérő megítélésé.

is, midőn valaki bármely okból óvja a közönséget versenytársától; versenytársának árúit a magáéihoz viszonyítva, rosszaknak, drágáknak mondja. Saját árúit az iparos dicsérheti, de nem szabad azokat a verseny céljaira versenytársa árúival szembe állítani.¹ Egy cigarettapapír-gyáros gyártmányai „Jób” név alatt ismertek. Versenytársa hasonló gyártmányait „Jób querre” névvel ellátva hirdeti, hogy azok sokkal tökéletesebbek a „Jób” név alatt ismerteknél. Egy váltóügynök üzleti helyiségében a hatóság egy iratát teszi ki, melyben ez tanúsítja, hogy egy szomszéd váltóügynökkel azonos nevű ember magát egy idegen állam ügynökének adta ki, ezzel akarván versenytársa iránt bizalmatlanságot kelteni.² A francia gyakorlat feltétlenül conc. dél.-nak minősíti két üzletnek oly módon való szembeállítását is, hogy egy iparos inti a közönséget, nehogy az ő üzletét versenytársáéval összetéveszsze, mert ezáltal a versenytárs iránt bizalmatlanság keltetik. Az olasz gyakorlat nem oly szigorú e részben; helyesen az ily szembeállítást csak akkor tekinti conc. dél.-nak, ha azzal valóban a versenytárs kisebbsítése céloztatott, ha az összehasonlítás közvetlenül vagy közvetve egy a versenyüzletet károsító valótlan állítást tartalmaz.³ A francia gyakorlatból felemlítendő még e helyütt

¹ Az iparos hirdetheti, hogy ő hallatlan olcsó áron adja árúit, de nem azt, hogy olcsóbban adja, mint megnevezett vagy felismerhetőleg megjelölt versenytársa.

² L. O. Mayer id. h. 75.

³ Egy borkereskedő pld. spanyol és görög borait ajánlva inti a közönséget, hogy őt össze ne téveszsze versenytársaival, kiknek ilyenű borai vegyítettek stb.⁴

a conc. dél.-nak az a módja is, midőn valaki, hogy versenytársának az árúit elértéktelenítse, az övéihez képest csekélyebb értékűeknek tüntesse fel, azt hirdeti, hogy azokat leszállított áron adja. (Vente au rabais, rabatte eladás).¹

b) A dénigrement mellett ide tartoznak általában az oly állítások, melyek a versenytárs kisebbitése nélkül alkalmasak annak károsítására. Valaki pld. bizonyos minőséget versenytársával szemben kizárólag magának tulajdonít; hirdeti, hogy ő valamely árú egyedüli előállítója vagy elárúsítója, hogy egy versenyző-gyár tűzvész következtében elpusztult, valamely bányát a víz elöntötte,² különösen pedig, hogy valamely versenyvállalat megszűnt. Egy orvos pld. a ki azelőtt az eglisani Wiel-féle gyógyintézetnek társa és orvosa volt, ezen viszony megszűnte után hirdeti, hogy ő a Wiel-féle gyógyintézetet az eglisani telepről máshová helyezte át, ezzel akarván elhitetni, hogy az előbbi gyógyintézet megszűnt.³ Végül ide tartoznak még az oly állítások is, melyek azt célozzák, hogy a versenytárs munkásai a munkát beszüntessék.⁴

A francia joggyakorlat szerint a conc. dél. szempontjából nem tesz különbséget az, hogy az állítás való-e vagy sem, mert a versenyzőnek tartózkodnia kell versenytársát illető minden kritikától. Ezt az elvet

¹ L. e. részben Bert, 93. és k. ll.

² Ez közvetve egy versenyző köszénkereskedő ellen is irányulhat, ki a köszenet köztudomás szerint abból a bányából szerzi be.

³ Conc. dél.-nak minősítve a svájci főt. által. L. Simon, 37. "

⁴ Pld. valaki hirdeti, hogy versenytársa igen sok megrendelést kapván, munkásainak alkalmuk volna magasabb bér kieszközlésére stb,

követi a svájci gyakorlat is. Ellenben a német törvény a bebizonyíthatólag való állításokat nem tekinti conc. dél.-nak; másrészt kizárja a conc. dél. következményeit, ha a másra nézve kedvezőtlen állítás tevőjének, vagy elfogadójának ez irányban jogos érdeke van. Különösen értendő itt az az eset, midőn valaki egy iparshoz való viszonya érdekében egy másiktól, annak személyét vagy üzletét érdeklő közlést kér. Ez esetben, ha a közlés az illető iparosra kedvezőtlen is, sem annak tevője, sem az azt kérő nem felelős, nem követ el conc. dél.-t. A francia gyakorlat pedig, kétségtelenül dénigrement-nak tekintendő állítások esetén se állapította meg a conc. dél.-t, ha azok a versenyző részéről történt támadás elleni jogos védelemként jelentkeznek.

V. Láttuk az eddigiekben, hogy a létért való küzdelem, a versenytársak legyőzésének ingere, mily különböző visszaéléseket szül a verseny terén. Már pedig, ha Franciaországban és az említett többi államokban különös törvényes intézkedések hiányában a bírói gyakorlat és a jogtudomány szükségesnek találta a magánjognak egy általános tartalmú határozatát felhasználni arra hogy e visszaélések ellen a tisztességes versenynek védelmet nyújtson; ha Németországban, a hol az eltérő jogi felfogás miatt ily védelem a bírósági gyakorlat útján ki nem fejlődhetett, a törvényhozás a tisztességes versenyt legalább a visszaélések legkirivóbb fajai ellen külön törvény alkotásával iparkodott védeni: akkor nálunk, a hol az állapotok e téren ha nem is rosszabbak, de nem is jobbak, azt hiszem, a védelem feleslegesnek szintén nem mondható.

A törvényhozás a conc. dél. lal szemben magánjogi és büntetőjogi védelmet nyújthat.

Minthogy a conc. dél. fogalmánál fogva a versenytárs károsítására irányúl, az első sorban magánjogi következményt, jelesen kártérítési kötelezettséget von maga után. Ez a kártérítési kötelezettség vagy a polgári törvénykönyvnek egy általános jelentőségű szabályára, vagy a conc. dél. egyes eseteit szabályozó specialis törvényre alapítható. Minthogy a verseny terén, a mint láttuk, az emberek találékonysága kimeríthetlen, a gyakorlati életben felmerülhet újabb és újabb alakzatokat a törvényhozás specialis törvényekkel nyomon követni nem képes: ennél fogva okvetlenül szükséges, hogy az alkotandó magánjogi törvénykönyvbe egy oly általános jelentőségű szabály felvéttessék, melynek alapján a bíró a conc. dél. minden előfordúlható esetében a kártérítési kötelezettséget megállapíthassa.¹

Tekintve azonban, hogy a magánjogi törvénykönyv elkészítése hosszabb időt fog igénybe venni, másrészt hogy a törvény életbe lépte után is évek telnek el, míg az ily általános szabály jelentősége minden irányban, így jelesen a conc. dél.-t illetőleg is felismertetik és annak alapján irányadó bírósági gyakorlat kifejlődik: mindenesetre czélszerűnek mu-

¹ Az Apáthy-féle kötelmi jogi tervezet a 180. §. I. bek.-ben azt mondja: „A ki a törvényes korlátokon belül jogával él, az ebből eredő kárért nem felelős.“ A 2. bek. szerint pedig: „Ellenben mindenki köteles tartózkodni oly cselekményektől, melyek által másoknak jogellenesen kárt okozhat.“ A 181. §. szerint: „A ki az előbbi §-ban említett kötelességet szándékosan vagy gondatlanságból megszegi, felelős azon kárért, melyet másnak személyében vagy vagyonában okozott.“ Szabatosabbak a német polg. tknek a 19. I. 2. jegyzetben id. határozatai

tatkozik a conc. dél.-nak a forgalmi életben előfordulni szokott legkirívóbb eseteit külön törvényben szabályozni annál is inkább, mert ez világot vetvén a törvényhozásnak a conc. dél.-ra vonatkozó felfogására, a jogszolgáltatást a külön nem szabályozott esetekben is lényegesen megkönnyíti.

Hogy a magánjogi védelemnek büntető határozatokkal való meghatározása czélszerű-e? az vitás. Tekintve azonban, hogy a conc. dél.-ból eredő kár gyakran az egyes iparos érdekkörét messze meghaladja, a visszaélés nemcsak az egyes iparos károsodását eredményezi, hanem általában a jogi forgalmat veszélyeztetve, a közveszélyesség jellegével bír; de ha ez nem is az eset, a conc. dél. igen gyakran az alkalmazott eszközöknél és az elérni kívánt czélnál fogva, a forgalmi élet alapját képező hit és bizalom és ezzel az általános jogrend súlyos megsértéseként jelentkezik: ennél fogva az ily súlyosabb visszaélések megtorlását az egyesek elhatározásától és a polgári kereset eldöntésétől függővé tenni nem lehetvén, kell, hogy azok a közönség érdekében büntetéssel is sújtassanak.

A magánjogi védelem kettős szabályozásának megfelelőleg, a büntető törvénykönyvbe a conc. dél. minden előfordulható esetére kiterjedő oly értelmű általános határozat volna felveendő: hogy a ki másnak klientéláját jogosulatlan módon önérekből elvonni iparkodik, az a meghatározandó büntetéssel sújtatik.¹ E mellett azután a conc. dél.-ra nézve ne-

¹ Ily általános határozat van a svájci büntető tk. tervezetének „Unehrliche konkurrenz“ felirású 78. §-ában, mely szerint: „Wer durch

talán alkotandó speciális törvényben, a meghatározandó külön előfeltételek mellett, a szabályozott visszaélések, azok súlyosságának megfelelő büntetésekkel fenyegetendők.

argtistische Kniffe, schwindelhafte Angaben, böswillige Verdächtigungen oder durch andere unehrliche Mittel die Kuntschaft eines Geschäftes aus Eigennutz abzuleiten sucht, wird mit Gefängniss oder Geldbusse bestraft.“ L. Simon id. m. 48.

III.

A NÉGY TUDOMÁNYKAR JELENTÉSEI

az 1896—97. tanévi

PÁLYÁZATOK EREDMÉNYÉRŐL.

A jog- és államtudományi kar jelentése.

Tekintetes egyetemi Tanács!

Kolozsvár szab. kir. város alapítványából a jogi és államtudományi karnál, az 1896/7. tanévre kitűzve volt pályatételek közül 4 kérdésre 4 pályamunka érkezett be, melyek két-két szaktanár által bíraltattak meg. Azon felül a magyar-franczia biztosítótársaság részéről a nemzetgazdaságtan köréből szabadon választható kérdésre tett pályadíj alapítvány 100 frtnyi jövedelmének adományozására kihirdetett pályázat alapján 3 pályadolgozat adatott be, melyek a pályázati feltételeknek megfelelőleg három tanárból álló bizottságnak adattak ki megbírálás végett. A bírálati jelentések karunk május hó 10-én tartott V-ik rendkívüli ülésében vétettek tárgyalás alá.

A bíráló szaktanárok véleményes jelentései s az ezek alapján hozott határozatok, a kitűzött pályakérdések sorrendje szerint itt következnek:

I. Dr. Farkas Lajos és Dr. Kiss Mór ny. r. tanárok jelentése a római jog köréből a 2-ik számú pályakérdésre beérkezett egyetlen pályaműről.

Tekintetes jog- és államtud. Kar!

Az 1896/97. tanévre hirdetett és Kolozsvár sz. kir. város adományából jutalmazandó 2. számú azon

tételre: Fejtsék ki a kártérítés tana a római jog szerint, szabályszerű határidőn belül, 385—1896/7. jk. sz. alatt, egy pályamunka érkezett be: „Libertas inaestimabilis est” jeligével.

A dolgozat 47 negyedréti irott oldalra terjed és alaki tekintetben a pályázati szabályoknak megfelel. Tartalma azonban azt bizonyítja, hogy írója még a pályakérdés jelentőségéről sem tudott magának tiszta képet alkotni. Egész dolgozata vázlatos és legtöbbnyire hibás és összefüggéstelen kijelentések sorozata, melyek sem alaposabb tanulmányról, sem a források olvasásáról nem tanúskodnak.

Ennélfogva, bár a dolgozat szerzőjétől a jóakaratot el nem vitathatjuk, a jutalomdíj kiadását nem ajánlhatjuk.

A Tekintetes Karnak alázatos szolgálai:

Kolozsvárt, 1897. május 10. Dr. Kiss Mór,
Dr. Farkas Lajos.

A kar a jelentést tevő tanárok véleményét egyhangulag elfogadván, szerző részére a pályadíjat kiadhatónak nem találta. A jeligés levél a kar színe előtt elégettetett.

II. Dr. Haller Károly és Dr. Kolosvári Sándor ny. r. tanárok jelentése, az ausztriai magánjogból kitűzött 6. számú pályakérdésre beadott egyetlen pályadolgozatról.

Tekintetes jog- és államtud. Kar!

Az 1896/7. tanévre kitűzött 6. számú pályátételre: „Biráltassanak meg az osztrák polgári törvénykönyvnek az ajándékozásra vonatkozó rendelkezései

s fejtsék ki, mennyiben lennének azok az új polgári törvénykönyvbe felveendők“, — a törvényes időben e jelige alatt: „Művem nem éppen nyerni jó, Magashól bukni is dicső“, — beérkezett egyetlen pályaműről van szerencsénk véleményünket az alábbiakban tisztelettel előterjeszteni:

Pályázó a themával 95 lapra terjedő dolgozatban foglalkozik s egy bevezetés után: I. az ajándékozás fogalmát és lényegét, II. az ajándékozás jogi természetét és módját, III. az ajándékozás határát és végre IV. a halálesetre szóló ajándékozást tárgyalja.

A rendelkezésére állott és fel is használt nagy forrásanyag segélyével a feladattal helyes irányban foglalkozik s azt kevésbbé lényeges tévedésektől eltekintve, elég önállósággal, helyes érveléssel oldja meg, minélfogva a dolgozatot a kitűzött 50 forint jutalomra érdemesnek tartjuk.

Kölozsvárt, 1897. május 4. Dr. Haller Károly, Dr. Kolosvári Sándor.

A bíráló szaktanárok indítványa alapján a kar a pályamű szerzőjének az 50 frt pályadíjat egyhangulag oda ítélte.

A jeligés levél felbontatván, abból Róth Hugó III-ad éves joghallgató neve tűnt ki.

III. Dr. Jancsó György és dr. Klupathy Antal ny. r. tanárok jelentése a polgári törvénykezési jogból 7-ik számú pályakérdésre beérkezett egyetlen pályaműről.

Tekintetes jog- és államtud. Kar!

A polgári törvénykezési jog köréből az 1896/7. tanévre kiűzött következő pályázati kérdésre: „Fej-

tessék ki a birói hatáskör és illetékesség tana elvi és tételes alapon“, a szabályszerű határidőben egy pályázó munka érkezett be 374/189⁶/7. jk. sz. és e jelige alatt: „Senki illetékes bírójától el nem vonható.“

A pályázó munka 171 negyedretű lapon tárgyalja a kérdést.

Beosztását tekintve, bevezetés után a mű két részre oszlik, a melyek közül az első rész a birói hatáskört, a második pedig az illetékességet tárgyalja.

Mind a két arányosan beosztott rész ismét több szakaszra van felosztva.

Ilyen beosztás mellett a munka egészben véve helyesen ösmerteti a birói hatáskör és illetékesség tanát. Téves felfogást vagy egyéni nézetet nem igen kockáztat a szerző; de viszont az is áll, hogy önálló kutatásnak alig akadni nyomaira. Szerző a judikaturát egyáltalán nem dolgozza fel, a külföldi jogirodalomra nem reflectál s a hazait is csak gyengén alkalmazza. Az elvi fejtegetésekből keveset nyújt, úgy hogy a pályakezdésnek inkább csak az egyik oldalával, t. i. a kérdés tételes megösmertetésével foglalkozik, semmint az intézmények elvi alapon való kifejtésével.

A dolgozat irálya eléggé világos, egyszerű és helyes.

Mindent összevéve: szerző munkája bizonyítékot nyújt arra, hogy a kérdéssel, tételes alapon, behatóan és nagy szorgalommal foglalkozott; a minél fogva indítványozzuk, hogy szerzőt hatvan (60) frt szorgalomdíjban méltóztassék részesíteni.

Kolozsvárt, 1897. máj. 7. Dr. Jancsó György,
Dr. Klupathy Antal.

A kar a bíráló szaktanárok véleményét egyhangulag elfogadván, a pályamű szerzőjének 60 frt szorgalmi díjat szavaz meg.

A jeligés levél felbontása után kitűnt, hogy a pályamű szerzője Kovásznai Kovács Zoltán IV-ed éves joghallgató.

IV. Dr. Pisztóry Mór és Lindner Gusztáv ny. r. tanárok jelentése a pénzügytanból kitűzött 12. számú pályakérdésre baadott egyetlen pályaműről.

Tekintetes Kar!

„Az egyenes adók elmélete, különös tekintettel hazai egyenes adóinkra s azok reformjának kérdésére“ című pályakérdésre 1897. január 26 án 264. sz. a. egy pályamű érkezett be e jeligével: „A hol nincs mit venni, onnan a király sem vehet!“ (Közmondás).

A pályamunka, mely alaki tekintetben mindenben megfelel a pályaművekre előírt feltételeknek, 391 negyedréti oldalon tárgyalja a felvetett kérdést 3 fejezetben, melyek elsejében

Az adók és adózás alaptételeit, másodikában

Egyenes adóink történeti áttekintését, harmadikában

Egyenes adóink általános elméletét és azok reformját behatóan elemzi.

A szerző nagy szorgalommal és körültekintéssel gyűjtötte a munka tárgyára vonatkozó anyagot, gondosan használta fel az irodalmi segédeszközöket. Szerző irálya szabatos, érvei találók és nézeteit világosan adja elő.

Az elmondottak alapján a pályaművet behatóbb tanulmányok tételéről tanuskodónak s általában véve sikerültnek tartjuk s ennél fogva a pályadíj kiadatását indítványozzuk.

Kolozsvárt, 1897. május 9-én.

A tek. karnak alázatos szolgálja Dr. Pisztóry Mór, Dr. Lindner Gusztáv, egyet. ny. r. jogtanár.

A kar a bíráló szaktanárok indítványát egyhangúlag elfogadván, a pályamű szerzőjének a 80 frt pályadíjat egyhangúlag odaítélte.

A jeligés levél felbontatván, kitűnt, hogy a mű szerzője Tóth György végzett joghallgató.

V. Dr. Pisztóry Mór, Dr. Vályi Gábor és Dr. Kuncz Ignác ny. r. tanárok jelentése, a magyar-francia biztosító-társaság részéről tett pályadíj alapítványra hirdetett pályázat alapján, a nemzetgazdaságtan köréből beadott 3 pályaműről.

Tekintetes Kar!

A magyar-francia biztosító-társaság alapítványából szabadon választható tárgy fölött kidolgozandó nemzetgazdasági pályadíjra összesen három pályamű érkezett.

Az első számú pályamunka címe:

„A műveltek álláspontja a szocializmus kérdésében.“

Jeligéje: „Les mortels sont égaux; ce n'est pas la naissance, C'est la seule vertu qui fait la différence.“

Igen rövid elmefuttatás, mely a szocialis kérdés tudományos oldalával egyáltalán nem foglalkozik, de annak gyakorlati megoldására nézve sem említ mást, mint az Angolországban nagyon csekély körre szorítkozó kísérletképen előforduló „Toybeehall“ intézményét, mely az egyetemet végzett fiatal embereknek a munkásosztállyal való érintkezése által akar utóbbiakra hatni. De dacára annak, hogy ezen intézmény gyakorlati jelentőségét túlbecsüli, annak sem elterjedéséről, sem eredményéről semmiféle adatokat nem közöl.

A 2. számú pályamű címe:

Ricardo David adózási elve, különösen adóát-
hárítási elmélete.

Jelige: „In magnis et voluisse sat est.“

Szerző Ricardo életrajzának és irodalmi működésének rövid ismertetése után Ricardo adózási elveit és adóáthárítási elméletét tárgyalja.

A rövid, mindössze 30 írott oldalra terjedő mű Ricardo adóelméletének szorgalmas és alapos tanulmányozásáról tanuskodik ugyan, de mivel nem nyújt mást, mint Ricardo ide vonatkozó tanainak kivonatos ismertetését minden kritika és magyarázó fejtegetés nélkül; a jutalomdíjra főleg a 3-ik sz. pályaművel szemben, nézetünk szerint igényt nem tarthat.

A 3. sz. pályamű címe:

A mezőgazdasági válság és a magyar gazda.

Jelige: „A kié a föld, azé a haza.“

Szerző hazánk egyik legéletbevágóbb kérdésével foglalkozik és ismeri azokat a nézeteket, me-

lyek e kérdésre nézve hazánkban az újabb időben részint egyes röpiratokban, részint a múlt év augusztus havában Budapesten tartott nemzetközi gazdaságkongresszuson és a „magyar gazdák“ szemléjében terjesztettek. Legnagyobb súlyt szerző Tisza Istvánnak az agrár-politikáról írt és alig néhány hó alatt 2-ik kiadást ért íratára fektet, melynek nyomán tárgyalja a kérdést, fejezetről-fejezetre követve Tisza érdekes és tanulságos könyvének tárgyát, újabb adatokkal és szempontokból világítja meg az ott felvetett kérdéseket, a túltermelés, a valuta és árhanyatlás és a tőzsde áralakító befolyására vonatkozólag. Ítéletében önálló és bajaink okainak és orvoslásának tárgyalásánál elismerésre méltó közép utat követ Tisza István capitalisticus és az agrariusok reactionárius irányú nézete között. Ezen két ellentétes áramlattal szemben a kis birtokos osztály érdekeinek védelmére kel, s mint ilyen, nagyon helyes irányú és a kérdés alapos ismeretéről tanuskodó dolgozat, mely a kitűzött pályadíjra mindenestre érdemes; ennek alapján szerző részére a 100 frt pályadíj kiadását indítványozzuk.

Kolozsvár, 1897. május hó. Dr. Pisztóry Mór, Dr. Vályi Gábor, Dr. Kuncz Ignác.

A kar a jelentést tevő szaktanárok véleményét egyhangulag elfogadván, a 100 frt pályadíjat „A kié a föld, azé a haza jelisével ellátott pályamű szerzőjének adományozza.

Ez a jeligés levél felbontatván, kitűnt, hogy a pályamű szerzője K e s z e g h F e r e n c z III-ad éves joghallgató.

A másik két jeligés levél a kar színe előtt elégettetett.

A kolozsvári m. kir. Ferencz József-tudományegyetem jog- és államtud. karának 1897. május hó 10-én tartott V-ik rendkívüli üléséből. Dr. Klupathy Antal, e. i. dékán.

Az orvostudományi kar jelentése.

Tekintetes Egyetemi Tanács!

Az 1896/7. tanévre a kolozsvári egyetem orvosi kara 14 pályakérdést tűzött ki Kolozsvár szab. kir. város alapítványából.

A szabályszerű határidőn belül 7 pályamunka nyújtatott be még pedig az élet- és kórvegytanból, boncztanból, élettanból és sebészetből kiírt pályakérdésekre egy-egy, a közegészségstanból 3 pályamunka.

A beérkezett dolgozatok szaktanároknak adatnak ki bírálati jelentéstétel céljából; e jelentések a karnak 1897. április 30-án tartott VI-ik rendes ülésében tárgyalattak és egyhangúlag elfogadtattak.

Karunk a bírálati jelentéseket egész terjedelmükben, valamint az ezek alapján egyhangúlag hozott határozatokat a következőkben terejszti tisztelettel a tekintetes tanács elé.

Tekintetes Orvostudományi Tanártestület!

A folyó tanévben az élet- és kórvegytanból hirdetett következő kérdésre: „Tanulmányoztassék a benzoylchlorid-nátronlúg-módszer segítségével az épélettani szénhidrát-kiválasztásnak szakaszos ingadozása“,

399—1896/7. o. k. sz. a. egy pályamunka érkezett be „Viribus unitis” jeligével.

A munka 37 írott negyedréte lapra terjed, a szöveg közé iktatott számos kisebb, s egy mellékletként hozzá fűzött nagyobb táblázattal.

Pályázó mindenekelőtt az épelettani szénhydrát-kiválasztás kérdésének mai állását fejti ki. A teljesen ép emberi vizeletben foglalt szénhydrátok qualitativ és quantitativ meghatározására szolgáló különféle módszerek alkalmazhatóságának elbirálásából pályázó oda következtet, hogy quantitativ összehasonlítások céljaira a benzoylozás módszere a legalkalmasabb, feltéve, hogy a benzoylozást mindig egyenlő feltételek között végezzük, s hogy előzetesen a kitűzött célnak megfelelően megállapítjuk a benzoylozás optimumát. Ezen utóbb említett szempont figyelemmel tartásával Fodor Géza tett közzé egy kísérleti sorozatot. Mivel azonban az ő meghatározásainak száma aránylag csekély, mindenekelőtt az ő kísérleteinek bizonyos, újabb tapasztalatokon alapuló célirányos módosításokkal végrehajtott ismétlése látszott célszerűnek.

Miután pályázó előzőleg a benzoylozást begyakorolta annyira, hogy ugyanazon vizelet két egyenlő részletének teljesen hasonló feldolgozásánál nyert eszterkeverékek súlya egymással szemben csak igen csekély, az elemzési eljárások konvencionálisan elfogadott hibáinak határain belül eső eltérést mutatott, első kísérleti sorozatát a következő feltételek szerint végezte. Teljesen ép emberi vizelet 100—100 cm.³-ét pontosan lemért mennyiségű 10⁰%—00 nátron-

lúggal keverve, a földfémek phosphorsavas sóinak különválasztása céljából megszűrte, s a sűrűn visszamaradó csapadékot desztillált víz lemért mennyiségével kimosta. A mosóvízzel egyesített vizelethez azután térfogatilag lemért mennyiségben benzoylchloridot adva, ezzel gondos hűtés közben mindaddig rázta, míg a benzoylchlorid szaga teljesen eltűnt. A benzoyl-eszterek keverékéből álló csapadékot, súlyának állandósulásáig kihevített hamumentes szűrőre gyűjtve, s desztillált vízzel mindaddig mosva, míg a mosóvíz lúgos kémhatást többé nem mutatott, először kénsavas exsiccatorban s azután 100° C. ra felűtött légfürdőben a súly állandósulásáig szárítva, megmérte. A szűrőt a reája gyűjtött csapadékkal együtt elégetve, meghatározta a visszamaradó hamu súlyát. Ezt a csapadék súlyából levonva, Fodor Géza értékeivel szemben korrigált értékeket nyert.

Ezen kísérleti sorozat kiegészítéseképen pályázó néhány összehasonlító vizsgálatot végzett oly irányból, mennyiből lehet a benzoylozásnál nagyobb eszter-keveréket nyerni, ha a benzoylozandó vizeletet egyrésztől felhigítjuk, másrésztől pedig a folyadékot közvetlenül a benzoylozás után pontosan közömbösítjük. Sem az erős felhígítás, sem pedig a folyadéknak közömbösítése a kísérleti eredményt lényegesen nem javította, úgy, hogy pályázó szerint a szénhydrátjainak leválasztása céljából legkedvezőbb arány az, ha 100 cm.^3 vizeletre 120 cm.^3 10% -os nátronlúgot és 10 cm.^3 benzoylchloridot veszünk.

Egy további kísérleti sorozatban pályázó azt vizsgálta, milyen eljárások segítségével lehetne a vi-

zetelet a benne foglalt szénhidrátok megbontása nélkül deríteni s ezzel a benzoyl eszter-keveréknek némely kellemetlen sajátságát talán elkerülni. A vizeletnek ecetsavas ólommal kezelése, továbbá ferri-chloriddal és ecetsavas natriummal derítése porhanyósabb s könnyebben leszűrhető csapadékhoz vezetett ugyan, de a derítés egymagában véve annyira megnyújtja a feldolgozás tartamát, hogy erre való tekintettel összehasonlítható kísérleti sorozatoknál tökéletesen elégségesnek látszik aszal beérni, hogy a földfémek phosphátjait távolítsuk el előzetesen a vizeletből.

Miután a vizelettel kiválasztásra kerülő szénhidrátoknak relativ számviszonya sokszoros változásnak van kitéve, a vizelet benzoylozásánál nyert benzoát-keverék súlyából a vizelet szénhidrát-tartamára vont következtetés értékében nyer, ha egyidejűleg a vizeletben foglalt szénhidrátokat vagy azoknak legalább egy csoportját valamilyen más módszer segítségével meghatározzuk. Pályázó e végből a benzoylozással egyidejűleg a vizeletnek a phosphor-wolframsavval kezelés után megmaradó redukáló képességét határozta meg. A redukáló képességnek szőlő-cukor egyenértéke és az ugyanazon vizeletrészletből nyert benzoyleszter-keverék súlya közt szabályos arányosságot nem lehetett találni. A viszonyszám 0,545 — 3,977 között ingadozott. Ezen körülmény is már kívánatosná teszi azt, hogy a vizelet szénhidrát tartalmát a benzoylozáson és a phosphor-wolframsavval kezelés után megmaradó redukáló képességnek meghatározásán kívül még egy

harmadik fajta, másféle chemiai beavatkozáson alapuló módszer segélyével is megbecsüljük. E célra a quantitativ furfurol-reakció látszik legalkalmasabbnak.

A dolgozathoz csatolt táblázatban pályázó egészséges férfinak 33 napnegyeden át gyűjtött vizelet-részleteivel végzett kísérletek eredményét mutatja be szőlő-cukor egyenértékekben és százalék-számokban, a test súlyegységére vonatkoztatott értékekben és 24 órára átlagosított számokban.

Miként ezen ismertetésből kitetszik, pályázó kísérleteit jól átgondolt terv szerint végezte s ha a kitűzött feladatot nem is fejtette meg teljesen, a szóban forgó életvegytani kérdés tisztázásához több használható adattal járult hozzá. A kísérletek gondosságról és derekas igyekezetről tanuskodnak.

A dolgozat hibája gyanánt kell feltűnetnünk azt, hogy a szövegben helylyel-közel németes szófűzésre akadunk, s hogy a dolgozat függeléke gyanánt szereplő irodalmi áttekintésben a kérdésre vonatkozó és a szövegben is többszörösen idézett irodalmi adatok felsorolása nem oly gondossággal történt, mint a hogy az általában kívánatos. E körülmény arra utal, hogy a jelen dolgozat pályázónak első kísérlete a szakirodalom terén.

A pályamunka azonban általában véve jeles szorgalomról s a fáradságos kísérleteknek hosszú sorozatát tekintve, egyúttal dicséretes kitartásról is tesz tanúságot úgy, hogy azt egészében sikerültnek tekinthetjük.

Ezek alapján tisztelettel van szerencsénk java-

solni a Tekintetes Orvostani Tanártestületnek, hogy a „Viribus unitis“ jeligéjű pályamunka szerzőjének a kitűzött 50 frt jutalomdíjat kiadni, sőt a mennyiben ezt a rendelkezési alap megengedi, a jutalomdíjat még 25 frt szorgalmi díjjal megtoldani méltóztassék.

Kolozsvárt, 1897. ápr. 30. A Tekintetes Orvostani Tanártestületnek alázatos szolgálói dr. Udvaránszky László, mint szakbíráló. Lőte József dr., mint társbíráló.

E bírálati jelentést a kar egyhangúlag elfogadván, a „Viribus unitis“ jeligéjű pályamunkának az 50 frt jutalomdíjat 25 frt felüljutalmazással odaítéli. A jeligés levélke felbontatván, kitűnt, hogy a nyertes munka szerzői Groszmán Emil és Reinbold Béla III. éves orvostanhallgatók, kiknek a 75 frt kiadni határoztatik.

Tekintetes Orvostani Tanártestület!

Kolozsvár szab. kir. város alapítványából az 1896/7 tanévre a boncztanból karunk a következő kérdést tűzte ki: „Készítményeken bemutatandó és leírandó a csontok belső architektúrája“; jutalma 50 frt.

E kérdésre egy pályamunka érkezett be „Fecit, quod potuit“ jeligével. A pályamunkához csatolva van 41 darab száraz boncztani készítmény és 13 drb. fénykép 23 képpel; a készítmények a fényképeken természetes nagyságban vannak levéve. A munka terjedelme 30- $\frac{1}{4}$ -rét oldal; a készítmények, fényképek, segédforrások 8 oldalon vannak elősorolva; irálva folyékony, tömör, magyaros.

A csatolt készítmények a következők:

a) Homlokirányú metszetek: a czombcsonton, ugyane csont proximalis végén, ugyane csont distalis végén, a térdkalácson, a sípcsonton, a szárkapocs-csonton, a sajkacsonton, a három ikképű csonton, az orsócsonton és az izvápán át.

b) Nyíllirányú metszetek: a czombcsonton, a czombcsont nyakán 2 drb. a sípcsonton, a szárkapocscsonton, a sarokcsonton, az ugrócsonton, a három ikképű csonton, a köbcsonton, az öregujj 1-ső és 2-ik perczén, az 1-ső lábközépi csonton, a felkarcsonton, az orsócsonton, a singcsonton, a hüvelykujj 1-ső s 2-ik perczén, az 1-ső kézközépcsonton, a 4-ik ágyéki csigolyán s a keresztcsont közepén át.

c) Vízirányos metszetek: a térdkalácson, a sarokcsonton, az ugrócsonton, a sajkacsonton, a köbcsonton, a második ágyéki csigolyán át s vízszintes hosszmetsetek a 11-ik bordán és a kulcs-csonton át.

d) Nyíllirányú 1 m/m. vastag lemezmetset a sarokcsont és az ugrócsont közepéből.

A metszetek áztatott száraz csontokon fűrészel állítottak elő s a metszfelületek csiszoló-gépen lecsiszoltattak.

Szerző kiindulva a tömött és szivacsos csontállomány egymásközötti viszonyából, áttér a szivacsos csontállomány általános szerkezetére s majd nemsokára a szivacsos csontállomány architektúrájára. Leírja részletesen a csontlemezek és léczek lefutását a czombcsont proximalis és distalis végé-

ben, rövidebben a térdkalácsban, a sípcsont proximális és distális végében, a sarokcsont, az ugrócsont, a sajkacsont, a köbcsontban, az ikképű csontok s a lábközépi csontokban, meg az ujjperczekben. A felső végtag csontjai közül leírja az architekturát a felkarcsontban és az alkar csontjaiban. A törzs csontjai közül foglalkozik a csigolyák testeinek, a keresztcsont s a bordák architektúrájával.

Az adott leírásból a következő általános, különben ismeretes szabályokat vonja le: hogy az architektura külsőleg is egyszerű alakkal bíró csontokban mindég egyszerű, hogy a lemezek vagy gerendák az ízületi felszínekre mindég függélyesen haladnak, hogy a kéregállományra függélyesen haladó gerendák minden csontban találhatók, de míg a csöves csontokban, az ízületi felszíneket kivéve, ez az elrendeződés kevésbbé kifejlődött, addig rövid vagy sokszögű csontokban mindenütt jól kifejezve találjuk, hogy minden kéregállománynak megfelelőleg a szivacsos állományban gerendákat találunk, melyek az ellenkező oldali kéregállománynyal párhuzamosak, tehát egymással összehajlólag futnak; a munka befejezésében azt mondja, hogy: általában azt találjuk, hogy a szeriñt, a mint a csontok alakja és mechanikája más és más, változik, illetve ahhoz alkalmazkodik a spongiosa architektúrája. Az architektúrából levonható erőművi mozzanatok tárgyalásába nem bocsátkozik.

Szerző tisztességes munkát végzett, ha az mindazáltal nem tökéletes, úgy az kevésbbé mult a szerző képességén szorgalmán, mint a körülményeken.

Az anyag csekélyisége s nem mindég arravalósága volt az egyik ok; a mi alkalmas anyag — három tetem csontjai — e célra az intézet által nyújtott, az a maceratio alatt az intézettől s a szerzőtől független körülmények folytán tönkre ment s ez volt a második ok.

Szerzőnek, ha egyáltalában valamit producálni akart, az éppen kézügy alatt levő s múzeumi készítmények alkatrészeit nem képező csontokat kellett válogatás nélkül elővennie s azokból metszeteket készítenie. Innét van az, hogy a készítmények egy része, daczára annak, hogy az átmetszetek korrektek és az átmetszési felületek igen gondosan csiszolvák, a szakértő szemlélőt nem elégítik ki. A szivacsos állomány üregei t. i. a régibb eljárás szerint áztatott csontokban többé vagy kevésbbé elvannak tömeszelve, a gerendák és azok lefutása ennél fogva nem tűnik világosan elő; különben még a maceráló és zsirtalanító készülékekből kikerült csontok sem mindég alkalmasak az architektura tanulmányozására. A készítmények nagyobb része azonban igen szép s tanúságos. A készítmények minőségétől feltételezetten a mellékelt fényképeken is az architektura hol igen szépen, hol pedig csak elmosódottan látható.

Szerző a múzeumi készítmények számát s így az intézeti tananyagot is jelentékenyen s igen értékes darabokkal szaporította; munkáját sok igyekezettel, szakértő képességgel és tekintve a készítmények és fényképek számát, sok idő feláldozásával és fáradtsággal végezte; a tárgyat kerekdeden s szakavatottan írta le.

Mindezek alapján a munkát a jutalomra érdemesnek tartjuk s a tek. karnak tisztelettel ajánljuk, hogy a „Fecit quod potuit“ jeligéjű pályamunka szerzőjének a kitűzött 50 frtnyi pályadíjat odaitélni méltóztassék.

Kolozsvárt, 1897. április hó 29-én. Dr. David a Leo, mint szakbíráló. Dr. Buday Kálmán, mint társbíráló.

E bírálati jelentést a kar egyhangúlag elfogadván, a „Fecit, quod potuit“ jeligéjű pályamunkának az 50 frt jutalomdíjat odaítéli; a jeligés levélke felbontatván, kitűnt, hogy a nyertes munka szerzője, Köntzei Gerő IV-ed éves orvostanhallgató, kinek az 50 frt jutalomdíj kiadatni határoztatik.

Tekintetes Orvoscari Tanártestület!

A folyó tanévben az élettanból kitűzött „Tanulmányoztassék kísérleti alapon a hő fájdalomérzés“ című kérdésre beérkezett és „Trahit sua quemque voluptas“ jeligéjű pályamunkára vonatkozólag véleményes jelentésünket a következőkben van szerencsénk előterjeszteni:

A dolgozat 159 negyedréti lapra terjed s három diagrammos rajzzal és két topographiai rajz-lappal van ellátva.

Pályázó fejtegetéseiben abból indul ki, hogy a hőérzés annál intenzívebbé lesz, mentől tovább távozunk el az úgynevezett thermikus indifferens övtől. A meleg- és viszont a hidegérzések eleintén kellemetlenekké válnak s egy bizonyos határon túl

azután fájdalomérzések le csapnak át. A tiszta meleg fájdalomérzés jellege körülbelül ugyanaz, mint a szúrás által kiváltott fájdalomérzése. Ezzel szemben a hideg fájdalomérzés inkább szétsugárzó s nem is annyira a szúrás, mint inkább a testfelület egy nagyobb részének nyomása által kiváltott fájdalomra emlékeztet.

A vegyes érzések ingerküszöbének meghatározása nem könnyű, annyival is inkább, mert az adaptáció is lényeges befolyást vesz a kísérlet eredményére. Pályázó a vegyes érzések ingerküszöbét is meghatározta ugyan; következtetéseit azonban mégis inkább a tiszta fájdalomérzés ingerküszöbének meghatározásánál nyert értékekből vonja le. Dolgozatában lényegileg a meleg fájdalomérzésre vonatkozó kísérleteiről számol be, melyeket vízmelegítő készülékkel összekapcsolt s $\frac{1}{10}$ fokokra beosztott pontos hőmérővel ellátott thermaesthesiometer segítségével végzett. A testfelületet az újabb anatómiai nomenclatura alapján körülírt topográfiai tájak szerint vizsgálta olyképen, hogy az egyes tájakat cm.²-ekre osztotta be s ezen területegységeken külön-külön figyelte meg a meleg fájdalomérzésnek gerjedését. Valamennyi területegységen kétszer ment keresztül, sőt még ennél többször is, ha az adatok nem vágtak eléggé össze.

A részletesen megvizsgált topográfiai tájak a következők voltak: Regio sternalis, mammalis, infra-mammalis, clavicularis, infraclavicularis, acromialis, lateralis colli, colli anterior, sterno-cleido mastoidea, frontalis, labialis, mentalis, zygomatica, nasalis, glabel-

laris et dorsalis nasi, pterotides-masseterica, temporalis, infraorbitobuccalis, nuchae, suprascapularis, scapularis, digitalis dorsalis, digitalis volaris, dorsalis manus, digitalis lateralis, volaris manus, antibrachii volaris, antibrachii radialis, antibrachii ulnaris, antibrachii dorsalis, cubitalis anterior, cubiti medialis, cubiti lateralis, brachii anterior, brachii lateralis. Ezen tájak együttvéve a kísérleti egyénnél 2853 cm.²-nyi testfelületet képviseltek, pályázó tehát ugyanennyi területegységben végezte meghatározásait.

A nyert eredmények könnyebb áttekinthetésére szolgáló rajztáblák megszemlélésénél első sorban az tűnik fel, hogy meleg fájdalomérzés küszöbe a test két felén nem egyforma. A bal testfél általában véve érzékenyebb a meleg iránt, mint a jobb, így pl. a jobb kézháton úgy a vegyes, mint a szűrő érzés küszöbe 1.0—1.5° C-szal magasabb, mint a baloldalié. Közvetlenül a test középvonala mentén fekvő tájak két felének érzékenysége között nincs akkora különbség, mint a végtagok felelkező tájainak vagy a törzs laterális tájainak érzékenysége között. Pályázó általában véve kisebb különbségeket talált a két testfél érzékenysége között, mint más szerzők, különösen pedig Donáth.

Egy további feltűnő jelenség a hőérzés ingadozásai szempontjából a végtagok hőérzékenységének a forgási pontoktól a periferia felé haladólag fokozatos csökkenése. Különösen szembeötlő ez az ujjakon. Testünk törzse tehát általában véve érzékenyebb a meleg iránt, mint végtagjaink s az utóbbiakon ennek megfelelően a meleg fájdalomérzés

küszöbe magasabb. A törzsön magán a középvonal kevésbbé érzékeny, mint a lateralis tájak. A meleg fájdalom topográfiai elosztása s a differenciális hőérzés elosztása tehát nem fedik egymást; különösen feltűnő az eltérés az ujjakon és általában véve a felső végtagokon.

Pályázó kísérletei közben egyúttal figyelemmel volt mindazon jelenségekre, melyek kíséretében a meleg fájdalom fellépni szokott. Legfeltűnőbb s egyúttal leggyakrabban jelentkező tünet a vizsgált bőrfelületnek hyperaemiája volt, mely kisebb-nagyobb intenzitásban a szomszédságba is elterjedt. A mellen ez a hyperaemia oly gyorsan terjedt s akkora mértékben jelentkezett, hogy a kísérleteket az értékeknek szeszélyes ingadozásai miatt többször félbe kellett hagyni. A hyperaemiás területeknek érzékenysége a meleg fájdalom iránt nagyjában véve nem fokozott, az utóérzések azonban erősen zavarják az ítéletet. Innét az az ingadozás, melyet ugyanazon terület húzamos vizsgálata alkalmával észlelhetünk. Húzamos ingerlés után általában véve a meleg fájdalom küszöbe emelkedik.

Mindezen jelenségek arra utalnak, hogy a hőérzések s viszont a meleg fájdalomérzések között lényegileg csakis quantitativ különbségeket lehet felvenni.

Pályázó a kitűzött kérdést nem oldotta meg teljesen, mert lényegileg csakis a meleg fájdalomérzéssel foglalkozott s a hideg fájdalomérzésre figyelemmel nem volt. A meleg fájdalomérzésre vonatkozólag végzett kísérletei azonban oly bőségesek és oly áttekinthetően csoportosítvák, hogy a nyert

adatok, mint ilyenek is, már publikációra érdeme-
sek s a hőérzés és fájdalomérzés közötti viszony vitás
természetét egészen új oldalról világítják meg. Ezen
körülmény a pályamunkának irodalmi becsét biztosít.

Számba véve még azt is, hogy a dolgozat irálya
világos és szabatos, hogy úgy a rovatos és diagram-
mos táblázatoknak, mint a topográfiai rajztábláknak
szerkezete áttekinthető és helyes, a pályamunkát
teljes elismeréssel ajánljuk a Tekintetes Orvoskari
Tanártestület figyelmébe s tisztelettel van szerencsénk
javasolni, hogy a „Trahit sua quemque voluptas“
jeligéjű pályamunkát a kitűzött 50 frt jutalomra ér-
demesnek itélni, sőt a mennyiben ezt a rendelke-
zésre álló alap megengedi, a munkát még 50 frttal
felül jutalmazni méltóztassék.

Kolozsvárt, 1897. ápr. 30. A Tekintetes Orvos-
kari Tanártestületnek alázatos szolgáló Ud r á n s z k y
L á s z l ó dr., mint szakbíráló, L ő t e J ó z s e f dr.
mint társbíráló.

E bírálati jelentést a kar egyhangúlag elfo-
gadván, a „Trahit sua quemque voluptas“ jeligéjű
pályamunkának az 50 frt jutalomdíjat 50 frt felül-
jutalmazással odaitéli. A jeligés levélke felbontat-
ván, kitűnt, hogy a nyertes munka szerzői Parádi
Ferencz V. éves és Veress Elemér III. éves
orvostanhallgatók, kiknek a 100 frt kiadatni hatá-
roztatik.

Tekintetes Tanártestület!

A közegészségktanból kitűzött pályatételre „a
kolozsvári munkásnép lakásviszonyai egészségügyei

szempontból“ beérkezett három pályamunka következő jeligék alatt:

I. „Jó lakás és jóllakás kinek homlokára ne kölcsönözne derüt.“

II. „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat.“

III. „Munka után édes a nyugalom.“

A pályamunkák 399—189⁶/₇. o. k. szám alatt alulírottaknak véleményezésre kiadatván, jelentésünket következőkben van szerencsénk megtenni:

I. A „jó lakás és jóllakás kinek homlokára ne kölcsönözne derüt“ jelige alatt beérkezett pályamunka 29 sűrűn írott oldalra terjed.

Pályázó első sorban vázolja a lakások nagy egészségügyi jelentőségét, kimondásait a betegedési statistikákból vett adatokkal támogatva, azután rá tér a kolozsvári munkásnép lakásviszonyainak rövid vázolására, majd az utóbbi években történt változásokat s az ezek mellett a halálozási statisztikában mutatkozó javulást tanulmányozza. Végeredményben oda jut, hogy Kolozsvárt bizony nyomoruságosak a munkásnép lakásviszonyai, hogy azonban az utóbbi években javulás jelei mutatkoznak, melyek egy jobb jövő biztosítékait szolgáltatják. Élvezhető irálylyal van megírva, egy bizonyos poetikus hangulat vonul rajta keresztül, mely azt egy jobban sikerült tárczacikknek a színvonalára emeli. Pályázó tanuságot tesz arról, hogy közegészségi kérdéseknek népszerű tárgyalására kellő képességgel bír.

II. A „szeresd felebarátodat, mint önmagadat“ jeligével beérkezett pályamunka 64 írott oldalra terjed, a melyeknek nagy részét azonban általános

frasisok, gyakori ismétlések, feltett kérdések és azoknak ismétléssel kapcsolatos megválaszolása foglalja el, úgy, hogy a tulajdonképeni tárgy, melyre alig jut néhány oldal, teljesen eltörpül. A vizsgálatok minden terv nélkül a legnagyobb felületességgel lettek végezve s pályázó a behatóbb tanulmányozás alul felmenti magát olyatén kijelentésekkel, hogy: ennyit látni elégséges, hogy fogalmat alkossunk magunknak, hogy menjünk tovább a borzalom tanyájáról. Ezen felületesség mellett pályázó közegészségtani ismereteinek hiányosságát árúlja el. Egyebek között egy ember számára 100 köbméter levegőt követel s a nagyobb ablakokat azért tartja szükségesnek, mivel azok hézagain több levegő jut be. Irálya alig élvezhető, helyenként értelem nélküli. Az a körülmény, melyet pályázó külön álló megjegyzés alakjában lát szükségesnek hangsúlyozni, hogy a pályamunka készítésénél semminemű segédkönyv nem használtatott, nemcsak hogy mentségül nem szolgálhat, hanem egyenesen hibául róható fel.

III. A „munka után édes a nyugalom“ jelige alatt beérkezett pályamunka 136 sűrűn írott oldalra terjed, 6 nagyobb fejezetre oszlik, rövid előszóval van ellátva s a felhasznált forrásmunkák felsorolásával végződik.

Az előszóban kifejti pályázó, hogy a közegészség biztosításának egyik lényeges feltétele az egyes ember egészségének megóvása; vázolja azt a veszedelmet, mely az egyes ember betegségében rejtve, fenyegetheti az összesnek egészségét, felhossa, hogy a szegényebb néposztályok sanyarú életviszonyai

javításának elmulasztása könnyen veszélyeztetheti a társadalmi békés együttlétet, mivel a socialismus és anarchizmusnak lelketlen izgatók által hirdetett tanainak elfogadását megkönnyíti egyebek között a rossz hygienicus viszonyok által keltett elégedetlenség.

Első és második fejezetében megállapítja magának pályázó azokat a legszükségesebb kellékeket, melyekkel egészséges lakásnak bírnia kell s felsorolja azokat a vizsgálati módszereket, a melyek segítségével a lakóházak egészségi viszonyai keresendők. Ezeket alkalmazta további vizsgálatainál. Vizsgálatait kiterjesztette Kolozsvárnak mindazoknak a részeire, a melyekben munkások sűrűen laknak együtt; így vizsgálatainak körébe vonta: 1) a györgyfalvi utca melletti úgynevezett taksás telkeket, 2) a sánczoldalt, 3) a külmonostori mező- és fő-utca környékét, 4) a hidelvei részt, 5) a holdvilág-utca környékét és 6) a Kőváry-telepet.

A Kőváry-telep kivételével mindenütt nyomorúságos viszonyokat talált, a melyek legbotrányosabbak a taksás telkeken. Ezek minden közeledő járvány idején, méltán képezhetik rémeit a városnak. Létrejött ez a telep olyan módon, hogy a telek tulajdonosai apró parcellákra osztották fel szántóföldjeiket s ezeket kiadták olyan módon, hogy a bérlő maga köteles azon épületet emelni, ennek adóját viseli, s egyúttal a tulajdonosnak évi 10—14 frt taksát, évi bért fizet. Ilyen módon a teleknek egy-egy négyszög öle évente egy frtnál jóval több hasznot hajt. A mennyiben pedig a fizetési feltételek pontosan be nem tartatnak, a tulajdonos minden

kárpótlás nélkül eltávolítja a taksást s az épületet másnak adja ki. Az egyes telkek nagysága 4—7 négyszög öl között váltakozik. A házak között egy ember számára is alig elégséges keskeny sikátor vezet, melyek szeméttel, emberi és állati hulladékokkal bőven vannak szennyezve. Az árnyékszékekből, disznó-ólakból kiömlő folyadék a szűk udvarok gödreiben telepszik meg. Ivóvíz egyáltalában nincsen s kénytelenek a lakók hordókban szállított Szamosvizet pénzért vásárolni. Az egyes lakások egy szobából, vagy egy szobából és konyhából állanak, falaik vályogból vagy sárral betapasztott vesszőkből készültek, alapjuk kő, téglá és szemét-törmelék, padozat agyag, tető jórészt fenyőfa-deszka, helyenként vastag rétegben földdel meghordva, falak kivétel nélkül nedvesek, szobák levegője kiállhatatlanul bűzös, vízpárákkal telített, a heverő tárgyak penész-kéreggel vannak bevonva, a nappali világosságot legjobb esetben 60—70 cm. átmérőjű, többnyire ki sem nyitható ablak szolgáltatja, melyhez a házak összezsúfoltsága miatt napsugár alig fér; vannak lakó szobák, melyeknek egész alapterülete csak 6 négyszögmét., magassága 1.5 m. Disznó-ólak, árnyékszékek közvetlenül a lakóház szomszédságában. Árnyékszék elég gyakran egyáltalában nincsen.

Hasonló nyomoruságos állapotok vannak a sánczoldalon, különösen annak magasabban fekvő részein, azzal a különbséggel, hogy a talajviszonyok miatt az egyes házak távolabb esnek egymástól. Utczákról szó sincs, kiálló kősziklákon kell egyik háztól a másikhoz haladni; a házak között keskeny

árkok futnak végig, melyek házi szemetet, emberi és állati hulladékokat vezetnek le. Egy része a háznak nem egyéb, mint egyszerűen a hegybe ástott üreg, egy-két araszos ablakkal ellátva. Szemétgödör, árnyékszék többnyire nincsen, vagy pedig 5—6 ház számára van egy külön álló bódé létesítve, melynek kivezető csöve szabadon önti tartalmát a hegyen lefelé. Különben a legtöbb lakó háza körül végzi el minden dolgát. Ivóvízül a Szamos szűretlen vize szolgál.

A felsoroltakhoz egészben hasonló közveszélyes állapotok találhatók a többi munkás-negyedek legtöbb lakóházainál. Egyedül a Kőváry-telepen vannak jobb viszonyok, a mely azonban, fájdalom, üdvös céljának azért nem felel meg, mivel a telkek túlságosan drágák s így csak önálló iparosok, vagy jobb helyzetben levő vasúti alkalmazottak, tehát az az elem lakik ott, mely egyebütt is jobb lakásokról gondoskodhatna.

Mindezen nyomorúságos viszonyok mellett pedig a lakbér aránytalanul nagy. Egy-egy ilyen ember számára alig megfelelő odu évi bére átlag 45 frt 30 kr., a mi óriási, összehasonlítva más városok, pl. Bécsnek munkás lakbéreivel, a melynek átlaga 59 frt 99 kr., pedig ott a lakások jók, a kereseti források bővebbek.

A nálunk fennálló szomorú állapotok következményei megnyilatkoznak abban, hogy a munkások 60%-ának felesége is kénytelen súlyos munka elvállalásával pótolni a csekély keresetet, hogy a gyermekek kellő táplálás, gondozás, felügyelet hiányában

nemcsak a testi megromlás, hanem az erkölcsi el-
züllés veszélyének is ki vannak téve.

Mindennek okát pályázó feltalálja abban, hogy az 1876. évi XIV. t. cz. egyáltalában nem lesz végrehajtva, hogy a Kolozsvár város által 1885. évben életbe léptetett — épen a javítást célzó — építési szabályrendelettel a fennálló gyakorlat botrányos ellentétben áll, hogy a hatóság nemcsak a múltban fejlődött szegényletes állapotok megjavítására nem tesz semmit, hanem még a jelenben is azok továbbterjesztését elnézi, hogy sok helyen egészen ki van szolgáltatva, különösen a csekélyebb keresetű munkásnép, a lelketlenül üzőtt föld- és lakás uzsorának.

A javítás eszközeit pályázó egyedül a közegészségügyi törvény szigorú végrehajtásában, az építési szabályrendeletek pontos betartásában és megfelelő munkás-lakások létesítésében látja. Ezeket egyesületek, szükség esetén maga a város kellene, hogy létrehozza annyival is inkább, mivel az eszközölt befektetések az idők folyamán mindenesetre megtérülének.

Pályázó nagy szorgalommal összegyűjtött adatokkal részletesen tárja elének a kolozsvári munkásnép lakásviszonyainak elszomorító képét. Élénken vázolja azt a veszedelmet, melylyel ezek a közegészség ügyét fenyegetik; helyes érzéket árul el a hygienicus feltételek megállapításánál, e mellett azonban kellő mértéket tud alkalmazni akkor, a mikor ezeket a feltételeket megköveteli, józanul tudja megítélni, hogy mit kell és mit lehet javítani, jó helyen keresi az uralgó állapotok okát és helyesen jelöli meg a

javítás eszközeit. Dolgozatában mindenütt emberbaráti humanus gondolkozás nyilatkozik meg.

Az elmondottakból kitűnik, hogy a „Jó lakás és jóllakás kinek homlokára ne kölcsönözne derűt“ jeligés pályamunka bár némi tekintetben dicséretet érdemel, a „Munka után édes a nyugalom“ jeligés pályamunka mögött messze elmarad. A „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat“ jeligés pályamunka pedig a pályadíj odaitélésénél helytelensége, felületessége folytán szóba sem jöhet. Mindezekhez képest tisztelettel javasoljuk a Tek. Karnak, hogy a pályadíjat a „Munka után édes a nyugalom“ című pályamunkának odaítélve, ezt, a mennyiben a rendelkezésre álló összeg megengedné, 50 frt felüljutalmazásban részesíteni kegyeskedjék.

Kolozsvár, 1897. év április hó 30-án. Dr. Kenyeres Balázs, Dr. Purjesz Zsigmond.

E bírálati jelentést a kar elfogadja és a „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat“ és a „Jó lakás és jóllakás kinek homlokára ne kölcsönözne derűt“ jeligék alatt beérkezett pályamunkákat a pályadíjban való részesítésre érdemeseknek nem tartja és a pályadíjat a „Munka után édes a nyugalom“ jeligéjű pályamunkának 50 forint felüljutalmazással odaítéli. A „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat“ és a „Jó lakás és jóllakás kinek homlokára ne kölcsönözne derűt“ jeligés levelek e jelentés után olvasatlanul megsemmisítettek, a „Munka után édes a nyugalom“ jeligés levélke felbontatván, kitűnt, hogy a nyertes munka szerzője Deák Sándor V. éves orvos-

tanhallgató, kinek a 100 forint jutalomdíj kiadatni határoztatik.

Tek. tanári kar!

Az 1896/7-iki tanévre a sebészetből kiírt „Iras-
sanak le a térdizületi kóralakok“ cz. pályatételre:
Gutta cavat lapidem etc. jelige alatt egy pályamunka érkezett be. Ezen 281 oldalra terjedő munka igen szépen van írva és correct stylusban fogalmazva. Bevezetésül e munkának szerző első sorban az alsó végtagok izületeinek fontosságát emeli ki a fennjáró ember helyváltoztatása tekintetéből, mely gátolva van, ha kóros folyamat által az izületi functio alteraltatik. Ily kórfolyamatoknak a térdizület — mivel exponált táj — igen gyakran van alávetve; — de tekintve a sebészet jelenkori vívmányait — azoknak gyógykezelése a sebészeti therapiának egyik fénypontját képezi.

A munkának tanulmányi alapját a kolozsvári sebészeti klinikának kóresetei, mint nemkülönben e tárgyra vonatkozó és a munkában felsorolt nagy kiterjedésű irodalom képezi.

Tárgyalva van legelőbb a térd bonczta és mechanismusa oly hű és precis összeállítás és magyarázattal, mely szerzőnek ebbeli teljes jártasságáról tanuskodik.

A térdizületi bántalmakra áttérve, szerző legelső sorban a hiányos képződést emeli ki, mely vagy az egész izületre vagy annak csak egyes részeire vonatkozik. E hiányos képződés ritkaságok közé tartozván, leginkább csak combináltan az alsó vég-

tagok hiányos fejlődésével és más testi torzképződéssel szokott előfordulni.

A csontrészek egyes hiányai közül a patella — rudimentär fejlődési alakjában — van kiemelve, mint csatlakozás a quadriceps fejlődési anomaliáihoz. Ily patella hiány az ízület functioját nagyban zavarja, mint nemkülönben ezen hiánynyal párosult veleszületett luxatio is, mely Kroenlein szerint különben úgy a tibia, mint patellára vonatkozólag congenitaliter ritkán szokott előfordulni.

A térdizületi kóralakok közül a felsorolásban legelső helyet foglalnak el a zuzódások és vele járó — az ízületben történő vérömlények — esetleges és rendszeren fertőzés okozta genynyedések, melyeknek leírása úgy tüneti, mint gyógyeljárási szempontból véve igen értelmesen van adva. A különböző szalagok elszakadásának magyarázatára Bonnet, Dittel és Hoenigstein által hullán tett kísérletekről pontos leírást hoz, értekezvén egyuttal a tünetek és a gyógykezelésről. A penetraló ízületi sérülések okai és alakjaira áttérve, szerző szakértelemmel tárgyalja azoknak lefolyását, kezelését az antisepticus korszak előtt és utána jelen időben, kiemelvén a drainagét, resectiot, amputatiot, mely különböző műveletekre nézve támpontot találunk abban és az által, hogy — a mint azt Gult is kiemeli — az ízület mostani bő megnyitásával, a sérülési viszonyokba szabad betekintést nyerhetünk.

A térdizületben előforduló traumaticus luxatiokat relative ritkáknak mondja, támogatván állítását Blasius által összeállított statistikának hoza-

talával, mely szerint az összes luxatioknak 1·63%-át teszik ki. (A kolozsvári seb. klinikán utolsó 10 évben előfordult 98 luxatio eset közül 2 esik a térdre.)

A luxatioknak a különböző irányokban való előjövetele tünetileg helyesen vannak jelezve, mint nemkülönben azoknak gyógyeljárása, reflektálva egyúttal a complicatiokra, melyek a bűtykök és patellának törésében nyilvánúlnak.

A patella törés alakjai úgy tüneti, mint gyógykezelési irányban értelmesen vázoltatnak.

A munkának lényeges részét a térdizületi lobok leírása teszi ki, osztályozva acut- és chronicus alakokra. Az elsőt a körtermékek szerint (Gon. ac. ser. sero-fibrin. és pur.) sorrendben tárgyalja, aetiologiát, tüneteket és therapiát elég szabatosan a klinikai anyag felhasználásával. Ugyanitt szól a kankós térdlobról.

Az idült térdgyuladásnál tárgyalja a gonitis serosa chron. (Hydrops genu) és arthritis chron. deformans, utóbbinál részletesen ismertetve a klinikai casuisticából egy jellegzetes esetet, majd a gonitis tuberculosára tér át, melyet — a kóralak gyakoriságához, változatosságához képest — elég tömören tárgyal. Főleg Koenigre támaszkodva, írja le a gümös folyamat kezdeti és fejlődési stadiumait, egymásután kórtani, kórboncztni és tünettani szempontból, tárgyalva annak lefolyását, kimenetelét és következményeit. Megjegyzendő, hogy kútfői nyomán hajlandó a csontok megbetegedését mindig másodlagosnak tartani, holott a rendelkezésére álló klinikai casuisticában találhatott volna eseteket, hol

kiterjedt csontcaries mellett a lágyrészek még igen kismértékben voltak afficiálva, mely körülmény legalább megemlítésre méltó volna. A gyógykezelést illetőleg irodalmi adatai és a kol. seb. klin. 10 év alatti 102 esetéből azon tanulságot vonja le, hogy kezdeti stadiumban conservatív, előrehaladottakban operatív eljárás követendő.

Contracturák és ankylosisok czímén az arthrogen, myopathicus és neuropathicus (spasticus és paralyticus) térdzsugorokról inkább irodalmi adatok alapján értekezik egy klinikai eset részletes ismertetésével.

A genu valgum és genu varum kóroktana és lefolyásának Mac és Mikulicz nyomán történt rövid tárgyalása után bővebben foglalkozik ezen bántalmak kezelésével. Adatai nyomán szerző az orthopaedicus eljárások közül a fokozatos redressementnek, az operatiók közül az extraarticularis beavatkozásoknak ad előnyt, azonban a lehetőség határai közt előbbit ajánlja, mit egy klinikai eset leírásával igazol.

A térdizület daganatai czímén szól szerző a czombcsont alsó és a tibia felső végének sarcomáiról, echinococcusáról, az izületi exostosisokról; a lágyrészek daganatai során említi a térdalji aneurismát, neuromát, neurofibromát, továbbá a lipomákat, a tokszálag sarcomáját; majd kimerítőbben ismerteti az u. n. izületi egerek kóroktanát és symptomatológiáját, azoknak rationalis terapiájául művi eltávolításukat ajánlván.

Külön fejezetben foglalkozik szerző a térdizü-

let környékén előforduló nyáktömlők bántalmaival, melyek közül főleg az acut és chronicus lóbfolyamatok vannak behatóan és világosan méltatva. Az alaki, aetiologicus, lefolyási és helyi különbségek kellő kidomborítása után ezen bajok legnagyobb részére nézve az operatív eljárást tűnteti fel követendőnek, mindazonáltal itt is, mint a munkálat egyéb részeiben, a nem véres gyógy módoknak is meghagyván az őket megillető fontos szerepet.

Szerző a térdizületben végeztetni szokott operációk leírásával végzi dolgozatát, melyben ha kifogásolni való van, azt abban kell találnunk, hogy tankönyvekben és általában az irodalomban talált, a tárgyra vonatkozó adatokra több figyelem van fordítva, mint a kolozsvári sebészeti klinikán előfordult esetekre.

Az ime felhozott ismertetésből kitűnik, hogy e pályamunka igen szerény, a szerzőnek lehető tapasztalataiból kifolyó ismereteihez illő modorban van szerkesztve; a térdizületnek bonczana, mechanismusa, továbbá kóralakjai — nagy kiterjedésű irodalom és a kolozsvári sebészeti klinika 10 éven inneni kóranyagának tanulmányozása alapján oly értelmesen vannak leírva és összefüggő sorrendben előállítva, hogy a munkát jónak és értékesnek jelezhetjük, minek alapján az 50 forintnyi díjat odaítéljük.

Kolozsvárt, 1897. április hó 30. Dr. Brandt József, Dr. Buday Kálmán.

E bírálati jelentést a kar egyhangulag elto-gadván, a „Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe

cadendo“ jeligéjű pályamunkának az 50 frt jutalomdíjat odaítéli. A jeligés levélke felbontatván, kitűnt, hogy a nyertes munka szerzője Finály György ötöd-éves orvostanhallgató, kinek az 50 frt jutalomdíj kiadatni határoztatik.

Kelt Kolozsvárt, az orvoskari tanári testületnek 1897. április 30-án tartott VI-ik rendes üléséből. Dr. Hoor Károly, e. i. dékán.

A bölcsészet-, nyelv- és történettudományi kar jelentése.

Tekintetes Egyetemi Tanács!

A bölcsészet-, nyelv- és történettudományi kar a folyó 189⁹/₇-ik tanévre Kolozsvár szab. kir. város alapítványából 12 pályakérdést tűzött ki 885 frt jutalomdíjjal.

Kari hallgatóságunk, mely mindig igazi lelkesedéssel és tudományos törekvéssel vett részt a versengésben, az idén is dicséretet érdemlő szorgalmat és szakképzettséget fejtett ki.

A 12 pályakérdésből 9-re (1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11 és 12. számúra) érkezett be összesen 14 pályamű, melyek szabályszerű megbírálásra két-két szaktanárnak adattak ki.

Karunk folyó hó 12-én tartott VI. rendkívüli ülésében a bírálati jelentések alapján hozott határozattal 7 nek adta ki a kitűzött pályadíjat; 7 jeli-
gés levélke felbontatlanul elégettetett. Tehát 7 pályanyertesnek ítélte oda összesen 510 frtot.

A szakbírálók jelentései és az ezek alapján hozott kari határozatok a következők:

Tekintetes Kar!

A philosophia köréből kitűzött tételre: „Kant
ethikájának ismertetése (Grundlegung zur

metaphysik der Sitten és Kritik der prakt. Vernunft alapján) és méltatása“, 433., 454., 457. és 459. k. sz. alatt négy pályamű érkezett be.

Az I-nek jeligéje a következő: „Cselekedjél úgy, hogy akaratod elve mindenkor egyszersmind általános törvényhozás gyanánt szolgálhasson“ (Kant) s terjedelme 106 oldal. A munka a pályakérdésben megjelölt két művön kívül más forrásokat nem említ s rövid előszón és bevezetésen kívül egy ismertető és egy méltató részre oszlik. Az ismertető részben szerző Kant tanainak összeállításában többnyire a „Grundlegung“ nyomán halad; de szigorúan nem tartja magát hozzá, hanem szabadon kiemeli a főpontokat, a nélkül, hogy köztük az átmenetet feltüntetné vagy az indokolás részleteibe bocsátkoznék. Így a jóakarat egyedüli értékességét hangsúlyozza, de nem indokolja; a kateg. imp. bevezetése (31 l.) sem világos, indokolata hiányos, bár az akarat formai és materialis indokait két helyen is emlegeti (24. 31. l.). Magának a kateg. imp.-nak három formulázását Kantból átveszi, de e formulák összefüggését nem fejti ki világosan. Sőt a 97. l. azon tétele, hogy „legtöbb tény nélkül nem létezik erkölcsi törvény“, azt látszik mutatni, hogy magának az erkölcsiségnek az autonómiáját teljes tisztasággal nem látta át. A „Kritik der prakt. Vft.“-ból átvett részletekben Kant főbb tételeinek száraz egymás mellé állításával találkozunk, de a mű viszonyát a „Grundlegung“-gal szerző nem világítja meg. Említi ugyan a heteronom erkölcsstanokat, de azok részlete fejtegetését mellőzi. A munka méltató

részeiben szerző egészen tanácstalanul áll Kant tanával szemben. Elismeri fontosságát, magasztosságát, — de tagadja tudományos becsét. Hiszi a kateg. imp. t, de bebizonyítva nem látja, (86. l.) sőt a morális törvény tételét sem látja bizonyítva, neki pedig nem észhit, hanem „mathem. igazság“ kell (87. l.). S mégis elismeri, hogy Kantot „tökéletesen megczáfolni lehetetlen“ (94. l.).

Mindezekből azt a benyomást nyertük, hogy szerző Kant etikájának alapgondolatát helyesen fogta fel, de Kant észjárásába kellően bele nem mélyedett; azért a tan finomabb részleteit, rejlő összefüzéseit nem domborította ki, mert figyelmét elkerülték. Azért a munka szakgatott, a rendszeres formát kerüli s inkább „közérthető“ akar lenni (8. l.) mint alapos. A felsorolt hiányok s a méltatás ingadozása mellett azonban jól esett észrevennünk, hogy szerző komolyan szeret a tudás elvontabb, mélyebb kérdéseivel is foglalkozni, gondolatait könnyedén és érthetően adja elő s érzi saját valómása szerint „nemes hatását a nemes világbölcse- nek, pedig még oly sok aranyigazság homályos előtte“ (7. l.).

II.-A 454. sz. a. érkezett „et voluisse sat est“ jellegű dolgozat (161 oldal) is 2 részre oszlik: ismertetésre és méltatásra. Forrásainak felsorolása után Kant helyét a philosophia történelmében a T. É. B. főtanait közli (10—40 l.) elég érthetően, — de ezen fejtegetések a későbbi tárgyalásra nagy kihatással nem bírnak s azért rövidebben jobban lettek volna. — Maga a tárgyalás két különböző jel-

lemű részt mutat. Az egyikben, a hol a Grundle-
gung tanait adja elő, Kant művét követi nyomról-
nyomra, sokszor szó szerinti fordításban. A hol a
„Prakt. Vft.“ tanait kellett hozzá venni, ott inkább
Fischer Kuno előadása volt a vezérlő, bár itt is
egyes tételeket Kant nyomain fejteget; ez utóbbi
műnek fejtegetései ennél fogva csekélyebb hatással
voltak a dolgozatra. Általában ezen, nagy szorga-
lomról tanúskodó, dolgozat Kant tanát helyesen
fogta fel, bár egyes kérdéseknél (mint az erkölcsi
törvény különböző fogalmazásai, a „Gy. E. B.“-beli
„elvek deductiója“, a szabadság kérdése 82. 90. l.)
a belső összefüggés kimutatása hiányos. A dolgo-
zat mostani berendezésében nem bir világos tagolt-
sággal, egyik része sem domborodik ki kellően,
holott a főkérdések haladása világosan mutatja,
mely pontra kell a fősulyt fektetni. Ezen elmosó-
dott jellemet nagyrészt az is okozza, hogy sz. sti-
lusa igen nehézkes, végtelen mondatai sokszor a
Kantéival vetélkednek s megnehezítik a megértést.

Bár azonban a sz. Kant erkölcsstanát helyesen
fogta fel, a criticismus szelleme reá mély benyo-
mást még nem gyakorolt; s a két mű kivonatos
tárgyalása inkább külső helyességet mutat, mint
mélyebb átértést és befogadást. Ezt bizonyítja a
mértatás egész álláspontja, melyben a theologia és
philosophia egyezését s quasi osztozkodását „az ér-
telem legmagasabb régióiban“ hirdeti (148. l.), —
mi ha igaz lenne, Kant transcend. dialektikája hiába
való munka lett volna. Sz. szerint Kant etikájának
az az egyoldalúsága, hogy csak „a tiszta ész“ ethi-

kája (150. l.), — mi igen sajátságos ellenvetés a transcendentalis phil.-val szemben. Sz. szerint Kant a végső kérdések megoldását a vallásból próbálja, a melyet „előre feltett“ (157. l.), — a mi teljes félreértése azon szerepeknek, melyeket Kant az etikának és vallásnak osztott. Általában szerző a theologiai ethika álláspontjára helyezkedik Kanttal szemben s azt hiszi, hogy a theologiai és philosophiai morál csak „különböző szempontokból“, de ugyanazt tárgyalják (150. l.), — mi ellen Kant egész etikája tiltakozik. Miután még szemére veti Kantnak, hogy etikája nem praktikus, mert a tömeget a kateg. imp. vezetni nem bírja (a mi megint a tiszta ész és empiria összekeverése), véglegesen visszatér a theologiai álláspontra, — tanúságot tévén ezzel arról, hogy Kant rendszerének igazi mélységéig, a tudás és észhit teljesen különböző voltának átértéséig nem hatolt elő.

III. A 457. sz. a. érkezett dolgozatnak jeligéje: „Per aspera ad ardua“ s áll 210 lapból. Kiterjeszkedik Kant életére is (34 lapon), Kant philosophiájának előzményeire is (28 lapon) azután 55 lapon fejtegeti Kant „philos.-jának fejlődését“, úgy hogy csak a 118. lapon jut el a tulajdonképeni feladathoz. A dolgozatnak stílusa is egészen gyakorlatlan emberre vall. Tartalma a philosophiai kérdésekben teljesen járatlan, homályban tapogatozó, zavarban fuldokló elméről tanúskodik. Mondatai sok helyen értelmetlenek; a hol van értelme, az ügyetlenül van concipialva; Kant tanait egy ponton sem érti, úgy, hogy valóban meg nem fogható, hogyan

közeledhetik valaki ilyen készületlenül ezen kérdéshez. A philos. történelmében elkövetett botlások közül hadd álljon itt egy néhány. „Cartesiust Spinoza monadológiája egészíti ki.“ (37. 52. l.); „Bacon és Cartesius az isten fogalmára építenek“ (u. o.); „Lodze philos.-ja Cartesius nyomán halad“ (44. l.); „Spin. etikája valóságos geometriája a szellemi világnak“ (47. l.); „Leibniz monádja az universum behatásában kapja létezési alapját“ (52. l.); „Wolf formalismusa a gyakorlati philos.-ban szintén előzménye a gyakorlati ész elveinek“ (54. l.). Ehhez tartoznak: „tér és idő nem az érzékiségből származnak, hanem az észből“, „tér és idő velünk született fogalmak, de megjelenésükben érzékiek, a mennyiben a szemlélet alá tartoznak“ (81. l.); „Synthetikailag a tiszta ismereteket a math. tételekhez hasonlíthatjuk“ (99. l.); „tér és idő nem lehet ítélet, csak fogalom.“ Ilyen mondatok, mint a 123. l. „Kant szerint hogy és miképpen történhessék az, hogy az ember csakis ebben képzelhesse személyi értékének érzését, melyhez képcst valamely kellemes vagy kellemetlen állapot érzésének semmivé kelljen eltörpülnie?“ lépten-nyomon találhatók (122., 134., 136., 137., 138., 139., 146. stb. lapokon). Így megy ez véges-végig. Teljes tájékozatlanság a philosophia főkérdéseiben, az alaptanok át nem értése, homályos mondatszerkezetek, érthetetlenségek halmaza az egész.

IV. A 459. szám alatti dolgozatnak jeligéje: „Wahr ist alles das, was ich ganz klar u. deutlich einsehe“ (Descartes). Hogy a jelige

miért nincs magyarra fordítva, mikor eredetije nem német, hanem francia, nem érthető. A munkánál bekötés közben tévedés történt, mert a „Grundlegung“ ismertetését, melylyel az előszó szerint kezdeni akarta a szerző, a „Kr. der pr. Vft.“ ismertetése után kötötték, különben a munkára nézve ez közönyös; mert az ismertető, első részben a két mű semmiféle viszonyba hozva nincsen. Ezen összefüggéstelenségnek magyarázója azon sajátságos módszer, melyet sz. követelt. Ő ugyanis a két munkát kivonatozza, még pedig Kant saját szavaival melyeken csak itt-ott tesz egy kis változtatást. E kivonatozás bővebb a Pr. Vft.-nál, felületesebb a Grundlegugnál, de egyformán kivonatozás. Minthogy pedig a sz. a kivont helyek között semmi átmenetet nem csinált sehol, azért a munka úgy néz ki, mintha nyers köveket egymásra raktak, a hézagokat pedig kitöltetlenül hagyták volna. Ezen elrendezésnek oka az volt, hogy a sz. a két mű logikai nexusát meg nem figyelte s azért a bennök foglalt gondolatokat csoportosítani nem birta. Több helyen Kantot egészen félreérti (pl. a 6. ívben [a lapok számozva nincsenek], a nat. archetypa és ektypa összezavartatik; (15. ív, 20. ív, 24., 27., 28., 29. íven s több helyen); másutt inkább felületességből magyarázzuk tévedéseit. A kivonatozott részek igen gyenge magyarsággal vannak visszaadva; terminusai néha lehetetlenek, mondatai sokszor érthetetlenek, ha az eredeti szöveget segítségre nem hívjuk. Így pl. „Begehrungsvermögen“ eleinte „vágyazási“, később „vágyódási ösztön“-nel van fordítva; van nála „objectivis“ (az-

az tárgyi), mint terminus; „Bestimmungsgrund = elhatározási ok; Verabscheuungsvermögen = „megvetési ösztön“; Vorschrift = előírás. A fordítás sok helyen rossz és sehol sem élvezhető.

Lapokat kellene igénybe vennünk, ha csak a főhibákat akarnók értelem és nyelv tekintetében felsorolni. Azért ezeket mellőzve, csak a tárgyalás módjára vonatkozólag megjegyezzük, hogy a feladatot teljesen félreértette, mikor „ismertetés“ alatt azt gondolta, hogy a két mű „egyes fejezeteit azon sorrendben, a melyben azok ott elősorolva vannak, részletesen értelmezni“ kell. Az „értelmezés“ egyáltalában elmaradt, csak hibás fordítást vettünk; de akkor sem Kant tanának exegese, hanem logikai feldolgozása lett volna a feladat. Minthogy ezen feldolgozásnak gyenge nyomait sem találtuk, azért a munkát eltévesztettnek tartjuk, bár dicsérnünk kell azon kitartást, melylyel Kant nehézkes mondatait oly nyelvre akarta sz. áttenni, melyet csak gyengén tud kezelni.

A méltatást tartalmazó részben szerző jó források után indul s a Kant tanának előnyeit és hátrányait fejtegeti, nagyjából eltalálván a helyest, a mint forrásai szolgáltatják.

Összegezés. Ha ezen részletes bíráló után a 4 munkát egybevetjük, akkor a III. számú a leggyengébb; a IV. a feladat megoldását téves úton s módszerrel próbálta; az I. számú Kant tanainak főpontjait helyesen s közérthetően adja elő, de rendszeres összefüggésükbe nem hatol. Csak a II. szám alatti „et voluisse sat est“ jeligéjű oldja meg,

nehézkés nyelvezete s egyoldalú bírálata daczára, türhetően a kérdést, miért is azt ajánljuk, hogy a díj ennek adassék ki.

Kolozsvárt, 1897. május 10. A Tekintetes Kar-nak kiváló tisztelettel kész szolgálai Böhm Károly, Schneller István.

A Kar hozzájárul az előadók véleményéhez s a jeligés levél felbontatván, szerzőül Tankó Béla II. éves bölc. hallgató neve tünt ki.

Tekintetes Kar!

A neveléstudományi pályakérdésre: „Rousseau J. J. nevelés elméletének lélektani alapjai, tekintettel egyrészt R. személyiségére, s másrészt a nevelendőre“ 435—189^{6/7}. bk. sz. a. egy pályamunka érkezett. Jeligéje: „Emil a neveléstudomány aranybányája; a salakot elválasztani a tiszta aranytól: ez az értelmes olvasó hivatása.“

A 171 lapra terjedő munkának „Előszava“ a pályázati szabályok 5-ik pontjában foglalt követelménnyel alkuzik meg, előterjeszti a munka felosztását s közli a bevezetésben használt forrásokat.

A „Bevezetés“ Lockeből kiindulva, ügyesen és értelmesen jellemzi a philosophia fejlődését, illetőleg Rousseau korabeli állapotát (7—15. l.) s helyesen vezet át az ész és természettől eltávozó tudomány és társadalom jellemzésével „retourner à la nature“ jelszava útján Rousseaura.

A tulajdonképi munkát a szerző három részre osztja:

I. az elsőben Rousseau bölcseletét adja (16—136. l.);

II. a másodikban E m i l l e l foglalkozik a végett, hogy kimutassa: „hogyan ily bölcsélet mellett mi történik vele és hogyan épül fel kedélye“ (137—158.);

III. a harmadik részben a két első anyagát R. személyiségével hozza kapcsolatba (L. 5. l.) (158—171).

A pályázati szabályzat 5-ik pontja a dolgozathoz használt források és segédeszközök pontos megjelölését kívánja.

A szerző csak a munka bevezetésére használ több és pd. heterogen természetű műveket. Ezen műveket is csak általában sorolja fel az előszóban; azok egyikére sem hivatkozik magában a bevezetésben. A bevezetésnek természetesen aphoristikus, a tárgyalás felé helyesen siető jelleme magyarázza meg a szerző ezen menthető mulasztását.

Még azt sem róvjuk fel a munka hibájául hogy a szerző a themát kifejtő rész megírásánál nem használta a themája körébe vágó gazdag R. irodalmat (pl. Mahrenholtz, Bockerhoff, Sallwürck, Theod. Vogt, Bruntiere cikke a Revue d. d. Mondes 1890., kül. pd. Hildebrand: J. J. R. vom Standp. der Psychiatrie és a még ennél is tanulságosabb: Spitzner: Natur u. Naturgemässheit bei J. J. R.), s csakis R. műveire és pld. az általa hozzáférhető műveire szorítkozik; miután tényleg a pályakérdés intentioja az volt, hogy a pályázó R. műveibe, nev. Emiljébe mélyedjen el s ez alapon fejtsse ki Rousseau-nak monographiában tudtommal eddig még meg nem írt lélektanát. Nincs tehát kifogásunk az ellen, hogy a szerző tanulmánya forrásának körét csakis R. mű-

veire szorította. De . . . midőn ezt teszi: kötelessége lett volna R. műveit pontosan idézni és pl. annyival is inkább, mivel saját vallomása szerint (l. 3. l.) „az első rész majdnem sorról-sorra bennfoglaltatik Emilben.“ Szerző e követelménynek nem felel meg: egész munkájában egyetlen-egy idézet vagy hivatkozás sincs.

A pályázati szabályzat 5-ik pontjának tehát a szerző nem felel meg s így a munka ezen formalis hiány miatt a pályázástól elűthető.

A szerző szorgalma s azon körülmény, hogy a forrásokat, ha nem is pontosan, de mégis általában megjelöli, arra indít, hogy munkáját tartalmi oldalról is vegyük figyelembe.

A munka hármias felosztása arról tanuskodik, hogy, hogy a szerző a pályakérdést teljesen félreértette. A pályatétel R. nevelés-elméletének alapjául szolgáló l é l e k t a n a kritikai ismertetését kívánja és semmi mást, kijelölván azonban egyszersmind azon határozó módosító tényezőket, a melyek pszichológiai tételeire befolyással voltak s ezek R. személyisége, élettapasztalata s másrészt a nevelendőnek képe, idealja, a mely R. előtt lebegett. Ezen személyi s idealis tényező lényegesen befolyásolja R. lélektani tételeit s magyarázza meg egyrészt Lockeal, másrészt a materialistákkal való állásfoglalását a psychologia terén. R. pszichológiai tételeinek kifejtése után utalhatott volna a szerző a munka végén, hogy psychol. alaptételei következtében szükségszerűen miképen alakul nevelési elmélete; nev. hogy mikép magyarázható meg a negatív nevelés követelése (a

nevelő szerepe); hogy mi alapja a nevelési korszakoknak vagyis fokozatoknak; hogy miért választja külön még idő tekintetben is a testi-, érzéki-, értelmi-, érzelmi-, ethikai-, socialis nevelést. A munka ezen befejező része R. nevelés-elméletének szempontjából is igazolná kifejtett pszichológiai tételeinek helyességét.

A pályázó — a mint azt a szerző munkájának már beosztása is mutatja — a pályakérdést félre értette.

A részeket egyenként véve elhiszem, hogy az alaposság után való törekvés vitte a szerzőt arra, hogy az első részben meg nem elégedve feladatával, t. i. R. pszichológiájának kifejtésével R. philosophiáját kívánta adni. Világosan ezt tűzi ki a 4., 16., 17., 137. lapon feladatául: s mégis ez első rész közelebbi felosztása pszichológiai, csak hogy olyan, hogy az egyes részekbe „közbe-közbe beleszővi azon nézeteit is, a melyek ide szorosan nem tartoznak“, pl. theológiáját, moralisát, államtanát, boldogságelméletét stb. (l. 17. l.). A szerző R. bölcséletét kívánja adni pszichológiai keretben, abba beleszorítva olyasmit is, a mi tulajdonképen oda nem tartozik. Ez magában véve helytelen, zavaros eljárás. Lehet pszichológiai felosztási alapon a philosophia egészének feldolgozását megkísérteni; de az elismert részben az egészet adni lehetetlen.

S ezen zavart az egyes alrészek tartalmukkal is visszatükrözik. Az első rész az ismerés vagy gondolkodás czíme alatt szól az ember helyéről a teremtetett lények sorában, annak természeti álla-

potáról, Istentől nyert tehetségeiről; eljut Lockeval szemben a 2 substantia elismerésére, a receptiv testre és a ható, független, szabad akaratra, mely mint lélek végre a testtől elválva, vissza nyeri eredeti erejét. A testi szervezet erősödése szolgálja a szellemet is. Gyöngé test a szellemnek nem engedelmeskedik. Így jut el végre az érzékek rendszerére; ennek kapcsán ismét elvont ismeretelméleti tételekre, mely kitérés után folytatja a lélek theor. irányának ismertetését a szemléletekben, az egyszerű, az összetett észrevételekben. Majd az ítélő-tehetséget analysálja, mint a tévedést létesítőt; magát az ítéletet az összehasonlítással azonosítja (és feltétel); s az ítélet feltételéül az érzékelés mellett az érzelmet, a szívet állítja (37/8.). Minden összefüggés nélkül jut a képzelő tehetségre (44. l.), ennek zabolyázójára: az értelemre. Még csak ezután az emlékezésre — a visszaemlékezésre. Ismét összefüggés nélkül az összes tehetségek zabolyázójára: a tapasztalásra. „De még hátra vannak néhány tehetségek, melyeket még érintenie kell“ (50. l.), s a melyek közt a közönséges tehetségek mellett, mint a rend, az alkotási, a nyelv, az utánzási tehetségek mellett találjuk a mysteriosus „gondolkozási érzék talentumát“. Végre elvezet a tudat és öntudatra 55 ff.

A második alrész az érzés rendszerével foglalkozik. Hogy mit ért a szerző érzés alatt: azt e szakaszból nem tudjuk meg. Az érzés majd egyenlő az észrebevétellel (61); majd később egyenlő az egész létezéssel. Az érzéseket érzeményeknek nevezi, melyek az elméleti tevékenységiün-

ket megelőzik úgy hogy előbb birnak érzeményekkel, mint eszmékkel. Közvetlen ezután mégis azonosítja bizonyos tekintetben az eszméket érzeményekkel, sőt azt állítja, hogy „minden tanulmány ezen érzéseinkre visszavezethető“ (62). Ezen valódi érzelmi homályt egyszerre elhagyja s valamint az előző részben 36. l. majd ugyanazon szavakkal megteszi a különbséget az észrevevés és fogalom közt (63. l.). Ezután a kellemest, kellemetlent magában rejtő érzéki észlelet útján jut el a fájdalom érzetéhez, a mely érzemény az önfentartás ösztönét kelti fel. A rakoncátlan öröm és búskomorság átvezet a jellemre (69), ez az erényre (70 ff.), mely személyiségi és társadalmi (72). De itt sincs pihenő; — egy ugrás átvezet a függetlenségre és érzékenységre (74. l.); azután az „emberiségtől függő érzelmek“-re, a tetszési vágyra, óvatosságra, bizalmatlanságra, mint önszeretetünkön alapulóakra (75). A velünk született önszeretetet szenvedélynek nevezi (75), s e szenvedélytől rátér mások szeretetére (76. ff.), végre a szerelemre. (80.) Megszakad a fonal. „Most egy új fogalmat“ hozunk be, mely R.-nál az értelem után fontosságra az elsők között áll: a lelkiismeretet (81. l.), — mely az igazság és erényesség elve (84). Az aesthetikai érzelmekkel hagyja el az elvi régiót (85), de csakhamar a valósi érzelmek útján (87. ff.) ismét a rationalis theológiának metaph. körébe jut, melyből a vallás-történettel távozik. A szerző arról van meggyőződve, hogy immár az ismerés és gondolkozás, valamint az érzés rendszerét letárgyalta; s most, miután ezt

elvégezte — az érzések rendszere alatt rátér végre legnagyobb meglepetésünkre „ama fontos pszichológiai themához, mely Rouss.-nak úgyszólván összes philosophiai nézeteinek sarkalatos pontjául szolgál: az észhez — illetőleg az értelemhez (100/1-107).

Nem folytatom a tárgymutató készítését, s csak azt sajnálom, hogy nem előzött meg ennek készítésében a szerző, mivel ez esetben ő maga is bizonyára meggyőződött volna, hogy munkájának ezen része, — a mely elé R. philosophiai, illetőleg pszichológiai nézeteinek rendszeresítését tűzte ki czélul, nem egyéb, mint az „Emil“-ben elszórt philosophiai és pszichológiai, többnyire szóserint kiírt nézeteknek mosaikszerű, néha még az általános rovatot is eltévesztő összeállítása. Elhisszük a szerzőnek, hogy néki még „ezen rendszerbe való összeállítása is alig leküzdhető nehézségeket okozott“ (l. 137. l.). Hisz nemcsak bajos, hanem merőben lehetetlen valakinek psych. vagy philos. nézeteit megismertetni akkor, ha az ismertető a psych. alapfogalmakkal, sőt terminusokkal sincs tisztában, ha tényleg philos. vagy psych. rendszerről fogalma sincs; s másrészt, ha a megismertetendő anyag fölött sem uralkodik, hanem ettől, nevezetesen „Rousseautól, mint a kivel sok tekintetben nem ért egyet — fél“ (l. 170. l.).

A dolgozat II. része tulajdonképen nem tartozik a munka keretébe.

A III. rész igen alkalmas kiinduló pontul szolgálhatott volna a szerző munkája megírására; s közelebbi tartalmánál fogva arról tesz tanúságot,

hogy a szerző jelzett elfogúltsága daczára — nem vak R. érdemei iránt; sőt hogy kifejlődött erkölcsi és történeti érzéke alapján nem csak megteszi az idealért lelkesülő s ugyanezt életével megczáfoló Rousseau közti különbséget, hanem ezen ellentétet igyekszik is megérteni. A szerző komolyan törekvő, szorgalmas kezdő philosophus, ki — ha a philosophiával s nevezetesen a psychológiával behatóan foglalkozott — jelen munkáját, mint legnagyobb részt nyers anyagot egy külső sikert is ígérő tanulmány elkészítésénél feldolgozni hivatott.

Mind ezek alapján, tekintettel arra, hogy a szerző a pályázati szabályzat ötödik pontjának meg nem felelt; továbbá tekintettel arra, hogy a pályakérdést félreértette s a kifejtő főrészen a psychologiai alapfogalmakra nézve tájékozatlanságot, a psychologiai tények rendszerítésében járatlanságot; Rousseauval szemben pedig szavakig menő kötöttséget mutat: a pályadíj megszavazását ugyan nem indítványozhatjuk; — de tekintettel a szerzőnek nagy szorgalmára, szerény, nemes törekvésére, lelkiismeretes s óvatos ítélésére, vele szemben őszinte elismerésünknek adunk kifejezést.

Kelt Kolozsvárt, 1897. május hó 10. Schneller István, Böhm Károly.

A kar hozzájárulván az előadói javaslatához, a pályadíjat nem adja ki s a jeligés levelet felbontatlanul elégeti.

Tekintetes Kar!

A magyar irodalmi pályakérdésre, mely Arany János Toldi-trilógiájának széptani méltatását

kivánta, a 75 forint jutalomért 3 munka versenyzett, 430, 434 és 458 bölcsészeti számmal. Mennyiség tekintetében tehát a pályázatot elég eredményesnek és örvendetesnek mondhatjuk; bár gazdagabb is lehetett volna, ha számításba vesszük, hogy a most folyó egyetemi év alatt a magyar irodalomtörténeti tanárképzőben éppen ezt a kérdést fejtegettük, hogy a gyakorlatokban, részint az egyes rész kérdések feldolgozásával, részint a dolgozatok megvitatásával 66 tanárjelölt működött közre: de utoljára is valamely pályázat sikerét sohasem a mennyiség, mindég a minőség dönti el. S a mi a minőséget illeti, készségesen ismerjük el, hogy mind a három pályázó becsvágyat, törekvést és szorgalmat mutat, ha nem áll is ugyanazon színvonalon, irodalmi műveltségére, tehetségére és érdemére nézve.

A leggyöngébb a három munka közül 434-ik számú, melynek jeligéjét a szerző Petőfinék Arany Jánoshoz intézett üdvözlő-verséből veszi: „Az az igaz költő, ki a nép ajkára Hullatja keblének menyei mannáját“. S Petőfinék ez a mondása teljesen illik Aranyra: de a pályázó a Toldi-trilogia méltatásában nem tudja alkalmazni, kifejteti, megbizonyítani; pedig nem annyira egyszerű jeligének, mint inkább a lap gondolatnak választotta. A kitűzött kérdést sem a maga lényegében, sem a maga széptani voltában fogja fel: hanem a tartalmi ismertetésre helyezi a súlyt, ennélfogva útvesztőbe bonyolódik, s mindég és mindég ugyanazon csapásokra tér vissza. A kísérlet minden tekintetben kezdőre vall. Bár felosztása nincs, mégis két

részt lehet benne megkülönböztetni: az első (1—99 l.) a szorosan vett tartalmi ismertetés, a második (100—203 l.) a szerkezet, jellemzés, verselés és nyelvezet tárgyalása. De a tartalmi ismertetésbe belevegyülnek a korrajzi vonások, a Toldi-monda vizsgálatára vonatkozó nézetek, belevágnak a széptani megjegyzések, érdemi észrevételek; a voltaképi méltatáson keresztül-kasul húzódnak ugyanazok a tartalmi részletek, verses idézetek, úgy hogy örökös ismétlésekkel találkoznak. Például a 95. lapon beszövi a szakaszt Toldi pusztító haragjáról, mely a csatákon annyi ellenséget rombolt össze, végre pedig, mint a vérszomjas oroszlán, a gazdáját ölte meg. Aztán egymásután hatszor éneklí meg, hogy a trilogia hőjét megüti a guta. „A pusztítás már maga humoros jellegű; ezt leginkább — úgymond — azáltal tünteti fel Arany, hogy Toldit, mint ama régi jó idők bajnokát mutatja itt be, a ki küzd az újabb szokások ellen, s küzdelmében elkeseredik, elkeseredésében megüti a guta”. (112. l.) Hogy mi a guta-ütésben a humor, azt nem jelöli meg; sőt két lappal utóbb a halál okát egészen más-ként magyarázza. „Az apródok, beszéli, Toldit kicsúfolják, ki közülök hármát lever, a királyt megfenyegeti, otthon aztán utoléri pusztító haragja és megüti a guta”. (118. l.) „Arany ebben, fejtegeti tovább, Toldinak a legmegfelelőbb halált választotta, a nagy hős, a kitől a csatákban félt a halál, emberkéztől nem eshetett el, megüti a guta”. S hogy valamikép a humoros halált, mely a hőshöz mégis a legméltóbb, mert elejtésére

egyetlen kortársa sem volt méltó, el ne feledjük, a pályázó újra meg újra emlékezetbe hozza. (118., 128., 139. l.) Ismétléseiben s érveléseiben sok az apró tévedés; pl. nála Arany föllépésekor költészetünkben már csak a népies-nemzeti uralkodik (3. l.), Kukoricza Jancsi földtani pontatlansággal bolyong (4. l.); Toldi majd a pesti, majd a budai temetőben húzódik meg (29, 105); György úrnak dicstelen halála majd abból keletkezik, hogy lépe megszakad (117. l.), majd pedig abból, hogy vadkan öli meg (131. l.). Felfogásának színében, előadásának hangjában sok a naivság; pl. a bevezetésben Szilágyi István, Arany buzdítója, egyre susog a költő fülébe: „Írj, írj! Ott van a hivatalában: Nem itt a te helyed, toll a te fegyvered, hivatásod a költő hivatása!” Például a tartalmi ismeretesség összefüggésében (99. l.) s a trilogia értékének megállapításában (121. l.) ott könnyes szemekkel kíséri hőse sorsát, itt arra a kijelentésre jut, hogy a magyar nemzet elpusztúlhat, de a míg a világ — világ, a Toldi-trilogia élni fog; vagy a munka zárszavában, a hol kinyilatkoztatja, hogy nem hírért, nem a dicsőségért, nem hogy a világnak üssön vele czégért, hanem csak a maga gyönyörűségére igyekezett a Toldi-trológiát méltóan méltatni (204 l.). A pályázó kétségtelenül a maga munkájának ebben a megítélésében ép úgy téved, mint számos széptani észrevételében a Toldi szerkezetéről, jellemzéséről, nyelvéről és verseléséről: de a buzgóságot, törekvést és szorgalmat elvitatni tőle nem lehet. S ha irodalmi és széptani látóköre szélesedik, ízlése

fejlík, ítélőtehetsége érik, s érzéke a szerkezet és feldolgozás követeléseiről megébred, — derekasabb dolgozatot is írhat: azért csak előre!

Valamivel magasabb színvonalon áll a 458. számú munka, melynek jeligéjét a Zrinyi híres mondása: „Sors bona, nihil aliud!“ S nem jut eszébe a szerzőnek, hogy éppen a pályázatra valami egyéb is kell a jó szerencsénél: jó munka és pedig különösen ez. Egész természetes kötettel, 506 lapon fejtegeti a kérdést, de annak megoldására és műve befejezésére el nem érkezik, mert programjának szerinte legvonzóbb részletét, a trilogia nyelvezetét (503. l.), vagy inkább nyelvi és verselésbeli művészetét meg sem érinti. Annyira széles alapot vet, annyira megválasztás és beillesztés nélkül hordja össze az anyagot, hogy nem kevesebb, mint kétszázhatvankét (262) lapot ír össze, a míg a Toldi-trilógiához eljut. Megismerkedünk addig a Széchenyi-család őseivel, Mihály úrral, 1566-ban, Széchenyi István, Dessewffy József, Kossuth Lajos röpirataival, a reform-korszak országgyűléseinek működésével 1848-ig, közben az irodalom sajtó-viszonyaival, az első felelős miniszteriummal, az elnyomatás politikai állapotával, a Kossuth-bankó sorásával, a megerősített Reichsrath törekvésével, Deák Ferencz és Tisza Kálmán felfogásával, a hatvanas évek íróival, hirlapjaival és folyóirataival; annak folyamán egyszer-másszor Arany János neve is előfordul. Hogy mind ennek mi köze van a Toldi-trilogia széptani méltatásához: azt mi époly kevéssé mondhatjuk meg, mint maga a szerző. Kétségtelen-

nül korrajzot akar festeni, de a festéshez szükséges vászon fölfeszítése helyett egyenesen a kender-vetésén kezdte. Sőt a mit Arany kisdéd elbeszéléseiről és balladáiról (177—221. l.) vagy a Toldi-mondára vonatkozó vizsgálatok eredményéről és irodalmi nézetekről beszél (223—262. l.): hasonlóképpen egészen elhagyhatta volna, mert a széptani méltatáson kívül esik. Az egész termetes kötetből tehát 243 lap foglalkozik a kérdéssel; sőt ha tekintetbe vesszük, hogy ebből 50 lap Toldinak, 80 a Toldi Szerelmének, 23 a Toldi Estéjének tartalmi ismertetése: akkor a széptani taglalásra összesen 90 lap esik, a mi a nagy betűvel való ritka írás mellett elég kevés. De hát nem a mennyiségen fordul meg a dolog; nagyobb hibája a pályázónak, hogy a kérdést félreérti és félremagyarázza; a Toldi-trilógiát nem a maga egészében, hanem részeiben méltatja, külön szólva minden egyes résznek tartalmi kivonatában a meseszövegről és megokolásról, a szerkezetről, majd meg együtt a jellemelt érdeméről. Így a trilógiával, mint egységes művel, tisztába nem jöhetünk. Mert lehet valami, mint részlet, szerkesztésére és jellemzésére kitűnő: de még abból nem következik, hogy a trilógiába egységesen és következetesen illeszkedik bele; hogy a három részlet a maga egészében is remek. Ennek az elemzésével és bizonyításával pedig a pályázó adós marad; adós annyival inkább, mert a költő nyelvi és verselésbeli művészetét teljesen mellőzi. De el kell ismernünk, hogy olyan megható naivságok, mint az előbbi műben, nem

fordulnak elő benne; hogy sokat olvasott, s a szakirodalmat elég értelmesen felhasználja: mind a mellett a munka a felszínességnek és sietségnek bélyegét viseli magán. Az anyagot összehordja, de meg nem rostálja; szerkezetet készít, de a részek arányára nem ügyel; s az egész kötet, véges-végig akár az író, akár a leíró hibájából, hemzseg az apró fogatkozásoktól. Szinte meglepő az a leleményesség és következetesség, hogy milyen rosszúl írja a neveket. Henszelmann Ferencz nála Helszmann (69. l.), Dessewffy József Desewfi (17., 18., 19., 29—31.), Szilády Áron Szalady (258. l.), Riedl Frigyes Riedle (254. l.), Schmerling lovag Smorling (121. l.), Bodnár Teophil Wagner (229. l.); ezek mellett a változtatások mellett aztán számba is alig jó, hogy a névbeli *y* vagy *i* végbetűt fölcserélgeti, Gyulai Pált és Ferenczi Zoltánt többnyire *y*-nal idézi, dr. Haraszi Gyulát megneemesíti és Haraszthy-nak írja; ellenben Toldy Ferenczet egyszerű *i*-vel emlegeti, mintha Toldi Miklós egyenes ivadéka lenne. De már a Losonczi Phönix megint *y*-nal van írva. A közönséges főnevek és melléknevek nem egyszer kezdődnek nála nagy betűvel, a könyv- és ujságcímek viszont kicsivel. Arany gyönyörű verseinek idézetei sokszor precariusok, egy szótaggal megrövidülnek vagy meghosszabbodnak (288., 297., 303., 357., 434., 484., 516. l.) Shakspere németté lesz és Sch-val íratja nevét (212., 244., 459. l.); sőt vannak veszedelmesebb vétségek is, pl. hogy Nagy Lajos a cseh királylyal váltott jegyet (374. l.), ennek a leánya he-

lyett, hogy a Kobzos és Szeredai egymásért vannak, (497. l.) a Kobzos és Anikó helyett; már nem leírás- vagy helyesírásbeli fogyatkozás, hanem az értelmezés hibája, hogy az epos a regény és dráma vegyítéke; (458. l.) valamint az a kettős felfedezése, hogy Arany öntudatosan alkotja a maga jellemeit; s hogy művészetének nagy vívmánya, mikép György képmutatását úgy adja elő, hogy az állítás meglátszik minden szaván. (464., 293. l.) Mert Lajos nemcsak azért lát be lelkébe, mivel bölcs király és György ügyetlen, de az Arany művészete miatt is. Ám e munkában minden tévedései és fogyatkozásai mellett nem lehet föl nem ismerni a kutatást, olvasottságot és értelmességet s ha a pályázó politikai részét elveti, irodalmi részét megtisztítja, megegyengeti és kiegészíti, ha mindennek fölött a trilogiát nem egyes részeiben külön, hanem a maga egészében egységesen vizsgálja, tárgyalja és méltatja, — akkor kétségtelenül megüti vala a mértéket.

A három pályamunka közt a legjobb s általában sikerült a 430 ik számú, melynek jeligéjét az Ilosvai két sora: „Mostan emlékezem az elmúlt időkről, Az elmúlt időkben jó Toldi Miklósról“. Az író a kérdés kifejtésében megfelelő szakképzettséget, választékos ízlés- és a legtöbbször meglepő ítélő tehetséget tanúsít. Különös érzéke van a szervezet követelései, az anyag beosztása, az egyes részek arányossága iránt. Mindég inkább takarékos, mint terjengős; a trilogia mindég a maga egészében, egységes voltában lebeg szemei előtt, s min-

den vizsgálódása és taglalása ehhez alkalmazkodik. Rövid korrajzban (1—11), nagy vonásokkal ismer-teti költészetünk fejlődését népies-nemzeti irányba, a Kisfaludy-társaság pályatételét és Arany tárgyválasztását; majd vázlatosan, a munka főbb mozzanataiban (15—18. l.) összevonja az Ilosvai krónikás énekét; a Toldiban és a Toldi Estéjében felhasznált adalékokat, Arany társainak biztatását a középső rész megírására. Aztán meghatározza a trilogia műfaji jellemét s ha nem is érthetünk egyet meghatározásával, hogy a maga egészében verse-s-regény (33. l.), mert inkább népies regényes epos, a maga felfogását elég jól megoldja. Majd áttér a szerkezet elemzésére, (32—71. l.) mi közben össze-veti Toldi középső részével a Daliás Idők tö-redekeit, kimutatja egyfelől Arany eltéréseit Ilos-vaitól, másfelől ez eltérő részek irodalmi forrásait, hogy mindezzel feltüntesse Arany nagy művészetét és önálló erejét a leleményten és alkotásban; hely-reigazítja kritikusaik tévedéseit vagy elfogadja helyes eredményeit: kiemeli a költő korhűségét és igazolja jellemeinek egyéni és nemzeti voltát (80—148. l.) Majd feltárja és részletezi nyelvének tős-gyökerességét és verselésének szépségeit, (149—160.) hogy összegezésében arra a végkövetkez-teésre jusson, mikép a költő, ez alkotása a magyar szellemnek legegényibb és legtökéletesebb kifejezése.

Az egész munka a komoly tanulmánynak ér-demes terméke, mely a jutalomra teljesen méltó: azért mély tisztelettel ajánljuk a tekintetes karnak, hogy írójának a pályadíjat méltóztassék nemcsak

odaítélni, de az összeget 25 forinttal megtoldva száz forint-ra felemelni.

Kolozsvár, 1897. május 10. A tekintetes kar-nak alázatos szolgálói: Széchy Károly, Halász Ignác.

A kar hozzájárul az előadói javaslathoz s a jeligés levél felbontatván, abból Vincze József III. éves bölcs. kari hallgató neve tűnt ki.

„A gyula-fehérvári Batthyány-könyvtárban őrzött F. Nibelung codex-töredék értelmezése stb.“ u. n. philologiai kérdésre egyetlen pályamunka érkezett; és pedig „Die Kenntniss des Nibelungenliedes gehört zu einer Bildungstufe stb.“ Goethe-féle jelige alatt, mely pályamű bírálatát a kiküldött két szak-professornak a következőkbe van szerencséje a kar elé terjeszteni:

Tekintetes kar!

A 90 pp.-hoz in k. 4°, melyre terjed e mű-vecske, még 3 drb. melléklet járul: t. i. egy félív szöveg p. I—IV.; és 2 photogramm, mely az F két oldalának mását tartalmazza; még pedig 2 példányban. Nyilván a sztanárok amúgy se kényelmes és, hogy ha nem is éppen ebben, de akárhány ide-tartozó más esetben, háládatlan munkáját megkönnyebbíteni kívánván a szerző, elég tapasztalatos-an csatolta művéhez mindjárt 2 példányban a feladatául kitűzött codex-töredék photogrammját. Ez a photogramm (az egész feladatának tulajdonképeni punctum saliente) eléggé sikerült, mert a természet után készült és nyilván a helyszínén és pedig mint

legelső, a maga nemében; valamint itt merül fel legelőször az, úgy látszik eddigelé teljesen ismeretlenül maradt *r* oldal. (Legalább a N.-irodalom vast terén maig is folyvást csak a *v* oldal szerepel, már v. d. Hagen 3-ik jav. kiadása, tehát 1820. óta). Gyanítható bibliotaphia (talán Kovács tanár részéről?) stefféle mind csak mellékes körülmények: fődolog, hogy végre-valahára napfényre került egész épségében az *F*; és pedig oly alakban, mely esetleg még a netán ezután elpusztuló eredetit is teljességgel pótolni bírná; (miután a kar részéről hosszú évek során át, bizony minden körültekintetés és hasonló pressio legcsekélyebb igénybevétele nélkül, s lankadatlanul, kitűzve volt a kérdés, anélkül, hogy akadt volna komoly pályázó reá). És ebben, valamint különösen az *r* úgyszólván felfedezésében rejlik e pályaművecske legnagyobb érdeme; bár az *F* codex-töredékről tudvalevőleg már elejétől fogva se várhatott senki soha se hallott dolgokat, miután a *C*-csoporttal való rokonságát már v. d. Hagen állapította meg, l. c. A pályamű nem kevesebb, mint 14 rendbeli apróbb fejezet bőbeszédű keretében mozog. Nélkülözhetlen ezek között az 1., 2., 3. és 8—14., a többi között akad egészen fölösleges is, minő a 6. (p. 32—37.) Legpontosabb mindenesetre a 3. rendb. melléklet. Különben a feladataúl kitűzött értelmezés egészben elég világossággal, ügyességgel, sőt akribiával is van írva; kivált, tekintve, a helyi viszonyokból önkényt folyó szegénységét a forrásműveknek (p. o. a többi 14. százbeli codexek, *D*, *I*, *G*, *H*, *K*, *L*, *N*, *Q*, l össze-

hasonlítás végett nem állottak sz. rendelkezésére). Így nem csoda, hogy leggyengébben ütött ki, aránylag, éppen a palaeographiai oldaláról az egész fejtegetés. Többrendbeli ligaturát észre se vett a szerző, minőket p. (hogy csak a v-oldalról hozassék fel néhány eset), mutat: *do* (29, a; 20, b.) a *de* 30, a; 33, a; 2, b; 7, b; 12, b; 26, b; a *po*, *bo*, *be*, s m. számos helyen. Pedig esetleg mindezek fontos kritérium gyanánt szolgálhatnak, a keletkezés módjára, sőt chronológiájára nézve is; valamint fontos ilyenmű kritérium lehet esetleg az a másik palaeographiai tünet is, mely mint olyan, szintén kikerülte a sz. figyelmét, (a mi egyébiránt kezdőnek méltán nem is tudható be hibául), hogy a n. pr. *promisme* fordul elő nagy és apró initialékkal.

De mindezek, valamint hasonló más fogyatkozások legkevesébbé se csökkentik a pályamű kiváló értékét, sőt hézagot pótló voltát; s habár általában több szorgalommal és jó igyekezettel, mint szövegkritikai szakértelemmel, (de mégis egyelőre elegendő német philologiai szakértelemmel is) van írva s habár nem ragadta meg legalább a legközelebb kínálkozó, a hazai palaeographus, t. i. Horváth, vezető kezét a szerző, mégis fölötte dicséretre méltó munkát végzett, melynek nem csak örömmel ítélendő oda a kitűzött jutalom; hanem, — feltéve, hogy a fölöslegből netán megtakaríttatnék elégséges összeg — alólírt szprofessorok bátorzkodunk javasolni: a kitűzött jutalomdíjnak teljes 100 frtra való kikerekítését is.

Kolozsvár, 1897. május 12. Meltzl Hugó,
Finály Henrik.

A kar hozzájárul a javaslathoz s a jeligés levélből Adler Béla III. éves bölcsészethallgató neve tűnt ki.

Tekintetes Kar!

A román irodalomból 1896/7. tanévre a következő pályatétel volt kitűzve: „A magyar hatás és annak eredményei a román irodalomban a 17-ik században“. 456. sz. a. egy pályamunka érkezett be; jeligéje: „Heureux ou malheureux ou a besoin d'antrui, Il ne vit qu'a moitie, s'til ne vit que pour lui“. A munka 182 oldalt tesz ki. Szerzője néhány szót mond a 17. század irodalmi viszonyairól, adja a század jellemrajzát, ismerteti a vallás-irodalmat, a krónikákat és a magyar hatást mindenütt igyekszik kimutatni; — a század nevesebb férfait s a román költészetet bemutatja; szemelvényeket ad a század irodalmi termékeiből. Fele a munkának a tárgyra nem tartozik. A másik fele szerző tárgyismeretét árúlja el; ismeri a forrásokat és a kérdésben tájékozott. A mű nyelvezetében sok a magyartalanság; szerkezete pongyola. A mű mindazáltal figyelemre méltó s szerzőjének a pályadíj odaítélését hozzuk javaslatba.

Kolozsvárt, 1897. május 11. Moldován Gergely. Meltzl Hugó, mint társbíró.

A kar hozzájárulása után a felbontott jeligés levélből Wilt György IV. éves math. és természettud.-kari hallgató neve tűnt ki.

Tekintetes Kar!

A román nyelvészetből az idei pályakérdés:

„A participium és supinum eredete, fejlődése és jelen állapota a román nyelvben“.

452. kari sz. a. „A munka nemesít“ jeligével egy pályamunka érkezett, melyben a tulajdonképeni szöveg 34 oldalra terjed. A tárggyal tehát egészen röviden bánik el. Nyelvezetében sok az idegenszerű; a munka szerkezete ellen komolyabb kifogást nem emelhetünk.

Pályázó a tárgyra nézve szem előtt tartja Manliu (Gramatica comparativă) munkáját (232, 241. l.); a régiséget is tanulmányozta s e tanulmány alapján a munka több eredetiséget árul el, minek okáért a pályadíj odaítélését hozzuk javaslatba.

Kolozsvárt, 1897. május 11-én. Moldován Gergely. Meltzl Hugó, mint társbíró.

A kar hozzájárulása után a felbontott jeligés levélből Wilt György IV. éves math. és természettud.-kari hallgató neve tűnt ki.

Tekintetes Kar!

A magyar történelemből kitűzött pályakérdésre („Az oláhok beköltözése, elterjedése és története a jobbágy felszabadításig“) beérkezett egyetlen „Apa trece, petrile remân“ jeligéjű dolgozat bírálata.

A pályamunka a kitűzött kérdésnek csak egyik részét oldotta meg: és pedig azt a részt, mely a kitűzött kérdésnek csupán bevezetése; magáról a kérdés lényegéről: az oláhság elterjedéséről és történetéről hazánkban, nem írt, mert mint munkája végszavában mondja: márcz. 12-étől ápr. 16-ig be-

tegen feküdt s az összegyűjtött adatokat nem dolgozhatta fel.

Betegségén kívül része lehet abban egy más körülménynek is; annak t. i. hogy a kérdés kiindulási pontját tévesen értelmezvén, vagy túlbuzgóságból olyan nagy feneket kerít a dolognak, mely messze túllépi egy egyetemi pályamunka határát.

A pályakérdés az oláhok beköltözésével kívánja kezdeni a munkát s ő kezdi I. Az oláh historia írás jellemzésével 1—59. l. Folytatja II. Az oláh nyelvről (1. az új latin nyelvnek bírálása, 2. az oláh nyelv szerkezete, 3. az oláh nyelv hangtani sajátosságai) 61—107 oldalon.

Még a III. fejezet: Az oláh nyelv és nemzet megalakulása (109—194.) és a IV. Az oláhok vándorlása Magyarország felé (195—219.) sem tartozik szorosan véve a kitűzött pályakérdés keretébe.

Csupán az V. fejezet: Az oláhok első nyomai Magyarországon (219—239. l.) és a VI.: Az oláhoknak okleveles megemléltése Róbert Károly haláláig (239—311. l.) tartozik szorosan véve belé a pályakérdés meghatározott keretébe.

Ilyen nagy feneket kerítve, nem csoda, (betegség közbejötté nélkül is) hogy el nem készülhetett dolgozatával.

A csonka dolgozattal szemben beható bírálatba nem bocsátkozhatunk, mindössze annyit constatálunk, hogy nagy buzgalommal, beható komoly tanulmánnyal fogott a kérdés megoldásához s a nyomtatott irodalmi alapvető és forrásművek jó része (bár korántsem teljes) felhasználása mellett

(mint zárószavában mondja) levéltári és nyelvjárási kutatásokat is tett Erdély több vidékén, melyek eredményét azonban már fel nem dolgozhatta a kitűzött időig.

Mindezek alapján, annyi kétségtelen lévén, hogy egy komoly, figyelemre méltó, érdemes munka első része fekszik előttünk s alkalmat kívánván nyujtani a munka második része — a tulajdonképeni pályakérdés — megírására is: azt indítványozzuk, hogy e pályakérdés a jövő isk. évre még egyszer kitűzessék; úgy azonban, hogy ezen kívül egy másik pályakérdés is tűzessék ki a XVI. sz. erdélyi történetírók tanulmányozása és méltatása czéljából.

Kolozsvárt, 1897. máj. 12. Dr. Szádeczky Lajos, Dr. Márki Sándor.

A kar elfogadja a javaslatot s a tétel újra ki fog tűzteni.

Tekintetes Kar!

Az egyetemes történelemből tavaly 11. sz. a. ismételve kitűzött kérdésre ez évben 450. sz. alatt egyetlen-egy pályamunka érkezett. Címe: „Az első keresztes-háború, különös tekintettel annak magyarországi részére s a hazai források“. Ordericus Vitalisból választott jeligéje: „Integrum opus peregrinationis almae aggredi timeo, arduam rem polliceri non audeo“.

És ha 4-r. 252 lapon foglalkozik is a kérdéssel, látszik rajta, hogy Ordericus Vitalis félelmében osztozott s nem mert egész munkát adni. Csak addig jutott el, hogy a clermonti zsinat elhatározta

a keresztes-háborút s hogy az összegyűjtött hadak indulásra készen állottak. Két éven át folyton gyűjtött s anyagát még az utolsó napokban sem találta teljesnek, úgy, hogy a feldolgozáshoz valóban csak a tizenkettedik órában foghatott. Látszik is rajta, hogy nem ösmeri ki magát kellően a rengeteg anyagból s hogy ha több ideje marad, sokkal alaposabb munkát adhat. Előszavában meg is igéri, hogy az őszre elkészül az egészszel.

Kezdő történetírónál, midőn oly nagy kérdés megoldásáról van szó, nem lehet igen is szigorúan megítélni azt a hibát, hogy elszámította magát s nem volt beosztása. Fő az, hogy a mit feldolgozott, tehetség jele; s hogy a forrásmunkák legnagyobb részét ösmeri. Tárgyának bibliographiája a 121—189. lapra terjedő 68 oldalt foglalja el. Kár, hogy nem rendszeres; de kétségtelenül dicséretes, hogy egyetemünk könyvtárán kívül szerző a budapesti és bécsi egyetemek példányait is használta. A feldolgozásokat nem ösmeri oly behatóan; de tanulmányozott néhány jó munkát s neki magának is van jó ítélőképessége; a mi különben nem jelenti azt, hogy az elsőrendű forrást vagy íróat a másod-, vagy harmadrendűtől mindig meg tudta különböztetni.

Néhol igen is önérzetes; pl. mikor Sybellel szemben kifejti a maga álláspontját. Az írói töbesnek is nagy barátja. Egészben nyugodt elbeszélő ugyan s nem él túlságosan sok szóvirággal; de mindenütt még sem elég óvatos és ilyenkor furcsákat is mond; pl. (37. l.) „a világító fáklya

megkezdé munkáját“; vagy (90. l.) „a nép szíve hálás talaj“ stb.

Jó magyarsággal ír ugyan, de néhol mégis egyik-másik vezető-könyvének hatása alatt áll s ilyenkor mondatai idegenszerűek. S annak, a ki forrásokból és nem modern írókból dolgozik, nem volna szabad egész következetesen pl. *seldschukokról* írnia. Nagyobb következetességre kell törekednie a helynevek kiírásában is; azt pedig tudnia kell, hogy Piacenza helyett semmi körülmény közt sem írhat Piaczenzát.

Nagy súlyt fektet a jegyzetekre, a mik közt sok a becses; de jobban tenné, ha ezeket nem könyve végén, hanem mindjárt a lap alján közölné s olvasóját a keresgéléstől, esetleg az összetévesztéstől megkímélné.

Ezek azonban s egyéb dolgok, mikre itt-ott a pályamű kéziratában utaltunk, csak külsőségek. A lényeges az, hogy — csonka munkájából ítélve — van ereje a kérdés helyes megoldására. Néhol talán nagyon előtérbe állítja a legendákat és mondákat, de sohasem téveszti szem elől az oknyomozó történetírás föladatait. Hiányai és tévedései mindenesetre vannak. Érdekes, de nem teljes, fejezete pl. a II., mely hazánknak a zarándoklatok történetében való szerepéről szól (18—32. l.). Ha már hallgat pannoniai szt. Jeromosról s az egyik szt. Mártonról, — mindenesetre utalnia kellett volna, legalább jegyzetben, Escandelinusnak nagy tévedéssel 1009 re tett szenföldi útjára, a szerencsétlen szt. Kálmán útitervére s Werinhar strassburgi püs-

pöknek hazánkon át 1027-ben tett szentföldi búcsújárására. Szent László szentföldi vezérségének kérdését (84—86.) a Paulerre s másokra való hivatkozással sem tisztázza eléggé s nem ügyel arra, hogy a piacenzai zsinat s a pápának már 1095. júliusában nyíltan megkezdett izgatásai közt mégis csak kell lenni valami összefüggésnek.

Nem említi (72—80. l.), hogy Achéry Péter, a „remete“, nős és több gyermek atyja volt; nem említi (95. l.), mit pedig a jelenlevő Baldrich apát is igazol, hogy a clermonti zsinaton egyesek a pápa beszéde után is óvatosságra intettek; s elhallgatja (97. l.), a mi pedig igen jellemző, hogy a zsinat, Fülöp francia királyt saját országában vetette egyházi átok alá.

Ezeket s egyéb apróbb hibákon azonban könnyen segíthet, a mit ép úgy óhajtunk is, mint azt, hogy — igéretéhez képest — munkáját teljesen elkészítve mutassa be. Mindamellett nem tesszük ettől függővé ítéletünket; s a mű csonkasága és egyes fogvatkozásai mellett is tisztelettel indítványozzuk, hogy a tek. kar. a pályázó egyetlen műnek, mely kiváló szorgalomról s a kérdés beható tanulmányozásáról tanúskodik, a 80 frtos jutalmat kiadni méltóztassék.

Kolozsvár, 1897. május 10. Kiváló tisztelettel
Dr. Márki Sándor, Dr. Schilling Lajos.

A kar a javaslatot elfogadván, a felbontott jeligés levélből Varga Ferencz III. éves tanárjelölt neve tűnt ki.

Tekintetes Kar!

A földrajzból tavaly 12. sz. a. kitűzött kérdésre 455. sz. a. egyetlenegy pályamunka érkezett. Címe: „A Poprád-folyó magyarországi vízkörnyékének földrajzi leírása“. Jeligéje: „Ismerjük meg hazánk vidékeit“.

A 4 r.-ben 259 lapra terjedő műhöz 1:75,000 arányban térképvázlat is járul. Ez az utóbbi egy-maga is bizonyítja, hogy a szerző gondosan és alaposan foglalkozott a Poprád vidékével s hogy jól fogta fel a maga föladatát. Míg itt különösen az 1:75,000-es katonai térképek s Fuchs Frigyesnek a Magas-Tátráról ezelőtt közel négy évtizeddel készült, de még el nem avúlt térképe után indult, magában a könyvben 22 kisebb-nagyobb műnek adatait dolgozta fel. Forrásmunkái közül sajnosan nélkülözzük a Tátra-Kalauzt, a Földrajzi Közlemények és a Turisták Lapja összes évfolyamait s Demkónak és Csánkinak a történeti vonatkozásokban teljesen nélkülözhetetlen tanulmányait.

Legnagyobb hatással volt reá Hunfalvi János, kinek három évtizeddel ezelőtt megjelent alapvető művét abban is követte, hogy ő is mértföldeket, öleket, lábakat ír kilométerek, méterek stb. helyett, noha ott, a hol az adatokat más forrásokban ezekre átszámítva találta, ezeket is használja. Épen ily következetlen a geographiai nevek kiírásában is; így pl. Zdjar, Zgyár és Zsgyár nála egy és ugyanazon geographiai fogalmat jelent.

Nem kis figyelmelmetlenségnek, de annál nagyobb kényelem-szeretetnek jele, hogy nem számí-

totta ki a Poprád folyó vízkörnyékének terjedelmét, vagy hogy a vidéknek minden tekintetben való leírása közben megfeledezett arról, hogy a közműveltség ismertetésének külön fejezetet szenteljen.

Művének első fele (a 89. lapig) igen részletesen adja a hegyrajzot; maga a vízrajz a 89—146. lapra terjed; a többi a föld- és állattani, valamint általán a természetrajzi viszonyokat, a lakosságot s a nép foglalkozását ismerteti. A topographiai rész elég bő, mert a 197—255. lapokat teljesen ennek szenteli.

Egészben véve mindenütt inkább csak kartographiai magyarázatokra szorítkozik s e miatt általában nagyon szárazon közli adatait. Személyes tapasztalataira nem hivatkozik s talán ez az oka, hogy a természet legnagyobb szépségei mellett is bizonyos közönyvel halad el és csak szinte fényűzésből engedi meg magának, hogy itt-ott valamely túristának lendületesebb elbeszélését szőjje előadásába. Őt a hegyrajz, a hegyszövetten és a vízerezet érdekli első sorban. Örömmel ismerjük el, hogy erről valóban alaposan ír.

A topographiában több hézag mutatkozik. Pl. a 205—6. lapon bővebben foglalkozhatnék a Tatra és a Kárpát-múzeumokkal, Hunfalván (215. l.) fölemlíthetné nagymesterének, Hunfalvinak, emléktáblával is megjelölt szülőházát stb.; ellenben egész bátran elhagyhatna néhány naiv helynév-magyarázatot, vagy pedig történeti föltevést. Ilyen a sok közül, hogy a 183. lapon Tacitussal 12 népet, még magyart is tesz a Poprád mellé; hogy (215. l.) Hun-

falva nevét az ott a rómaiakkal csatázó hunoktól származtatja; de legnaivabb talán (a 216. lapon) Kés-márk hun-római (!) történetének előadásában. Mennyivel többet értünk volna vele, ha a régi lakosságra inkább a leletekből, különösen pedig a híres bronz-leletekből von következtetést!

Egyes kisebb hibákat magának a pályaműnek szövegében jelöltünk meg; de ezeket s az említeteket összevéve a műnek előnyeivel, a pályázatot sikeresnek tartjuk s ehhez képest tisztelettel indítványozzuk, hogy a tek. kar a pályázó egyetlen földrajzi műnek a 80 frtos jutalomdíjat kiadni méltóztassék.

Kolozsvár, 1897. május 10. Kiváló tisztelettel
Dr. Márki Sándor, Dr. Terner Adolf. ✓

A kar a javaslatot elfogadván, a jeligés levélből Szolga Ferencz III. éves mennyiségtan természettud. hallgató neve tűnt ki.

Kelt a kolozsvári m. kir. Ferencz József-tud. egyetem bölcsészet-, nyelv és történettudományi karának 1897. május 12-én tartott VI. rendkívüli üléséből. Dr. Márki Sándor, e. i. dékán ✓

A matematikai és természettudományi kar jelentése.

Tekintetes egyetemi Tanács!

A matematikai és természettudományi kar által az 1896—97. tanévre kitűzött s Kolozsvár sz. kir. város pályadíj-alapítványából jutalmazandó pályatételekre érkezett pályamunkákról jelentésemet a következőkben van szerencsém előterjeszteni:

A kitűzött 12 pályakérdés közül hatra összesen nyolcz pályamunka érkezett. E pályamunkák fölött a kar a f. é. május 18. tartott VII. rendes ülésén, a két-két szaktanár bírálati jelentése alapján, a következőképen határozott:

I. Az elemi mennyiségtani 1. számú kérdésre: „Határoztassék meg a másodosztályú kúpszeletsor gyújtó-pontjainak geometriai helye és tengelyeinek beburkolója. Jutalma 50 frt“ — egy pályamunka érkezett 298. kari sz. alatt „Geometria“ jeligével.

Erre nézve Vályi Gyula dr. és Farkas Gyula dr. ny. r. tanárok a következő bírálatot terjesztették a kar elé:

„Tekintetes Kar!

A pályamunka 32 negyedréttű lapon a feladat mindkét részét jól oldotta meg. Jól esik látni a

dolgozatban szerzőjének önállóságát. Nem mindig találja ugyan el a leghelyesebb utat, de az egyszer megválasztott úton következetesen kitart és ha hosszadalmas számítások árán is, de célhoz ér. Van érzéke a geometriai kérdések analitikai tárgyalásához. Megtalálja a czélszerű coordinata-rendszert és felismeri az érdekesebb különös eseteket, mikor a megoldás lényegesen egyszerűsödik.

A pályamunkát a pályadíjra érdemesnek tartjuk.

E bírálólat alapján a mű szerzőjének a kar a pályadíjat odaítéli; a felbontott jeligés levélke K a u f m a n n György IV. é. kari hallgató nevét rejtette, a ki a pályadíjat kapja.

II. A felsőbb mennyiségtanból kitűzött 3. sz. pályakérdésre: „A singularis egészlletekről. Jutalma 50 frt“, egy pályamunka érkezett 302. kari szám alá „Minden egy és egy minden“ jeligével.

Erről Vályi Gyula dr. és Farkas Gyula dr. ny. r. tanárok a következő bírálólatot adták:

„Tekintetes Kar!

Az 50 negyedréti lapból álló munka három részre oszlik. Az elsőben az elsőrendű-, a másodikban a másodrendű közönséges differentialis egyenlet singularis integralisainak meghatározási módjával foglalkozik, míg a harmadik rész a singularis integralisok geometriai értelmét mutatja meg.

Az első rész még a legsikerültebb. Itt egy példán meg is mutatja a tárgyalt módszer gyakorlati kivitelét. A második rész helyenként homályos és nem elég szigorú. Nagy hiánya, hogy nem hoz,

fel jól választott példákat a tárgy illusztrálására. Helyesebb lett volna a másodrendű közönséges differentialis egyenletek helyett az elsőrendű partialis differentialis egyenleteket tárgyalnia, a hol a singularis integralisok nagyobb jelentőségűek.

Mindenesetre dicséretet érdemel a szerző, hogy magán-szorgalommal tájékozást igyekezett magának szerezni a tárgyról, mert egyetemi előadást erről a tárgyról nem volt alkalmja hallgatni. Ezt méltányolva, indítványozzuk, hogy a pályamunka szerzőjének 25 frt szorgalomdíj adományoztassék.

A jelentés alapján a kar a mű szerzőjét szorgalma elismerésül 25 frt jutalomdíjban határozza részesíteni. A jeligés levélke Molnár Sándor IV. é. kari hallgató nevét rejté, a ki 25 frt jutalmat kap.

III. A kísérleti természettanból kitűzött 4. sz. pályakérdésre: „Írassék le saját beható észleletei alapján valamely physikai tünetmenny vagy tünetmenny-csoport. A szerző a maga kísérleteinek eredményét pontos jegyzékbe foglalja, esetleg jeles búvárok kísérleteivel vesse össze, következtetéseit tüzetesen okolja meg, a felhasznált forrásműveket nyomról-nyomra idézze, ne pedig csak egy halomban felsorolja. Jutalma 50 frt“, — 3 pályamunka érkezett; a 294. sz. alá „Fiat lux“ jeligével, „A fény diffrakciója és alkalmazása“-ról; a 295. szám alá „Labor omnia vincit“ jeligével, „A Peltier-tünetmenny“-ről; a 304. sz. alá „Légáramok“ jeligével és címmel.

Ezekről Abt Antal dr. és Farkas Gyula dr.

ny. r. tanárok a következő jelentést terjesztették a kar elé:

„Tekintetes Kar!

A kísérleti physikából egy szabadon választható tárgyra hirdetett 50 frt jutalomdíjért három pályamunka érkezett be 294., 295. és 304. kari számok alatt. A 304. számú, a légáramokat tárgyaló pályamunka nem volt tekintetbe vehető azért, mivel a pályatétel fő követelményeit, mely szerint egy physikai munka saját beható észleletek alapján volt készítenő, szerzője teljesen figyelmen kívül hagyta.

A 294. sz. pályamunka „Fiat lux“ jeligével a fény diffractióját és alkalmazásait, a 295. sz. „Labor omnia vincit“ jeligés munka pedig a Peltier-tűnémenyt tárgyalja. Mind a két munkához a szöveg és a kísérletek megértéséhez szükséges szép kivitelű rajzok vannak mellékelve, a használt kútforrások mindenütt megemlítve és egyúttal saját észleleteiknek és méréseiknek eredményei közölve. Mind a két munkából kitűnik, hogy szerzőik a választott tűnémenycsoportot behatóan tanulmányozták, a rendelkezésükre állott forrásműveket teljesen feltudták használni, és tanulmányukat érthetően és helyesen írták le, és hogy képesek a megfigyelt physikai tűnémenyeket pontos mérések által mennyiségileg is meghatározni.

Ennek alapján mind a két munkát a pályadíjra érdemesnek ítéljük és egyúttal kérjük a tekintetes kart, szíveskedjék a pályadíj-tartalékalap-

ból még 50 frtot engedélyezni, hogy mind a két pályamunka 50—50 frt jutalomdíjt kaphasson“.

A bírálati jelentés alapján a kar, minthogy a három pályamunka közül kettő egyképen érdemes a jutalmazásra, a pályadíjat a „Fiat lux“ jeligés mű szerzőjének ítéli, a „Labor omnia vincit“ jeligés mű szerzőjének a tartalék-összegeből szintén 50 frt pályadíjat ítél meg. E két műhöz csatolt jeligés levélké a Mihalovich Béla III. é. és Sramkó Loránd II. é. kari hallgatók neveit rejtették, a kik fejenként 50—50 frt pályadíjat kapnak. A „Légáramok“ jeligés levélkét a kar elégette.

IV. A matematikai physikából kitűzött 5. sz. kérdésre: „Egy merev test csupán egy vertikális tengely körül forgatott egyenes mentén mozoghat. A forgatás szögsebessége általában függ az időtől. Tárgyalandó a merev testnek a forgatott egyenes mentén való mozgása. Jutalma 50 frt“, egy pályamunka érkezett a 297. kari sz. alá „Az elméleti és kísérleti physika egymást kiegészíti“ jeligével.

Erre nézve Farkas Gyula dr. és Abt Antal dr. ny. r. tanárok a következő bírálatot adták:

„Tekintetes Kar!

A szerző kiindulva a merev testek mozgásának virtuális egyenletéből, ennek alapján eljut a tömegcentrumnak a forgatott egyenesre vonatkozó koordinátája és a forgatás szögsebessége közt fennálló differenciális egyenlethez, mégpedig azzal az általánossággal, hogy a tömegcentrum nem köteles a forgatott egyenes vertikális síkjában lenni. Azután

megállapítja annak a föltételét, hogy a merev test a forgatott egyenesre nézve nyugalomban legyen. Jöllehet egy coordinata-átalakítást nem a lehető leg-egyszerűbb módon végez és az egyenes-menti mozgásra nézve egyetlen példát sem dolgoz ki; mint-hogy a mechanikai elméletek alkalmazásában szép járatosságról tesz tanúságot s dolgozatát szabatos és világos nyelven közli, kiadhatónak ítéljük a pályadíjat“.

A bíráló alapján a kar a mű szerzőjének a pályadíjat odaítéli; a felbontott jeligés levélből a Kaufmann György IV. é. kari hallgató neve tűnt ki, a ki az 50 frt pályadíjat kapja.

V. A vegytani 7. számú pályakérdésre: „Szabadon választandó kísérleti tanulmány a chemia bármely köréből. Jutalma 80 frt“, egy pályamunka érkezett a 306. kari sz. alá „Ein jeder von uns liefert sein Steinchen zum Gebäude etc.“ jeligével, a „Só-oldatok és keverékek belső surlódásá“ról.

Erről Farkas Gyula dr. és Fabinyi Rudolf dr. ny. r. tanárok a következő bitálatot adták:

„Tekintetes Kar!

E pályamunka só oldatok és keverékek belső surlódásának tanulmányozásával foglalkozik, nevezetesen a surlódás és a concentráltság közt lévő matematikai összefüggés kísérleti megállapításának újabb adat-rendszerrel való kiépítésére s elméleti következtetések lehetővé tételének előmozdítására irányul. Szerző a tárgya körül eddig végzett és irodalmilag közzé tett munkálatok kellő ismeretének

alapján s kellő eszközök és módszerek felhasználásával intézte számos meghatározását, nagy megközelítésben valamennyit 25° C.-nál; az eredményeket, a mennyiben a már rendelkezésére álló vagy külön megszerzett adatok engedik, összehasonlítja a Aethenium-féle empirikus elméleti formulával s nyomról-nyomra érdekekkel bíró észrevételekkel kíséri. Pontossága, úgy mint Wagner ide vágó kísérleteiben a harmadik decimális három helyével végződik; ennek következtében némely esetekben a kisebbségi viszony sem állapítható meg biztosan, ami azonban ritkán fordul elő. A dolgozat teljesen érdemes a pályadíjra. Minthogy azonban e dolgozat német nyelvű fogalmazásával már az irodalomban és pedig Ostwald Zeitschriftjében találkozunk, csak abban a föltevésben és arra az esetre ítéljük oda a pályadíjat, hogy a jeligés levélke a megjelent közlemény szerzőjének a nevét tartalmazza, a ki 4. évi kari hallgatónk. Kérjük a tek. kart, hogy ebben az értelemben kegyeskedjék határozni és intézkedni“.

A kar e bírálat alapján a mű szerzőjének a pályadíját odaítéli; a felbontott jeligés levélből Kanitz Aristides IV. é. kari hallgató neve került ki, a ki a 80 frt pályadíjat kapja.

VI. Az ásványtanból kitűzött 9. sz. pályakérdésre: „Önálló vizsgálatok alapján írássék le valamely ásvány, kőzet vagy kővület vagy bármely vidéknek földtani szerkezete. A készítmények vagy gyűjtött tárgyak a pályamunkához melléklendők. Jutalma 50 frt“, egy pályamunka érkezett a 305.

kari sz. alá „Gemma“ jeligével, „A persányi hegység Labrador-kőzeteinek petrographiai vizsgálata“ czímen.

Erről Szádeczky Gyula dr. és Abt Antal dr. ny. r. tanárok a következő bírálatot terjesztették a kar elé:

„Tekintetes Kar!

Az 1896—7. tanévre 9. sz. a. kitűzött tételre egy pályamunka érkezett be, melynek jeligéje „Gemma“. A 64 negyedoldalra terjedő munka czíme: „A persányi hegység Labrador kőzeteinek petrographiai vizsgálata“. Három vékony csiszolat és négy üvegcsőbe zárt, különböző nagyságú ásványnemeket tartalmazó iszapolási maradék van hozzá mellékelve.

Nagyon helyesen cselekedett szerző, midőn a rendelkezésére álló csekély időt és kezdetleges erőt egészen kis munkakörre összpontosította és egy olyan érdekes honi kőzetet vett behatóbb vizsgálat alá, melylyel már Herbach, Tschermak, Budai foglalkoztak, de részben eltérő eredménynyel. Hogy dülőre nem vitte a dolgot, azt hibául nem lehet neki betudni; de kétségtelen érdeme az, hogy az új vizsgálati módszerek alkalmazásával sikerült több ásványt felismernie, melyet se Csermák (1869-ben), se Budai (1886-ban) nem találtak meg benne.

Hogy ezen eredmény annyira önérzetessé teszi szerzőt, miszerint „felületesnek“ bélyegzi elődei munkáját, azt csak az első szárnypróbálgatással járó ifjúkori felbuzdulásnak és annak lehet tulajdonítani, hogy még nem ébredt saját gyengeségének tu-

datára. Nem szabad azonban felednie, hogy 1869 óta, de még 1886 óta is sok irányban tökéletesedtek a kőzetek vizsgálásának módszerei.

Az elért eredmények daczára több gyengeséget árúl el szerző az elemi dolgokban, nevezetesen a plagioklas földpátok alakjának megjelölésénél, a biotit kristálytani értelmezésénél, közettani alapfogalmak (mint: lényeges és nem lényeges ásvány, alapanyag, a „csillámló“ jelző) használatánál. Téved, midőn a földpátoknak Tschermák-féle 10 sorozatát Danának tulajdonítja. Nagyon elavult módon jár el, midőn poláros fényben való vizsgálatnál a felső nikolt forgatja. Az apatit leírásánál nem említi legfontosabb ismertetőjelét: fénytörését és kettőtörését. Hibás a chlorit leírása, továbbá maga az értekezés címe is, mert Budai munkájából tudjuk, hogy a persányi hegységben más labradorit tartalmú kőzet is van (diorit), mint a szóban lévő. Végül, ha már olyan részletesen meghatározta az ásványos elegyrészeket, ennek alapján modern névvel kellett volna ellátnia a megvizsgált kőzetet.

Mindezen hiányai daczára, tekintve a vizsgálatra fordított lelkiismeretes munkát, a részletes, felvilágosító rajzokkal illusztrált leírást és a mi fő, az elért eredményeket, a „Gemma“ jeligéjű értekezést a kitűzött pályadíj elnyerésére méltónak tartjuk.

A jelentés alapján a kar a mű szerzőjének a pályadíjat odaítéli; a jeligés levélkéből Szolga Ferencz III. é. kari hallgató neve került ki, a ki a pályadíjat kapja.

A 2., 6., 8., 10., 11. és 12. pályakérdésekre pályamunka nem érkezett.

A matematikai és természettudományi karnak Kolozsvárt, 1897. május 18-án tartott VII. rendes üléséből. Dr. Farkas Gyula s. k., e. i. dékán.

IV.

Alapítványokból javadalmazott ösztöndíjak ' adományozása,

Tekintetes Egyetemi Közgyűlés!

A mai napon kiosztandó alapítványi ösztöndíjak iránt, a Tekintetes Egyetemi Tanács folyó hó 26-án tartott IX-ik rendes ülésében következőleg határozott:

1. A keresztesi Papp Miklós-féle alapítványból kiadandó két 43 forintos ösztöndíj egyikét Grebenea Manó II-od éves orvostanhallgatónak, másikat Séra Kálmán II-od éves bölcsészeti hallgatónak;

2. A Mártonffy-Koncz-féle ösztöndíjat, 96 frt összegben, Koncz Elek III-ad éves joghallgatónak adományozta.

3. A kibédi Biásini Domokos-féle alapítvány kamatját, 35 frt összegben, Madaras József II-od éves joghallgatónak adományoztam.

Kolozsvárt, 1897. évi május hó 29-én.

Dr. Farkas Lajos.
e. i. rector.

V.

A KOLOZSVÁRI MAGYAR KIRÁLYI
FERENCZ JÓZSEF TUDOMÁNY-EGYETEM
JUTALOM-TÉTELEI

A Z 1897—98. T A N É V R E

ÉS A

PÁLYÁZATI SZABÁLYOK.

I. Jog- és államtudománykari pályatételek.

1.

Kivántatik a hatóság (magistratus) intézményi jelentőségének, különösen a consulatusnak ismertetése a római alkotmányjog szerint. Jutalma 100 frt.

2.

Fejtsék ki a kártérítés tana a római jog szerint. Jutalma 70 frt.

3.

Fejtse ki pályázó a közszerzemény fogalmát, ogi természetét és megállapításának (kiszámításának) a módját; valamint azt is, hogy a kiszámítás módozatai közül, pályázó nézete szerint, melyik a leghelyesebb? Jutalma 100 frt.

4.

Werbóczi hármas könyvének kritikai méltatása és jelentősége a tudomány és gyakorlati élet szempontjából. Jutalma 80 frt.

5.

A telekkönyv a vagyonjog biztonságának szolgálatában. Jutalma 60 frt.

6.

Fejtsék ki a Concordatumok jogi természete és ismertessenek a nevezetesebb Concordatumok. Jutalma 80 frt.

7.

Fejtsék ki a felülvizsgálat (revisio) perorvoslata, elvi és tételes alapon. Jutalma 80 frt.

8.

Fejtse ki pályázó a bizományi ügyletet. Jutalma 80 frt.

9.

Tárgyaltassanak a váltó keresetek. Jutalma 60 frt.

10.

Fejtsék ki a büntető ítéletek elleni felebbezés rendszere, kiváló tekintettel a hazai büntető perrendtartási törvényre. Jutalma 100 frt.

11.

A parlamenti kormányrendszer lényege, történeti fejlődése és egyéb kormányrendszerekkel való összehasonlítása, tekintettel a főbb államokra. Jutalma 100 frt.

12.

Minő befolyást gyakorolt Quesnay és Turgot, Smith Ádámmra. Részletesen ismertetendők Quesnay

és Turgot tanai a földjövedelemről, Turgot-é a tőkejövedelemről és mindenik összehasonlítható Smith Ádámnak a föld- és tőkejövedelemre vonatkozó tanáival. Jutalma 70 frt.

13.

Mutattassék ki, statisztikai adatok felhasználása mellett, hogy az 1867. évi 16. t. cz. egyes intézkedéseiben az újabb gazdasági kiegyezések alkalmával történt változtatások mennyiben javították Magyarország helyzetét, s hogy vajjon a közös vámterület fennállása következtében háramlik-e Magyarországra még jelenleg is oly károsodás, melyet megfelelő haszon nem ellensúlyoz? Jutalma 70 frt.

II. Az orvostudományi kar jutalomtétellei.

1.

Elmegyógyászatból: Kerestessenek a psyche fő individualis sajátosságai, kapcsolatban a fejalkat megállapításával — kísérletileg — épelméjűeknél, elmebajosoknál és bűntevőknél. Jutalma 50 frt.

2.

Sebészettől: A bélhuzam sebészete. Jutalma 50 frt.

3.

Belgyógyászatból: A vér lugosságának maga-

tartása betegeknel; miként befolyásolható e magatartás és minő következtetések vonhatók le a nyert adatokból. Jutalma 50 frt.

4.

Szemészetből: Azonos megbetegedés-e az acut ophthalmoblennorrhoe és az acut trachoma? Jutalma 50 frt.

5.

A törvényszéki orvostanból: Mennyire lehet következtetni a vérbeszűrődéseken végbemenő változtatásokból a sérülés elszenvedése óta eltelt időnek hosszára. Jutalma 50 frt.

6.

Bőrkórtanból: Irassanak le a bőrnek égési sebzései. Jutalma 50 frt.

7.

Élet- és kórvegytanból: Tanulmányoztassék kombinált módszerek segélyével az épélettani szénhydratkiválasztásnak szakaszos ingadozása. Jutalma 50 frt.

8.

Boncztanból: Leírandó és átmetszeteken főleg azonban alkalmas vékonyságu lemezmetseteken bemutatóndó a felső- és alsó végtag csontjainak belső architektúrája, összehasonlítva egy nagyobb emlős állat mellső és hátsó végtagcsontjainak architektúrájával. Jutalma 50 frt.

9.

Az élettanból: Tanulmányoztassék kísérletek alapján a víz elvonásának élettani hatása. Jutalma 50 frt.

10.

Kórbonecztanból: Górcsövi készítmények alapján tanulmányoztassék a rák keletkezése és növekedése. Jutalma 50 frt.

11.

Ált. kórtanból: Tanulmányoztassék saját kísérletek segítségével a thrombusképződés és a thrombus hatása a vérkeringésre. Jutalma 50 frt.

12.

Szülészethől: A méh visszafejlődése a gyermekágyban, a visszafejlődést befolyásoló körülmények, önálló észleletek alapján deríttessenek ki. Jutalma 50 frt.

13.

Közegészségstamból: A gyermekhalandóság Kolozsvárt, annak okai és a csökkentés módjai. Jutalma 50 frt.

14.

Gyógyszertanból: Tanulmányoztassék saját kísérletek segítségével a savak élettani hatása. Jutalma 50 frt.

III. A bölcselet-, nyelv- és történettudományi kar pályatételei.

1.

A philosophiából: Az affectusokról szóló tan főbb átalakulásai Descartes óta. Jutalma 80 frt.

2.

A paedagogiából: B. Eötvös József nézeteinek ismertetése és méltatása az államnak az oktatásra vonatkozó jogairól és kötelességeiről. Jutalma 60 frt.

3.

A magyar irodalom történetéből: Megírandó valamely XVII. századbeli magyar polemicusnak: Balásfy Tamásnak, Veresmarty Mihálynak, Alvinczi Péternek, Czeglédi Istvánnak vagy Gelei Katona Istvánnak életrajza, lehetőleg önálló kutatás alapján. Jutalma 75 frt.

4.

A magyar nyelvészetből, ismételve: A tagadó mondat alak- és jelentéstani szempontból, nyelvtörténeti alapon. Jutalma 80 frt.

5.

A latinból: A Seneca neve alatti »Medea« című tragoedia dramaturgiai fejtegetése és az Euripidesével való részletes összehasonlítása. Jutalma 50 frt.

6.

A görög irodalomból, ismételve: Homeros hatása Aranyra. Jutalma 80 frt.

7.

A német philológiából: A kelto-got a toponomasticus suffixum, nevezetesen az erdélyi részekben, összevetve a többi európai régiókban, valamint a kis-ázsiai földön is előfordulóval; esetleg turani paralellekkel. Jutalma 50 frt.

8.

A román irodalomból: Bíraltassanak meg a román nép és nyelv alakulásáról fennálló nézetek. Jutalma 50 frt.

9.

A magyar történelemből: 1. Ismételve: Az oláhok beköltözése,* elterjedése és története a jobbágyszabadításig. Jutalma 100 frt.

10.

2. Erdélyi történetírók a XVI. évszázadban. Jutalma 80 frt.

11.

Az egyetemes történelemből: Paulus Diaconus longobárd történetének hű és jó magyarságú fordítása szövegmagyarázó jegyzetekkel, a szerző rövid életrajzával s műveinek jellemzésével. Jutalma 100 frt.

A földrajzból: Bél Mátyás »Notitia Hungariae novae historico-geographica« cz. művének ismertetése, bírálata, méltatása. Jutalma 50 frt.

IV. A matematikai és természettudományi kar pályatételei.

1.

Elemi mennyiségtanból: Mittag-Leffler tételének alkalmazása a tangens, cotangens, secans és cosecans függvények partialis törtekre bontásánál. Jutalma 50 frt.

2.

Ugyanabból: Határoztassanak meg a körvonal egy pontjából a körvonalra eső sugarak egyszer, kétszer, háromszor . . . n-szer reflektáltjainak beburkoló görbéi. Jutalma 50 frt.

3.

Felsőbb mennyiségtanból: Egy adott körkúp csúcsa egy adott ellipsoid centrumában van. Mily helyzetekben maximum és milyenekben minimum a metszési vonal hossza? Jutalma 75 frt.

4.

Természettanból: Irassék le saját beható észleletei alapján valamely physikai tünemény vagy

tűnemény-csoport. A szerző a maga kísérleteinek eredményét pontos jegyzékbe foglalja, esetleg jeles buvárok kísérleteivel vesse össze, következtetéseit tüzetesen okolja meg, a felhasznált forrásműveket nyomról-nyomra idézze, ne pedig csak egy halomban felsorolja. Jutalma 50 frt.

5.

Mathematikai fizikából: A sík felületen megtört gömbhullámok tovább terjedése tanulmányozandó arra az esetre, hogy nincs absorptio. Jutalma 50 frt.

6.

Vegytanból: Kivántatik egy elektrochemiai kísérleti tanulmány. Jutalma 80 frt.

7.

Ugyanabból: Szabadon választandó kísérleti tanulmány a chemia bármely köréből. Jutalma 80 frt.

8.

Ugyanabból: Vizsgáltassék meg, lehetőleg számos esetben, az egymásra vegyi hatást gyakorló anyagok sorrendjének befolyása a végeredményre. Jutalma 80 frt.

9.

Ásvány-földtanból: Vizsgáltassék meg részletesen valamely ásvány- vagy kőzetfaj, vagy kövület-csoport. Jutalma 50 frt.

10.

Növénytanból: Miután a növény-szövettani módszereket mindinkább a fajok megkülönböztetésénél is alkalmazzák, meg volna vizsgálandó, vajjon a több fajt tartalmazó hazai genusok egyikénél vagy másikánál, például: a tölgyeknél vagy Hieraciumoknál ez szintén célhoz vezet-e? Elég, ha a pályázó csak egy genussal, tehát vagy a tölgyekkel, vagy a Hieraciumokkal, vagy tetszés szerint bármely genussal foglalkozik, de vizsgálatánál mindenesetre több, mint tizenöt különféle alakkal foglalkozzék, s ha csak módját ejtheti, az elegyfajokra is terjessze ki figyelmét. Rajzok és készítmények okvetlen melléklendők. Jutalma 50 ft.

11.

Ugyanabból: Vizsgáltassanak a belvizeinkben élő Saprolegniaceák, lehetőleg fejlődéstani alapon, különös tekintettel a halakat pusztító fajokra, pontos rajzok és készítmények melléklendők. Jutalma 50 ft.

12.

Állattanból és összehasonlító boncztanból: Vizsgálja a pályázó az alsóbbrendű állatkörök néhány főbb képviselőjének hámképleteit összehasonlító szövettani (s ha lehet fejlődéstani) szempontból, az újabb vizsgálati módszerek segélyével, különös tekintettel az érzékszervekre. Természet után készült rajzokat és mikroszkópi készítményeket is mutasson be. Jutalma 200 ft.

13.

Ugyanabból: Irja le a pályázó bármely több-

sejtü állatnak a fejlődését, legalább néhány főbb fejlődési fokot önállóan vizsgálván. Eredményeit készítményekkel és rajzokkal is támogassa. Jutalma 100 frt.

14.

Ugyanabból: Ismertesse és méltassa pályázó azokat a kísérleteket, melyeket újabb buvárok a Férges (Vermes) természetes rendszerének megállapítására tettek. Szükséges-e a Férges eddig egységes állatkörének szétválasztása több külön állatkörre; és, ha szükséges, miért az? Jutalma 50 frt.

Pályázati szabályok.

1. A tudomány-egyetem részéről kihirdetett jutalomtételekre csak a kolozsvári tud.-egyetem rendes és a gyógyszerészeti tanfolyam hallgatói pályázhatnak.

2. A pályázatok nyelve — ha csak különösen más nincs meghatározva — egyedül a magyar.

3. Valamennyi pályadolgozat beadásának határnapja 1898. évi ápril 15-ike. A jutalmak 1898. május 29-én adatnak ki az egyetem ünnepélyes közülésében.

4. A pályadolgozatok negyedréttben, tisztán, más által írva, lapszámozva, bekötve és jeligével ellátva nyújtandók be.

5. A dolgozathoz használt források és segéd-eszközök pontosan megjelölendők.

6. A szerző nevét és egyetemi hallgatói minőségének megjelölését tartalmazó pecsételt levelen ugyanazon jelige álljon, mely a pályamű címlapján olvasható.

7. A pályaművek az illető karok dekáni hivatalaihoz küldendők be.

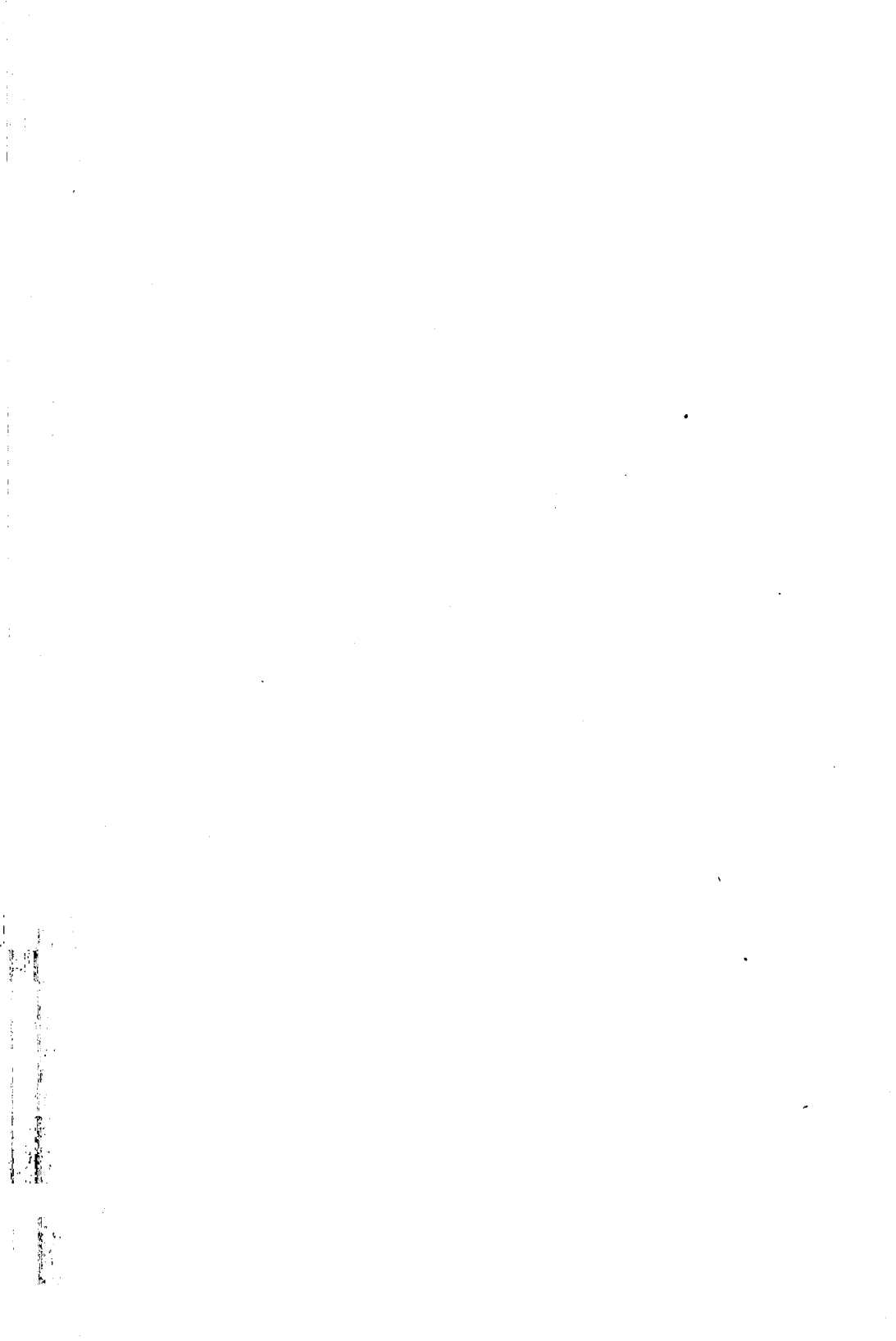
8. A nevezett kellékekkel nem bíró, vagy a kitűzött határidő után érkezett dolgozatok pályázatra nem bocsáttatnak.

9. A beérkezett kéziratok semmi szín alatt sem adatnak vissza, hanem az illető kar levéltárában maradnak.

10. A jutalom viszonylag legjobb munkának csak azon esetben adatik ki, ha az magában véve is díjra méltónak találhatik.

11. Rendszerint pályadíjat csak egyes dolgozó nyerhet el; a mennyiben azonban a pályakérdést kitűző kar többek közreműködését is helyénlevőnek találná, a díj ezeknek is kiadatik.

12. A pályamű szerző tulajdona marad, ki annak kinyomatása felől szabadon rendelkezhetik. Ha azonban művének kiadása alkalmával az egyetemi pályázatra, illetőleg jutalmaztatásra hivatkozik, köteles a bírálatokat egész terjedelmükben a dolgozathoz kinyomatni.

VI.

B E S Z É D,

melylyel

Farkas Lajos,

a jog- és államtudományok doktora, a római jog ny. r. tanára, czimz. ministeri tanácsos, az I. alapvizsgálati bizottság elnöke, a jog- és államtudományi karnak 1877/8. és 1887/8. tanévi volt dekánja, 1878/9. és 1888/9-ben prodekánja, a M. T. Akademia v. lev. tagja, az Erd. Róm. Kath. Status igazg. tanácsának tisztt. előadója, az Erd. Róm. Kath. Irod. Társ. tisztt. vál. tagja, egyházi főgondnok, a kolozsvári állami tanítónőképezde igazg. tanácsának tagja, a m. kir. tudomány-egyetemnek

e. i. r e c t o r a

AZ ÜNNEPÉLYT BEFEJEZTE.

Egyetemi polgárurak!

A legmelegebb szerencsekívánatommal járulok a kitüntető szakbírálatokhoz, melyekben tudományszeretetük, kitartó munkásságuk eredménye méltó módon megbecsülve és jutalmazva van. A mai nap sikerei annál kedvesebbek nekünk, mert nyilvános bizonyosságok, hogy a mit előbb az egyetem közéleti jelentőségéről vázlatosan jelezni szerencsés valék, élő valóság, hogy tanulmányaik eredményében a készen kapottnak egyszerű továbbadásánál nem áll meg, hanem vágyat is tud kelteni, erőt nevelni, keresni a még ismeretlent, gyarapítani és értékesebbé tenni a mit az utánnunk jövőknek hagyunk.

Az út, melyen haladni kell, nekünk csak úgy mint önöknek, hasonlíthatatlanul fáradságosabb, mint a régi volt. De az is igaz, hogy rajta most már nem egymás után, hanem egymással megyünk. A vállaikra tett teher nem idegen érték súlya s megtanulják a módját is, a mi által hordozása nem erőt emésztő, hanem inkább edző és gyarapító munka lesz.

Tudásunk önök előtt teljesen feltárva áll, ott vannak az elért eredmények, ott vannak kételyeink, megoldatlan kérdéseink. És ezen nyíltság az önök bizalmát és munkakedvét csak éleszti, belátva, hogy

az őszinteség az igazság szeretetéből fakad és arra van szánva, hogy annak keresésében hozzánk hű és kitartó társakul szegődjenek.

Velünk dolgozva érzik és tudják, hogy a munka közösségével együtt jár a kötelességek közössége. Nem is várnak tehát ékesen buzdító beszédeket. Hiszen éppen új irányunk igazolja legjobban a régi tapasztalást, hogy elmélkedésre alkalmassá csak a kitartó és beható tanulmány tehet s hogy a legáldottabb elme is meddő vagy félszeg marad, ha alapos tudás nem termékenyíti és egyengeti.

És mi mindennek igaz szívünkben örvendve, jó reménységgel szemléljük önökben a most kedves tanítványokat, majdan a magyar közműveltség és tudomány éppen oly kész bajnokait, mint hön szeretett hazánk, jó magyar népünk hű fiait.

Végezetül, de nem utolsóképpen, hálás tisztelettel ismétlem egyetemi méltóságomban nagyérdemű előzőim legmelegebb köszönetét mindazon kegyes alapítóknak, kiknek neveit jelentéseink kegyelettel említették, különösen pedig Kolozsvár szab. kir. város nemes Közönségének kiemelkedő bőkezűségéért.

Tanári karunknak ezen alapítványok értékesítése körül kifejtett odaadó gondossága, tanuló ifjúságunk nemes becsvágya, azokban méltóan részesülhetni, jobban mint én tudnám, mondják, hogy a magyar társadalom érdeklődő támogatását megbecsülni és a közjó érdekében még nagyobb mértékben is biztosíthatni, hivatásunk egyik legszívesebben teljesített kötelességének ismerjük.

A midőn most már még az 189⁷/₈ tanévre

kiírt pályatételeket ezennel kihirdetetteknek nyilvánítom és velünk ünneplő mélyen tisztelt vendégeinknek kegyes figyelmét is megköszönöm, közgyűlésünket azon óhajtással zárom be, hogy a minket el nem hagyó Gondviselés ez évi munkásságunkat édes hazánk és nemzetünk javára mentől üdvösebbé tenné!

A nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi
Miniszter Doktor Wlassics Gyula úr Ö Excellenciája
távíratí üdvözlete.

Az egyetem mai ünnepélyére szívélyes üdvöz-
letét küldi

Wlassics.

E kegyes megemlékezés a Rector kezéhez az
ünnepély befejezése után érkezvén, nem olvastatha-
tott fel nyilvánosan; miért is az Egyetemi Tanács
határozatából ide iktattatott.

B 11842